

**“PAPERIMAANANTAI”
musiikin perusteiden ja viulunsoiton
alkeita sekä kolmen musiikkiopiston
käytänteitä polulla muskarista musiikin
perusteisiin**

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi YAMK
Opinnäytetyö
15.05.2009

Erja Kaisla

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiiikkipedagogi YAMK
Tekijä Erja Kaisla		
Työn nimi "Paperimaanantai", musiiikin perusteiden alkeita ja viulunsoittoa sekä kolmen musiiikkiopiston käytänteitä polulla muskarista musiiikin perusteisiin		
Työn ohjaaja/ohjaajat Leena Unkari-Virtanen		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Toukokuu 2009	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 101 + 7 liitesivua
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>"Paperimaanantai"-opinnäytetyöni jakautuu kahteen osaan. Ensin selvitän, miten kolmessa eri musiiikkiopistossa järjestettiin pienen musiiikin opiskelijan matka musiiikkileikkikoulusta musiiikin perusteiden opetukseen. Toisessa osiossa raportoin pitämäni päiväkirjan pohjalta omaa opetustyötäni viiden kuukauden ajalta. Kuvaan miten itse maanantaisilla yhteistunneilla kahden vasta-alkajan kanssa yhdistin musiiikin perusteiden- ja viulunsoiton alkeiden opetuksen kulkemaan rintarinnan luonnolliseksi tavaksi opiskella soittoa.</p> <p>Työni aihe kumpusi käytännön työssä nousseesta tarpeesta. Oppilaani eivät aina tuntuneet käsittävän tai yhdistävän musiiikin perusteiden tunneilla opiskelemiaan asioita tärkeäksi osaksi soitonopiskelua. Viuluopinnot alkavat usein jo ennen kouluikää, mutta omassa opistossani musiiikin perusteiden opiskelu aloitetaan vasta 10-vuotiaina. Niinpä koin, että oli olemassa suorastaan "tilaus" oman instrumenttiopettajan ohjaamaan yhdistettyyn soiton- ja musiiikin perusteiden alkeisopetukseen heti musiiikkiharrastuksen alussa.</p> <p>Selvitin puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla, millaisiin tiedollisiin ja taidollisiin valmiuksiin musiiikkileikkikoulussa ja niin sanotussa musiiikkivalmennuksessa sekä musiiikin perusteiden ensimmäisellä tasolla pyrittiin. Halusin saada selville, mitä lapsi pääsääntöisesti hallitsi siirtyessään musiiikkileikkikoulusta soitonopetukseen. Omassa opetuskokeilussani paneuduin ryhmässä soiton- ja musiiikin perusteiden alkeiden opetuksen yhdistämiseen.</p> <p>Jokaisessa musiiikkiopistossa, joissa tein haastatteluja, polku muskarista musiiikin perusteiden opetukseen oli järjestetty hieman eri tavalla. Merkillepantavaa oli kuitenkin opistojen pyrkimys soittoharrastuksen alettua saada oppilaille instrumenttiopetuksen rinnalle yhteisöllisyyttä lisäävää ryhmäopetusta, kuten esimerkiksi musiiikkivalmennus-, rytmikka- tai kuorotunnit. Katson saaneeni oman opetuskokeiluni tuloksista vahvistusta sille, että olisi kannattavaa, tuloksellista sekä soitonopetusta tukevaa ja virkistävää, jos oppilaan omalle soitonopettajalle annettaisiin tilaisuus tällaiseen reaaliaikaiseen soiton- ja musiiikin perusteiden alkeiden yhdistämiseen.</p>		
Teos/Esitys/Produktio		
Säilytyspaikka Metropolia, Ammattikorkeakoulu, Ruoholahti kirjasto		
Avainsanat musiiikin perusteet, soitonopetus, viulu, vasta-alkaja, yhteistunti, käytännön työ		

Degree Programme in Classical Music		Specialisation Music Education
Author Erja Kaisla		
Title "Paper Monday" The First Steps to Music Theory Combined with Violin Tuition, and Three Paths from Music Playschool to the Basics of Music Theory in Three Music Institutes		
Tutor(s) Leena Unkari-Virtanen		
Type of Work Master's thesis	Date May 2009	Number of pages + appendices 101 + 7
<p>SUMMARY</p> <p>My thesis is divided into two sections. In the first section I report on how three music institutes currently organize the young students' journey from attending music playschool to learning the Basics of Music Theory. The second section will give a detailed account of my own 5-month tutoring period based on my lesson journal. I describe my work with two beginner students in a Monday tutoring group, where I combined teaching the Basics of Music Theory with actual violin tuition. This integrated method was a natural way of learning music.</p> <p>The topic of my thesis arose from practical concerns relating to my work. Sometimes my students were not able to see that the content of their Basics of Music Theory lessons was an important part of playing. Violin studies often begin before school age, but at the music institute where I work the teaching of the Basics of Music Theory does not commence until at the age of 10. Therefore, I felt that there was a real opportunity for individual tutors to combine the teaching of the Basics of Music Theory with instrument tuition at the time when the musical interest actually awakens.</p> <p>Through semi-structured theme interviews, I was able to determine the factual and practical target skills of a) tuition in music playgroups, b) Introduction to Music lessons and c) on the first level of the Basics of Music Theory lessons. My goal was to find out which skills, as a general rule, a child has been able to acquire by the time of transition from a music playgroup into instrumental lessons. With my own group I concentrated on combining teaching the Basics of Music Theory with actual playing.</p> <p>The results showed that all three music institutes had structured their student's journey from music playgroup to the Basics of Music Theory lessons in a slightly different way. What was remarkable, however, was that all institutes aimed to increase the sense of community at the start of instrumental studies by incorporating group sessions, such as Introduction to Music, Rhythm or Choral Lessons, into the student's curriculum. I believe that my own teaching experiment provides evidence that by providing tutors with an opportunity to combine the teaching of the Basics of Music Theory with playing, would enhance and enliven the tutoring experience, and would prove both worthwhile and productive.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage Helsinki Metropolia University of Applied Sciences / Ruoholahti Library		
Keywords Basics of Music Theory, playing, teaching, violin, beginner, group tutoring sessions		

Sisältö

1 JOHDANTO	6
1.1 Kiinnostuksen taustaa	6
1.2 Oman työni kehittämistehtävä	8
1.3 Oppilaitosten/haastateltavien opettajien valinta	9
1.4 Aineiston esitleminen	10
1.4.1 Puolistrukturoidut haastattelut	10
1.4.2 Oman työni reflektointi/toimintatutkimus	11
2 KESKISEN UUDENMAAN MUSIIKKIOPISTO	13
2.1 Haastattelut Kesksen Uudenmaan musiikkiopistossa	14
2.1.1 Musiikkileikkikoulun/musiikkivalmennuksen opettajan haastattelu	14
2.1.2 Musiikkivalmennus	17
2.1.3 Muskarilaisten ja musiikkivalmennusoppilaiden joulujuhla	19
2.2 Musiikin perusteiden opettajien informaatiotilaisuus	19
2.3 Omia huomioita	23
3 HYVINKÄÄN MUSIIKKIOPISTO	25
3.1 Haastattelut Hyvinkään musiikkiopistossa	26
3.1.1 Musiikkileikkikoulun opettajan haastattelu	26
3.1.2 Soitinvalmennus- ja kanteleryhmät	30
3.2 Musiikin perusteiden opetus	31
3.3 Omia huomioita	35
4 VANTAAN MUSIIKKIOPISTO	36
4.1 Haastattelut Vantaan musiikkiopistossa	37
4.1.1 Musiikkileikkikoulun opettajien haastatteluja	37

4.1.2 Musiikkileikkikoulun jälkeen ennen musiikinperusteiden opiskelua.....	42
4.2 Musiikin perusteiden opettajien haastatteluja.....	45
4.3 Omia huomioita.....	49
5 MITEN VUOSIKYMMENET OVAT MUUTTANEET TYÖNKUVAANI.....	51
5.1 1980-luku.....	51
5.2 1990-luku.....	53
5.3 2000-luku.....	54
5.4 Tänään.....	55
6 "MEIDÄN PAPERIMAAKUNTA".....	57
6.1 Alle kouluikäinen lapsi.....	57
6.1.1 Neljä-viisivuotias lapsi.....	58
6.1.2 Viisi-kuusivuotias lapsi.....	59
6.1.3 Kuusi-seitsemänvuotias lapsi.....	60
6.2 Opetukseen käytettävän opetusmateriaalin kerääminen.....	62
6.3 Paikoilleen-valmiina-nyt: käytännön työskentelyä.....	63
6.3.1 Syyskuu 2008.....	63
6.3.2 Lokakuu 2008.....	69
6.3.3 Marraskuu 2008.....	73
6.3.4 Joulukuu 2008.....	78
6.3.5 Tammikuu 2009.....	82
7 TULOKSET.....	89
8 POHDINTAA.....	95
LÄHTEET.....	98
LIITTEET.....	101

1 JOHDANTO

Opettaja: "Huomasitko; etumerkinnässä on yksi alennusmerkki. Mihinkäs säveliin ja sormiin se merkki vaikuttaakaan viulussa?" Oppilas: "Öööö, en mä tiedä." Muun muassa tämän kaltaiseen tilanteeseen olen törmännyt työssäni viikoittain. Teoriatiedon ja musisoinnin yhdistäminen toisiinsa ei välttämättä aina onnistu soittotunneilla automaattisesti. Joskus tuntuu kuin oppilas opiskelisi mielestään kahta toisilleen aivan erillistä asiaa: yhtäällä musiikin perusteita ja toisaalla viulunsoittoa. Lähdinkin käytännön työssä nousseista tarpeista tarkastelemaan, miten soitonopettaja itse voisi erillisillä ryhmätunneilla yhdistää musiikin perusteiden alkeiden opetuksen luontevaksi osaksi omien oppilaidensa viulunsoitonopetusta. Lisäksi olin kiinnostunut selvittämään pienen viulistinalun erilaisia polkuja muskarista musiikin perusteiden opiskelijaksi. Tämän tiedon keräämistä varten haastatelin kolmen eteläsuomalaisen musiikkiopiston musiikkileikkikoulun- ja musiikin perusteiden opettajia.

1.1 Kiinnostuksen taustaa

Koska viulunsoittoharrastus voidaan aloittaa monia eri kokoja olevien pikkuinstrumenttien vuoksi jo hyvin nuorena, ei soittaminen ja musiikin perusteiden opetus kulje omassa opitossani yhtäaikaaisesti rintarinnan. Oppilaat aloittavat musiikin perusteiden opiskelun pääsääntöisesti vasta sinä vuonna, kun he täyttävät kymmenen vuotta. Tuovilan DocMus - tutkimuksessa ilmenee, että hänen haastattelemaansa 66 oppilaasta kaksi kolmesta teoriatunneilla opiskelevista lapsista koki teoriatunnit tylsiksi, vaikeiksi ja epäkiinnostaviksi. Osa lapsista ei tuntenut tunnilla ketään ja poikien vähyys koettiin poikaoppilaiden joukossa ongelmaksi. Myös eri tahtiin edistyminen saattoi aiheuttaa vaikeuksia. Hitaammin edistyvät eivät pitäneet yksin laulamisesta, pelkäsivät väärää vastauksia ja inhosivat kokeita. (Tuovila 2003, 177-178.)

Musiikin perusteiden opetusta on ylemmältäkin taholta haluttu kehittää lapsilähtöisempään suuntaan. Suomen Musiikkioppilaitosten Liitto (SML) on 2005 laatimissaan *musiikin perusteiden tasosuoritusten sisällöissä ja arvioinnin perusteissa* määritellyt seuraavanlaisesti: "Musiikin ja musisoinnin käytännön tulee olla elävä osa opetusta. Oppilaiden omaa

ohjelmistoa voidaan opetuksessa käyttää monin eri tavoin sekä opittavien käsitteiden havainnollistajana että erilaisten analyysi- ja kuuntelutehtävien materiaalina. Soitto-, kuuntele- ja analyysitehtävinä on suositeltavaa käyttää monipuolisesti aitoja musiikkiesimerkkejä: klassisia teoskattelmia ja tuttuja lauluja (kansan- ja lastenlauluja, iskelmiä jne.), mutta myös esimerkiksi oppilaiden omia sävellyksiä. On tärkeää rohkaista oppilaan omaa tekemistä ja ohjata monipuoliseen muusikkouteen – säveltämiseen, sovittamiseen, yhteismusisointiin.”

(<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/sml/files/Tasosuoritukset2005/MusPerusteet2005.pdf> 10.04.2009.)

Repo on toimintatutkimuksessaan tutkinut *musiikkileikkikoulun* ja *viulunsoiton* yhdistämistä. Vaikka hän paneutuukin asiaan muskari- ja viulunsoitonopettajan (sekä alttoviulunsoitonopettajan) koulutuksen saaneen henkilön perspektiivistä, hänen tuntityöskentelynsä on mielestäni mitä suurimmassa määrin myös musiikin perusteiden alkeiden opettamista lapsille. Hän toteaa ”viulumuskarin” tarpeellisuudesta, että tällaisen toiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen musiikkioppilaitoksissa olisi hyvin kannattavaa. Lapset sitoutetaan soitonopiskeluun leikinomaisilla ryhmätunneilla. (Repo 2003, 36.)

Etenkin alkuvaiheessa soitonopiskelu saattaa olla myös yksinäistä puuhaa. Tuovila kertoo tutkimuksessaan, että suurin osa haastatelluista oppilaista tunsivat musiikkiopisto-opintonsa yksinäiseksi. Heillä ei ehkä ollut musiikkia harrastavia kavereita lainkaan. Kun vertaisryhmä puuttui, soittoharrastus koettiin helposti rajoittavana ja ikävänä velvollisuutena. Yksin harrastaminen toi mukanaan myös epävarmuutta omasta osaamisesta, kun ei tiedetty miten muut saman ikäiset soittivat. Oman osaamisen määrittäminen oli hankalaa ja itsearvostusta nakertavaa. (Tuovila 2003, 171-172.)

Musiikin perusteiden ja soitonopetuksen yhdistämistä erilaisin tavoin on alettu toteuttaa musiikkiopistoissa enenevässä määrin. Tutustuin Revon ja Tuovilan lisäksi muun muassa Saariston (2003), Koivusalon (2003), Almonkarin (2004) ja Riikosen (2006) opinnäytetöihin, joissa integroitiin musiikin perusteiden opetusta soittotuntitilanteeseen. Sain näistä töistä lisää intoa omaan musiikin perusteiden ja viulunsoiton alkeiden opetuskokeiluuni.

1.2 Oman työni kehittämistehtävä

Olen toiminut Vantaan musiikkiopiston viulunsoiton opettajan virassa syksystä 1987 alkaen. En tarkkaan enää edes muista, kuinka monia nuoria viulistin alkuja olenkaan saanut opettaa vuosien saatossa. Suurin osa oppilaistani on käynyt soittotunneilla säännöllisesti kerran viikossa jopa kymmenen vuoden ajan. Muutamat lapset ovat kuitenkin huomanneet jo opintojensa alkuvaiheessa, ettei viulu olekaan heille juuri se omin ja mieluisin soitin tai että soittaminen on liian työläs ja aikaa vaativa harrastus. Murrosikä on joskus myös kriittinen kohta, jolloin soittoharrastuksen jatkuminen saattaa olla vaakalaudalla. Mutta loppujen lopuksi tässä ammatissa mikään ei ole pysyvää; jossain vaiheessa oppilaat joka tapauksessa lopettavat musiikkiopisto-opiskelunsa ja ”lentävät maailmalle”. Olenkin aina kokenut, että saan olla aitiopaikalla seuraamassa vuosien ajan jokaisen soittoharrastuksen parissa ahertavan lapsen ja nuoren kehitystä ja osallistumassa omalta osaltani heidän oppimiseensa ja elämäänsä.

Haluan – ja yritän pyrkiä – kehittää työtäni ja välttää samalla rutinoitumisen helposti mukanaan tuoman ”leipääntymisen”. Päätin omassa käytännön työssäni selvittää, miten vasta-alkajien kanssa yhdistäisin kuin huomaamatta soiton ja musiikin perusteiden alkeisopetuksen. Tavoitteenani oli myös luoda alusta lähtien sosiaalisia vuorovaikutustuokioita. Eli halusin omalla panoksellani aikaansaada lapsille taitoja, onnistumisia ja iloa musiikin eri osa-alueiden opiskeluun yhdessä porukalla. Opistoni rehtori olikin heti hyvin myötämielinen kokeiluehdotukseni suhteen. Sovimme keväällä 2008 käydyissä keskusteluissa, että lukuvuonna 2008-2009 saisin kokeiluani varten mahdollisuuden pitää puolen tunnin mittaisen ryhmätunnin joka viikko vasta-alkajien kanssa

Kiinnostuin aiheesta vielä lisääkin. Niinpä päätin laajentaa tietouttani ja ryhdyin kartoittamaan, mitä Vantaalla sekä kahdessa lähiympäristön musiikkiopistossa tapahtuu jo ennen kuin lapsi aloittaa varsinaisen soittoharrastuksensa. Mitä lapset tekevät musiikkileikkikoulussa? Millaisia valmiuksia heillä on musiikkileikkikoulun jälkeen? Voisiko soitonopettaja suoraan hyödyntää muskarissa opittuja tietoja, taitoja, lauluja ja niin edelleen soittotuntitalanteessa? Halusin myös saada selville, millaisia polkuja myöten oppilaat siirtyvät näissä kolmessa opistossa musiikin perusteiden opetukseen. Ja olin tietenkin myös kiinnostunut, mitä musiikin perusteiden ensimmäisellä tasolla tehdään ja opitaan.

1.3 Oppilaitosten/haastateltavien opettajien valinta

Opettajalle, joka kehittää omaa työtään, ensimmäinen luonnollinen valinta haastateltavaksi oppilaitokseksi oli tietenkin oma työyhteisö eli Vantaan musiikkiopisto – ja tarkemmin ottaen siellä toimivat musiikkileikkikoulun- ja musiikin perusteiden opettajat. Jottei haastattelu, litterointi ja raportointi olisi muodostunut jättimäiseksi urakaksi, valitsin Vantaalla haastatteluun kolme muskariopettajaa ja kaksi musiikin perusteiden opettajaa. Lisäksi haastattelin opistoni ”välikauden” eli kuoro/rytmiikka/musiikkipajaopettajaa, joka työskentelee juuri sen ikäisten lasten kanssa, jotka ovat jo jättäneet muskarin, mutta eivät opiskele vielä musiikin perusteiden tunneilla. Esittelen oman musiikkiopiston haastatteluja luvussa neljä.

Toiseksi oppilaitokseksi valitsin asuinpaikkakuntani pienehkön yksityisen musiikkioppilaitoksen: Hyvinkään musiikkiopiston. En ole aikaisemmin tutustunut kovinkaan hyvin tämän lähellä toimivan musiikkiopiston toimintaan. Opetus musiikkiopistoissahan tapahtuu koulupäivän päättymisen jälkeen, joten muutamia vuosia sitten oman opetustyöni vuoksi en päässyt mukaan seuraamaan omien lapsienikaan soittotunteja. Siispä olenkin iloinen, että sain Hyvinkään rehtorilta luvan haastatella musiikkiopiston yhtä muskari- ja kahta musiikin perusteiden opettajaa. Hyvinkää musiikkiopisto esittäytyy luvussa kolme.

Kuulin entiseltä viulunsoitonopettajakollegaltani, että Keskisen Uudenmaan musiikkiopistossa järjestettäisiin teoriaopettajien pitämä informaatiotilaisuus musiikin perusteiden opetuksen sisällöistä opiston opettajille. Tiedustelin puhelimitse rehtorilta, olisiko mahdollista, että minäkin voisin osallistua tilaisuuteen. Hän toivotti välittömästi minut tervetulleeksi. Niinpä kolmanneksi opistoksi valikoitui Keskisen Uudenmaan musiikkiopisto, jossa olin ensin vieraana tiedotustilaisuudessa ja myöhempänä ajankohtana haastattelin musiikkileikkikoulun opettajaa. Koska sekä musiikin perusteiden tiedotustilaisuus että tekemäni muskariopettajan haastattelu tapahtuivat ajallisesti ensimmäisenä Keskisen Uudenmaan musiikkiopistossa, esittelen opinnäytetyössäni kyseistä opistoa ensimmäisenä eli luvussa kaksi.

1.4 Aineiston esitleminen

1.4.1 Puolistrukturoidut haastattelut

Opinnäytetyöni ensimmäinen osio koostuu kolmessa musiikkiopistossa tekemiäni haastatteluiden raportoinnista. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna, kvalitatiivisena teemahaastatteluna, jossa käsiteltiin jokaisen haastateltavan kanssa ennalta valmiiksi miettimiäni aiheita, teemarungon toimiessa sopivana aihepiirin rajaajana haastattelutilanteessa. Eskola & Suorannan mukaan teemahaastattelussa tutkijan on huolehdittava siitä, että kaikkien haastateltavien kanssa käsitellään kaikkia ennalta suunniteltuja aiheita. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta siinä ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Nauhoitin kaikki tekemiäni yksilöhaastattelut (N=10) ja litteroin ne sanatar-kasti myöhempänä ajankohtana.

Haastattelu oli luonteva keino saada tietoa henkilöön itseensä liittyvistä asioista. Puolistrukturoitu teemahaastattelu luo tiukemmat rajat haastatteluille kuin esimerkiksi avoimessa haastattelussa on laita. (Eskola & Suoranta 1998, 89.) Tekemiäni haastattelut kestivät noin kolmestakymmenestä minuutista hieman yli tuntiin. Haastattelut saattoivat edetä jokaisen haastateltavan kanssa hieman yksilöllisessä järjestyksessä. Huomasin myös, että haastateltavat painottivat eri asioita ja osa-alueita aivan eri tavalla. Haastattelussa saattoi tulla esiin sellaistaakin tietoa, jota en osannut edes etukäteen kuvitella saavani.

Pyrin laatimaan teemarungon sellaiseksi, että samantyyppisiä kysymyksiä voi esittää niin muskariopettajille kuin musiikin perusteiden opettajillekin (Liite 1 ja liite 2). Halusin muun muassa kuulla oppitunnin pituudesta, ryhmäkoosta sekä ryhmien heterogeenisuudesta. Tiedustelin opetuksen sisällöistä ja millaista oppimateriaalia ja mahdollisia metodeita opettajat käyttivät sekä onko materiaalia mahdollista saada opiston soitonopettajien käyttöön. Kyselin myös ovatko opettajat huomanneet poikien ja tyttöjen välillä eroja, vaikuttaako oppilaan valitsema soitin oppimiseen ja saavutetaanko opetuksessa asetetut tavoitteet.

Ensimmäiseksi soitin haastateltaviksi ajattelemieni musiikkiopistojen rehtoreille. Kerroin heille pääpiirteittäin haastatteluni teeman sekä pyysin heidän lupaansa haastatella opiston opettajia. Jokainen rehtori antoi ilokseni hetkeäkään epäroimättä minulle luvan haastatteluiden tekemiseen. Seuraavaksi otin yhteyttä kyseisten musiikkiopistojen musiikkileikki-

koulun ja musiikin perusteiden opettajiin pääsääntöisesti puhelimitse. Sovittuamme yksilölliset haastatteluaajat haastattelupaikkoina toimi useimmiten musiikkiopistojen luokkatila.

Vaikka haastattelututkimusten oppikirjoissa haastattelijaa neuvotaan varautumaan hyvin haastattelutilanteisiin, yllättäviltä sattumuksilta ei välttytty. (Eskola & Suoranta 1998, 89-90.) Heti ensimmäisen haastattelusession aikana Keskisen Uudenmaan musiikkiopistossa sanelukone kirjaimellisesti ”simahti”. Pitkään toimittuaan kone ei suostunut jaksamaan haastattelun loppuun asti. Tämän muskari/musiikkivalmennuksen opettajan haastattelun litterointivaiheessa alun hyvä äänentoisto muuttui loppua kohti kuulostamaan lähinnä käsitteämättömästi kimittäviltä pikku-oravilta! Haastattelu itsessään oli ollut mielestäni niin antoisa, että halusin kuitenkin esitellä opinnäytetyössäni niitä tuloksia, joita sain litteroitua. Hankittuani uuden, helposti mukana kulkevan minitietokoneen haastatteluiden nauhoittaminen ja myöhemmin tapahtunut litterointi sujuikin jo paljon paremmin.

Luvussa kaksi esittelen Keskisen Uudenmaan musiikkiopiston, luvussa kolme Hyvinkään musiikkiopiston ja luvussa neljä Vantaan musiikkiopiston haastattelujen tuloksia. Kuvaan jokaisen luvun alussa lyhyesti – musiikkiopistojenkin nykypäivään niin kiinteästi liittyvää sähköistä tiedotusta, eli – musiikkiopiston kotisivujen tarjontaa. Seuraavaksi raportoin kulloisenkin opiston opetussuunnitelmasta löytämiäni varhaisiän musiikkikasvatuksen pääpiirteitä. Musiikkileikkikoulun opettajan/opettajien haastattelu, mahdollinen musiikkivalmennusopettajan haastattelu (tai miten tämä opetus missäkin opistossa onkaan nimetty) ja lopuksi musiikin perusteiden opettajien haastattelut on nauhoitettujen sessioiden litteroinnin jälkeen pyritty raportoimaan narratiivisesti. Narratiivista, juonellisuuden kannalta tarinamuotoista tapaa pidetään yhtenä tyypillisenä tapana tehdä selkoa todellisuudesta (Eskola & Suoranta 1998, 22-24).

1.4.2 Oman työni reflektointi/toimintatutkimus

Toisen osion opinnäytetyössäni muodostaa oma refleктоiva työni. Viidennessä luvussa luon pienen katsauksen omaan menneisyyteeni, kun keskityn lyhyesti kuvaamaan omaa työhistoriaani vuosikymmen kerrallaan. Pohdin miten työn kuva on kuluneina vuosikymmeninä muuttunut.

Kuudennessa luvussa kertaan ensin millaisessa kehityksensä vaiheessa alle kouluikäinen lapsi elää. Muistelen myös millaista opetusmateriaalia kesälomalla keräsin pikkuoppilaitani

varten. Ja lopuksi raportoin, mitä teimme kahden vasta-alkajan kanssa porukalla maanantai-iltapäivisin "paperimaanantai"-tunneillamme, kun opiskelimme musiikin perusteiden ja viulunsoiton alkeita. Pidin päiväkirjaa jokaisen yhteistunnin tapahtumista koko lukuvuoden ajan. Rajasin toimintamme kuvaamisen ja narratiivisen raportoinnin viiteen neljän yhteistunnin ryppääseen. Nimesin raportoinnissani jokaisen tällaisen ryppään/osion opetuskausien mukaan: syyskuu, lokakuu, marraskuu, joulukuu ja tammikuu. Jotta lukijalle muodostuisi selkeämpi kuva kotitehtävistämme, liitin tekstiin mukaan joitakin tehtävämönisteitä pienoiskoossa. Lähestymistavassani sovelsin oman aikaisemman opettajuuskokemukseni sekä niin sanotun hiljaisen tiedon että uuden, hankitun kokemuksen havainnointia ja pohdintaa. Muun muassa Poikelan & Järvisen ajatus "tiellä päteväksi ja kehittyväksi ammattilaiseksi tarvitaan jatkuvaa toiminnan aikaista sekä toiminnan jälkeistä reflektointia" sopi hyvin kuvaamaan opinnäytetyössäni tekemää havainnoinnin ja kehittämisen prosessia. (Poikela & Järvinen 2007, 180-182.)

Seitsemänteen lukuun olen vielä koonnut ja tiivistänyt joitakin musiikkiopistoissa tekemistäni haastatteluista saamiani tuloksia. Olen esitellyt myös mietteitäni omasta "paperimaanantai"-opetuskokeilustani. Vaikka en ole tehnyt erityistä kyselyä lasten tai heidän vanhempiensa tunnoista, niin kahdeksannessa luvussa pohdin mitä arvelen lasten saaneen ja mitä tiedän itse saaneeni "paperimaanantai"-kokeilustamme.

2 KESKISEN UUDENMAAN MUSIIKKIOPISTO

Keskisen Uudenmaan musiikkiopisto (KUM) on kunnallinen musiikkiopisto, joka toimii omissa, tarkoitusta varten saneeratuissa tiloissaan sekä Järvenpäässä että Tuusulassa. Molemmissa kunnissa on pääopetuspisteiden lisäksi myös muutamia muita tiloja, kuten kouluja ja päiväkoteja, joissa opetusta järjestetään.

Tein aluksi taustakartoitusta haastateltavaksi valitsemistani musiikkiopistoista tutustumalla opistojen kotisivuihin. Keskisen Uudenmaan musiikkiopiston kotisivuilta satunnainenkin vierailija löytää paljon tärkeää ja ajankohtaista tietoa opistosta ja sen toiminnasta. Sieltä löytyy muun muassa opiston opetussuunnitelma, joka perustuu opetushallituksen määräykseen nro 41/011/2002. Opetussuunnitelmassa määritellään opiston tehtäväksi ”antaa musiikin perustason opetusta ja sen oppimäärään rakentuvaa musiikkiopistotason opetusta pääsääntöisesti toiminta-alueen lapsille ja nuorille sekä toimia yhtenä alueen kulttuuripalveluiden tuottajana. Lisäksi musiikkiopistossa voidaan antaa musiikkia sivuavien muiden aineiden opetusta.”

Musiikkiopistossa halutaan opetuksella saavuttaa kauaskantoisia tuloksia. Pyritään luomaan opiskelijoille hyvää musiikkisuhdetta, elinikäistä harrastusta, valmiuksia musiikkialan ammattiopintoihin, tukea oppilaan henkistä kasvua ja persoonallisuuden lujittumista. Halutaan myös ohjata oppilasta keskittyneeseen, määrätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Myös alueen kulttuuriperintö, kansallinen musiikkikulttuuri, kansainvälinen yhteistyön ja ammattikoulutuksen sekä työelämän vaatimukset pyritään ottamaan KUM:n toiminnassa huomioon. (<http://www.kolumbus.fi/keskisen.uudenmaan.musiikkiopisto/> 07.12.2008.)

2.1 Haastattelut Keskisen Uudenmaan musiikkiopistossa

2.1.1 Musiikkileikkikoulun/musiikkivalmennuksen opettajan haastattelu

Musiikkiopiston opetussuunnitelman mukaan varhaisiän musiikkikasvatus eli musiikkileikkikoulu on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille. OPS:ssa määritellään varhaisiän musiikkikasvatuksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt seuraavanlaisesti:

- Lapsi saa musiikillisia elämyksiä, valmiuksia ja taitoja, jotka muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmälle musiikkikasvatukselle.
- Lapsi kehittyy kuuntelemaan ja kokemaan musiikkia sekä ilmaisemaan itseään musiikin keinoin.
- Tavoitteena musiikin kokonaisvaltainen kokeminen, elämyksellisyys ja leikinomaisuus.
- Työtapoina on laulaminen, loruilminen, musiikkiliikunta, soittaminen ja musiikin kuunteleminen.
- Musiikin peruskäsitteiden hahmottamista sellaisten vastaparien kuten hidas-nopea, korkea-matala ja hiljainen-voimakas kautta.
- Opetuksen eteneminen tapahtuu tavoitteellisesti tasolta toiselle lapsen omista lähtökohdista lähtien.
- Taiteiden välinen integrointi liittyy varhaisiän musiikkikasvatukseen kirjallisuuden, kuvataiteiden, tanssin ja draaman työtapoja musiikkiin yhdistämällä. (<http://www.kolumbus.fi/keskisen.uudenmaan.musiikkiopisto> 07.12.2008.)

Haastattelemani muskariopettaja kertoi, että opistossa oli yksi musiikkileikkikoulun opettajan virka. Lisäksi yksi opettaja oli päätoiminen ja kaksi opettajaa toimi pienemmillä tuntimäärillä (3- ja 7-tuntia) tuntiopettajina. Opistossa suhtauduttiin myönteisesti musiikkileikkikoulutoimintaan ja sen kehittämiseen, joten suunnitelmissa oli tulevaisuudessa saada opistoon toinenkin musiikkileikkikoulun opettajan virka. Molemmista pääopetuspisteissä oli muskarilla oma luokka asiaankuuluvine välineineen. Opettaja kiitteli, kuinka muskarisoittimia ja -tarvikkeita oli hankittu tasapuolisesti opetuspisteisiin. Harvassa musiikkiopistossa oli hänen mukaansa käytettävissä niin kattava muskarisoitinvalikoima kuin KUM:ssa.

Musiikkileikkikouluryhmät ovat:

- Uutuutena perheryhmä (3kk-2-v.)

- Muksut 3-vuotiaat
- I-taso 4-vuotiaat
- II-taso 5-vuotiaat (kanteleensoitto alkaa)
- III-taso 6-vuotiaat (kanteleensoiton jatkoryhmä)

Ryhmän koko saattoi vaihdella tapauskohtaisesti ja opettajan harkinnan mukaan, mutta pääsääntöisesti ryhmässä oli noin kahdeksan oppilasta. Tavaksi oli tullut yhdistää muksu- ja 1-taso niin, että kolme- ja neljävuotiaat olivat samassa ryhmässä. (Seuraavana vuonna vanhemmat oppilaat siirtyvät 2-tasoryhmään ja nuoremmat jatkavat uusien muksujen kanssa "vanhoina oppilaina".) Lapset pääsivät ilman erityistä valintaprosessia muskariin ilmoittautumisen perusteella. Ainakin tähän asti kaikki halukkaat olivat mahtuneet ryhmiin mukaan. Mukana oli myös maahanmuuttajataustaisia lapsia. Muskariopetusta oli järjestetty myös neljässä päiväkodissa. Jokaisella muskariopettajalla oli yksi yhteistyöpäiväkoti, jossa hän kävi aamupäivällä pitämässä musiikkiopiston toimintaan kuuluvaa muskaria, josta opetukseen osallistuvat päiväkotilapsien perheet maksoivat säädetyn maksun.

Oppitunnin pituus vaihteli 30 ja 75 minuutin välillä. Perheryhmän viikoittainen tunti oli tavallisesti 45 minuuttia, muksu ja I-taso ryhmien oppitunti kesti 45 minuuttia ja II- sekä III-tason oppitunti 60 minuuttia. Opinto-oikeus jatkui automaattisesti koko nelivuotisen "muskariputken" (+ mahdollisen perheryhmän) ajan. Joka kevät vanhemmat jättivät jatkokaavakkeella ilmoituksen opintojen jatkamisesta tai keskeyttämisestä.

Muskariopettajat olivat sopineet opetuksen tavoitteet ja perusperiaatteet, joita kaikki noudattivat (esimerkiksi Kodaly-metodi ja solmisaatio-menetelmä olivat käytössä heti alusta asti). Mutta jokainen opettaja sai vapaasti oman mielenkiinnon ja näkemyksensä mukaan toteuttaa työssään omia ideoitaan.

Me ollaan ihan keskusteltu tää asia auki, että niinkun meillä on selkeä näkemys, että hyvä opettaja on sellainen jolla on hyvä olla. Ja joka tykkää niistä lauluista mitä se laulaa. Että sen kyllä jokainen tietää, että jos se opettaa jotain sellaista mikä on itselle vastenmielistä tai ei jotenkin istu itselle, niin se alkaa tökkimään. Elikä sen takia meillä ei ole sillailailla, että tälläviikolla me nyt lauletaan tätä laulua. Meillä on tietenkin yhteiset pääperiaatteet, että esim. kanteleen soitossa me lähdetään aina soinnuista mansikasta ja mustikasta ja sitte on vielä lakka, joka tulee myöhemmin... Että tärkeimmät periaatteet sovitaan.

Niinpä kokenut (24 vuotta alalla toiminut) opettaja kertoikin, ettei hän käyttänyt valmiita oppikirjoja vaan teki kaiken opetusmateriaalin aina itse. Kotiin olikin kertynyt hyllykaupalla materiaaliansioita menneiltä vuosilta. ”Opettajan oma mielenkiinto ja motivaatio säilyy parhaiten, kun hän ei käytä samaa materiaalia vuodesta toiseen.” Hän muistutti, että opituntien tarpeisiin sovitettavaa monipuolista lastenlaulumateriaalia kyllä löytyy ja opettaja voi säveltää itsekin kappaleita ryhmilleen. Yleensä samaa materiaalia käytettiin vuoden aikana useissa eri muskariryhmissä, joten keväällä lukuvuoden loputtua kulloinenkin materiaali oli jo ”aika loppuun kaluttu, eikä sitä enää jaksaa seuraavana vuonna käyttää”.

Mä teen kaiken materiaalin itse. Siinä on tietenkin sekin, että minä olen tehnyt tätä työtä 24 vuotta ja jos käyttäisi koko ajan samaa materiaalia, niin ei sitä jaksaisi. Kun niitä veivaa kuitenkin samoja juttuja monen ryhmän kanssa niin kyllä se on niin puhki kaluttu, että kyllä siinä menee monta vuotta ennen kuin niitä haluaa käyttää uudelleen. Mutta laulujahan riittää! Tottakai jotain perusjuttuja on, mutta etenkin noi isommat ne kanteleryhmät ja noi niin kyllä niille tehdään aina uusia juttuja.

Opettaja kertoi, että myös opiston muut muskariopettajat tekivät oppimateriaalinsa itse. Koska mitään yhteneväistä, samaa materiaalia ei siis ollut edes olemassa, instrumenttiopettajilla ei ollut oikeastaan mahdollisuutta tutustua muskarissa käytettyyn ohjelmistoon. Oppimateriaalia ei ollut nähtävillä opetuspisteissä. Mitään tarkennettuja laulu-, leikki-, rytmi-, tai soittolistoja ei myöskään ollut. Joskus kuitenkin esimerkiksi opettajien välisissä keskusteluissa voi tulla tilanteita, jonka seurauksena muskariopettaja voi näyttää joitain lauluja tai tehtäviä instrumenttiopettajille. Vaikka opettajat tekivätkin jonkin verran yhteistyötä keskenään, niin muskariopettaja arveli, etteivät soitonopettajat varmastikaan tiedä tarpeeksi mitä muskari- ja musiikkivalmennustunneilla tehtiin.

Poikien ja tyttöjen erosta oppijoina opettaja ei nähnyt suuria eroja. Etenkin nykyään, kun muskarissa oli käytössä monenlaisia soittimia ja esimerkiksi myös sähkökanteleita, pojat olivat innokkaasti mukana muskaritoiminnassa soittamassa ja laulamassa.

2.1.2 Musiikkivalmennus

Musiikkileikkikoulu III-tason jälkeen seurasi aiemmin ”yksinäinen vaihe”. Lapsille oli käytännössä tarjolla vain instrumenttiopetusta ja teoriatunneille mentiin 2-3-vuoden päästä soitonopiskelun aloittamisen jälkeen. OPS:ssa mainitaan erikseen, että *”musiikkiopistosamme on nykyään voimakkaasti kiinnitetty huomiota siihen, ettei 7-9-vuotiaana soitonopinnot aloittava oppilas ole teoria- ja säveltapailun sekä yhteismusiikin alettua välttämättä laulanut ja musisoinut yhdessä toisten lasten kanssa moneen vuoteen. Kun oppilas on käynyt ainoastaan omalla soittotunnilla, toiset musiikkiopistolaiset ovat jääneet vieraisiksi, eikä lasten välille ole päässyt syntymään ystävyssuhteita musiikin harrastuksen parissa.”* (<http://www.kolumbus.fi/keskisen.uudenmaan.musiikkiopisto/> 07.12.2008.)

Niinpä muskariopettaja kertoikin, että kolmivuotisen kokeilukauden jälkeen vakiintuneeksi tavaksi oli muodostunut, että kaikilla muskarissa opintonsa aloittaneilla oli oikeus halutesaan jatkaa kouluikäisenä ensin musiikkivalmennuksessa ja sitten kuorossa. Tämä mahdollisuus oli annettu siis myös sellaisille lapsille, jotka syystä tai toisesta eivät jatkaneet soitonopiskeluun. Instrumenttiopetukseen päässeille oppilaille musiikkivalmennus ja kuoro kuuluivat opintovelvollisuuteen. Jos ryhmässä oli tilaa, niin musiikkivalmennukseen ja kuoroon voi hakeutua myös ulkopuolelta, vaikkei lapsi omaisikaan niin sanottua muskaritautta.

Sellainen näkemys meillä on, että kasvatetaan heti muusikoita eikä yksinäisiä soittajia. Että tää on kaikille soitonopiskelijoille kuuluva. Musiikkivalmennuksessa opettaja tekee kaiken materiaalin jota soitetaan ja lauletaan. Mutta me ei opeteta teoriaa. Mutta mehän käytetään muskarissa jo do-re-mi-fa-so Kodaly-metodia. Et periaatteessa se on ihan sama asia kuin säveltapailu teoriassa, mutta me ei opetella nuotteja eikä mitään teoriatyypistä, vaan se on nimenomaan sitä musisointia. Eli me ollaan haettu sitä, että se laulaminen säilyisi.

Musiikkivalmennuksessa ja kuorossa olikin taustaltaan erilaisia oppijoita. Joku oli aloittanut jo oman instrumenttinsa soittotunnit ja hänelle musiikkivalmennustunnit olivat yhteismusisointia. Toinen oppilas saattoi musiikkivalmennus I:ssä vielä pohtia, mitä instrumenttia hän alkaisi tulevaisuudessa soittaa. Hänellä soitinvalinta ehkä tulisi täsmentymään lukuvuoden kuluessa. Joku taas saattoi vasta harkita musiikkiopistoon pyrkimistä ja hänelle tunnukset olivat tavallaan musiikkileikkikoulutoimintaa.

Mutta musiikkivalmennus on meillä sellainen, että me perustetaan kyllä vasta-alkajillekin omia ryhmiä; voi tavallaan aloittaa sillä. Se on yhteismusiikkia soitonopiskelun aloittaneille.

Eli meillä on tän uuden OPS:n mukaan niin, että kaikilla oppilaille on alusta asti soittotunti ja yhteismusiikkitunti.

Kysellessäni oliko opettajalla tiettyjä lauluja, joita hän käyttää kaikkien ryhmien kanssa, yksiselitteistä vastausta ei löytynyt. Niin sanottuja metodilauluja kyllä käytettiin, mutta nekin saattoivat vaihdella eri vuosina opettajien mielenkiinnon ja ryhmän koostumuksen sanelemana.

Varsinkin musiikkivalmennusryhmistä ei voi mitään soittolistoja antaa, koska joka vuosi riippuen ryhmän kokoonpanosta otetaan kappaleita sovitetaan niitä ja soitetaan. Et sitä materiaalia tehdään niin kuin koko ajan... niin kun tarpeen mukaan. Yhteissoittoa.

Musiikkivalmennuksessa (7-9-vuotiaat) lapsille opetettiin opettajan mukaan musiikin perusteiden alkeita ja tutustuttiin eri soittimiin yhteistyössä musiikkiopiston solististen oppiaineiden opettajien kanssa:

- musiikkivalmennus I, (7-vuotiaat)
  - o Lauletaan ja musisoidaan yhdessä pääasiassa rytmii- ja laattasoittimia sekä 5-kielistä kanteletta käyttäen.
  - o Tutustutaan eri soittimiin.
  - o Tutustutaan tunnettujen säveltäjien lapsuuteen ja joihinkin heidän teoksiinsa.
  - o Kuunnellaan musiikkia tarinoiden siivittäminä
  - o Musiikkiliikuntaa, kuvaamataittoa, leikkejä
- musiikkivalmennus II, (8-vuotiaat)
  - o Suunnitellaan yhteismusiikkituokioita lasten soitonopettajien kanssa. Lapset soittavat omaa soitintaan yhdessä muiden oppilaiden kanssa.
  - o Lasten soitto-ohjelmiston yhdistämistä yhteismusisointiin ja/tai musiikkivalmennusopettaja tekee sovituksia kunkin ryhmän kokoonpanon tarpeiden mukaisesti.
- lapsikuoro, 9-vuotiaat.

(<http://www.kolumbus.fi/keskisen.uudenmaan.musiikkiopisto/> 07.12.2008.)

Kymmenvuotiaina KUM:ssa lapsilla alkoi varsinainen musiikin perusteiden opiskelu.

10-vuotiaat siirtyy musiikinperusteiden tunneille ja siinä vaiheessa yhteismusiikki voi olla orkesteri tai kuoro, kamarimusiikki tai bänditoimintaa. Eli se eriytyy se yhteismusiikki siinä vaiheessa.

2.1.3 Muskarilaisten ja musiikkivalmennusoppilaiden joulujuhla

Koska joulun aika oli hyvin lähellä haastattelutapahtumaa, toivotti muskari/musiikkivalmennusopettaja minut tervetulleeksi 13.12.2008 muskarilaisten ja musiikkivalmennusoppilaiden joulujuhlaan. Pääsinkin ilokseni osallistumaan yhteen kolmesta juhlasta. Konsertti oli saanut nimekseen ”Matkaan”. Opettaja kertoi runsaslukuiselle yleisölle mistä nimi ja teema olivat peräisin. Hän kuvaili, kuinka mukana musiikkimatalla oli mukana ensi kertaa esiintyviä muksu-ryhmäläisiä ja jopa seitsemättä vuotta musiikkia opiskelevia lapsia. Laulut oli valittu ajatuksena ”junamatkan teko kohti pohjoista”.

Juna pohjoiseen lähti koko lapsijoukon esittämänä raiteelta 8. Sitten muksut sekä I-ryhmäläiset jatkoivat *Oikea käsi sanoo huomenta* -laululla. Seuraavaksi jumpattiin vähän *Duubi-du-daa* -laulun tahtiin, etteivät paikat puutuisi pitkällä matkalla. Alkava kanteleryhmä (II-taso) esitti vähän jännittävältäkin kuulostavan *Taa-a joulupukki tallustaa* -laulun itseään sähkökanteleilla säestäen. Kanteleen jatkoryhmä (III-taso) pääsi esittelemään taitojaan *Hiiri Hupakko soittaa huilua* ja *Hiljaa hiljaa* -laulun myötä. Seuraavaksi pikkuvuulisti ja pikkuhuulisti esittivät kumpikin oman joululaulusoolon. Sitten saimme nauttia kaikkein pisimmälle ehtineiden eli musiikkivalmennusryhmän *Peura* -laulusta ja upeasti rokaavasta *Retu Rotta rokki* -esityksestä. (Kaikissa muskari/musiikkivalmennusopettajan tekemissä sovituksissa oli otettu hienosti huomioon kunkin ryhmän koostumus. Esimerkiksi *Retu Rotta rokki* oli hieno yhdistelmä pianon, kitaran, viulun, huilun, djembe-rumpujen, kanteleitten, kellopelin ja laulun yhteismusisointia!) Loppulauluna koko iso lapsijoukko esitti vielä laulaen ja soittaen *Kynttilän kehä on pikkuinen piiri* -laulun.

2.2 Musiikin perusteiden opettajien informaatiotilaisuus

Käytän jatkossa musiikin perusteiden opetuksesta mp-opetus lyhennettä ja musiikin perusteiden opettajista lyhennettä mp-opettajat.

Koska osallistuin Keskeisen Uudenmaan musiikkiopiston mp-opettajien järjestämään informaatiotilaisuuteen, jossa he kertoivat opiston muille opettajille mp-opetuksen opetussisällöistä, en enää suorittanut varsinaista haastattelua samasta aiheesta. Mp-opettajat olivat

valmistautuneet hyvin hieman yli kaksituntiseen tilaisuuteen. Heidän esityksensä oli kaiken kaikkiaan selkeä ja seikkaperäinen. Opiston opettajat vaikuttivat olevan kiinnostuneita aiheesta ja heillä tuntui heräävän paljon kysymyksiä, joista keskusteltiin aktiivisesti ja vilkkaasti. Tilaisuuden ”punainen lanka” säilyi kuitenkin kiitettävästi koko tapahtuman ajan.

Saimme kuulla, että mp-opinnot aloitettiin Keskeisen Uudenmaan musiikkiopistossa pääsääntöisesti 10-vuotiaana. Joskus, lähinnä soitonopettajan suosituksesta, joku oppilas voi aloittaa mp-opiskelun vasta 11-vuotiaana. Samaten, jos oppilas oli aloittanut musiikkiopistossa vasta 10-vuotiaana, hänet ohjattiin ensin vuodeksi mukaan lapsikuoroon.

Kukin taso suoritettiin yleensä vuodessa – poikkeustapauksena jotkut hitaammin edistyvät oppilaat saattoivat opiskella tasoa kaksi vuotta. Huomioitiin, että kun samanikäiset kaverit tai luokkatoverit opiskelivat samaan aikaan ja mahdollisesti samassa ryhmässä, niin onnellisessa tilanteessa oppilaiden keskuudessa saattoi syntyä tervettä kilpailua. Hitaammin edistyvä voi intoutua opiskelemaan ahkerammin, mutta aina näin ei käynyt. Ryhmäaineissa oli löydettävä sopiva etenemistempo. Jos eteenpäin mentiin parhaimpien oppilaiden rytmissä, hitaammat putosivat armotta piankin kärryiltä. Toisaalta, jos edettiin hitaampien vauhtia, nopeammat tylsistyivät ja menettivät kiinnostuksensa samojen asioiden junaamisessa. Opettajat peräänkuuluttivatkin eräänlaista asenteenmuutosta, etteivät ”hitaammat” oppilaat kokisi ekstravuotta häpeällisenä. Moni opettaja oli sitä mieltä, etteivät oppilaat todennäköisesti harjoitelleet teoria-asioita kotona paljoakaan. Tähänkin haluttiin asennemuutosta!

Mp-tunnin pituus oli 1/3-tasolla 60 minuuttia, 2/3-tasolla 60 minuuttia ja 3/3-tasolla 90 minuuttia. Tilaisuuden edetessä 3/3-asioiden esittelyyn, heräsi sellainenkin ajatus, olisiko taloudellisesti mahdollista, että 3/3 suoritettaisiin kahden vuoden kurssina. Mp-opettajat myönsivät, että 90 minuuttia oli ehkä turha pitkä nuorelle noin 12-13-vuotiaalle lapselle. Eli pidempi opiskeluaika ja lyhyempi yksittäisen oppitunnin kesto voisi olla tällä tasolla tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto. Nähtiin myös, että siirtyminen 3/3-opintoihin toi mukanaan todella ison hypyn vaikeampiin asioihin. Uuden ja tärkeän asian oppiminen ja omaksuminen voisi hyvinkin olla helpompaa, jos toistoja tulisi lisää, eli tuntien lukumäärää lisättäisiin. Lisäksi tässä vaiheessa teoria-asiat kulkevat KUM:ssa monien oppilaiden soitinopetuksen edellä. Niinpä teorian ja käytännön yhdistäminen ei onnistuisi useinkaan... Rehtori heitti ilmaan ajatuksen voisiko musiikkitiedon 90 minuutin tunnista nipistää 15 minuuttia pois ja siirtää se aika 3/3-opetukseen mahdolliselle toiselle vuodelle. Näin talou-

dellista "tappiota" ei syntyisi kovinkaan paljon. Asiaa alettiin ymmärtääkseni selvittää opitossa.

Seuraavassa esittelen vain mp-opettajien meille esittelemiä 1/3-musiikin perusteiden opintokokonaisuuden sisältöjä ja tavoitteita, koska ne ovat lähimpänä opinnäytetyöni tarpeita:

Säveltapailu:

- Solmisaatio (opetetaan kaikilla tasoilla)
- Käsimerkit
- Duuripentatonia (do-re-mi-so-la + "ala"-la) keskeisellä sijalla
- Duuri- ja mollisointujen kuunteleminen (yleensä duuri ja molli ovat käsitteinä selviä ja helppoja lapsille)
- Yhden iskun kestoiset rytmikuviot ti-ti, ti-ri-ti-ri -tavuilla (käytetään myös musiikki- luokilla)
- Suullinen osio tentissä suoritetaan ennalta annetuista tehtävistä (annettu 10 rytmitehtävää ja 10 kappaletta; oma moniste saa olla mukana, mahdolliset omat merkinnät ja solmisaatiomerkit on merkitty melodiotehtävän alle).

Teoria:

- Kahden etumerkin sävellajit (duurit ja luonnolliset mollit)
- Viivaston tunteminen (G- ja F-avaimet). Tilaisuudessa esille nousseita huomioita viivaston tuntemisasioista:
  - o Alttoviulistioppilas mennyt ihan "sekaisin", kun soittotunnilla alttoklaavilukua ja mp:ssä G- ja F-avainta
  - o Sellistitkin sekaisin; käyttävät -avainta, mutta eivät aina tiedä soittotunnilla, kumpaa nuottiavainta opettaja tarkoittaa, kun esimerkiksi kysyy nuottinimiä
  - o Pianisteillekin useimmiten G-avaimen hallinta helpompi asia kuin F-avain!
  - o Kysyttiin: "Miten soittotunneilla opetettaisiin ja toimittaisiin, että mp-opetus tukisi soiton opetusta?"
- Oktaavialat (suuri - 3-viivainen)
- Intervallit: nimet ja numerot, ei laatuja (1-8)
- Sävellajien peruskolmisointujen muodostamista etumerkkien mukaisesti (lähdetään sävellajipohjaisesta ajattelusta)
- Solmisaationimien nuotintamista eri sävellajeihin.

Koska olin mukana yleisössä kuuntelemassa informaatiotilaisuutta sekä seuraamassa opiston opettajien kesken virinnyttä keskustelua – enkä haastatellut mp-opettajia lainkaan – esitän seuraavassa luettelomuodossa esille nousseita asioita.

Solmisaation etuja:

- Mp-opettajat painottivat laulamisen ja solmisaation käytön tärkeyttä. He kertoivat, että laulaminen on olennainen osa kaikkea teorian opiskelua ja laulaminen kuuluu jokaiseen teoriatuntiin jokaisella tasolla. Opettajat käyttivät Kodaly-metodia, jossa ”DO” on liikkuva eikä sidottu yhteen sävellajiin.
- Melodiadiktaateissa solmisaationimet ovat helpommin laulettavia ja ”täsmällisempiä” kuin nuottinimillä laulaminen tai lallattelu.
- Mp-opettajien mielestä lapsien on helppo laulaa esimerkiksi intervaleja (ja melodiadiktaattien isojakin hyppyjä) jos ovat omaksuneet solfanimet. Esimerkiksi tritonius on helpompi laulaa TI-FA, kuin nuottinimillä tapaillen (vaikka: fis-c).
- Käsimerkit: Muun muassa pidemmälle edistyttyä kaksiaäniset melodiotehtävät helppoa ja nopeaa ohjata, kun opettaja voi näyttää molemmilla käsillä yhtä aikaa stemmoja ja lapset voivat solmisoida joko oikeaa tai vasenta kättä seuraten.

Rohkaisu:

- Lapsia ei laulateta tunneilla yksinään, vaan ryhmässä tai esim. pareittain tai kolme kerrallaan.

Mp-opettajien mielestä juuri solmisaatio-menetelmä voisi olla hyvä ja käyttökelpoinen yhdistävä linkki soitonopetuksen tueksi ja helpotukseksi.

- Useat soitinopettajat kokivat vieraaksi Kodaly-metodin, koska monikaan heistä ei ollut opiskeluaikanaan päässyt perehtymään siihen.
- Jotkut eivät olleet itse koskaan solfanneet solmisaationimiä käyttäen.
- Erään opettajan opiskeluaikana eräässä oppilaitoksessa oli suoranaisesti kielletty solmisaation käyttö.
- Koettiin, että jos itse ei osaa solfata, solmisaatiota on vaikea käyttää oppilaiden kanssa.
- Koska solmisaatio oli monille aika vieras asia, saimme hyvää informaatiota muun muassa siitä miten korotukset tehdään solmisaatiossa.(do-di, re-ri, fa-fi, so-si, la-li) Alennukset (re-ro, mi-ma, so-sa, la-lo, ti-ta). Duurit liikkuvat do-do ja mollit la-la.

Toivottiin opetuspisteisiin mp-materiaalin (Eero Hakkarainen: Musiikin luku- ja kirjoitustaito) saamista soitonopettajien tutustuttavaksi. Oppimateriaalista opettajat voisivat halutesaan tarkistaa, missä kohdassa oppilas suunnilleen oli menossa mp-tunneilla ja mitä oppilas periaatteessa osasi. Opettajat voisivat mahdollisuuksiensa ja harkintansa mukaan myös yrittää soittotunneilla kappaleissa ja harjoituksissa kiinnittää oppilaan huomiota mp-tunnilla käsiteltäviin asioihin. Tällä tavoin ajateltiin, että oppilaalle saattaisi paremmin selkiytyä kuinka mp-opinnot ja soittaminen ovat samaa asiaa ja auttavat ja tukevat toinen toistaan.

- Mp-opettajat totesivat, että mp 1/3-ryhmät ovat marraskuun loppupuolella olleeseen informaatiotilaisuuteen mennessä edenneet do-mi-so-la -lauluihin ja tunneilla on paneuduttu nuottiviivaston hallintaan.

Tilaisuus koettiin ilmiselvästi tarpeelliseksi ja valaisevaksi. Ilmaan heitettiinkin toive, että opettajat yleisestikin keskustelisivat oppilaistaan keskenään enemmän. Esimerkiksi jotkin edistymistä haittaavat solmut saattaisivat aueta, kun kartoitettaisiin aktiivisemmin oliko oppilaalla samankaltaisia vaikeuksia muidenkin opettajien tunneilla. Tilaisuuden siivittäjä avoin ja vilkas keskustelu antoi monelle opettajalle varmasti uusia ideoita, vaikutteita ja ajattelun aiheita. Yhteisesti toivottiin, että musiikkileikkikoulu esittäytyisi samalla lailla opettajille. Sellainen tilaisuus luvattiin järjestää lukuvuoden kevätpuolella.

2.3 Omia huomioita

Yhteenvedon totean, että Keski-Uudenmaan musiikkiopiston systeemi, jossa musiikkileikkikoulun opettaja opettaa myös musiikkivalmennusryhmiä vaikutti selkeältä ja luontevasti etenevältä. Muskarissa, musiikkivalmennuksessa sekä kuorossa keskityttiin käytännön musisointiin ja hyvän musiikkisuhteen luomiseen. Mukavalta tuntui myös idea, että vaikka lapsi ei muskarin jälkeen jatkaisikaan instrumenttiopetuksessa, hän voi halutessaan jatkaa opiston musiikkivalmennus I ja II ryhmissä sekä kuorossa. Opiston varsinaiset oppilaat oli sitoutettu opiston toimintaan yhtä aikaa soittotuntien kanssa jatkuvalla musiikkivalmennus- ja kuoro-opetuksella, josta siirryttiin 10-vuotiaana musiikin perusteiden opetukseen. Lapset vaikuttivat olevan osaavissa käsissä ja polku pienestä kolmevuotiaasta

muksuryhmäläisestä musiikin perusteet alkavaksi kymmenvuotiaaksi eteni tavoitteesta toiseen selkeää ja suoraa linjaa pitkin.

Musiikin perusteiden opettajien tiedotustilaisuus oli valaiseva ja hyvin suunniteltu ja toteutettu. Opettajien kesken syntyi avointa keskustelua sekä arvokasta mielipiteiden vaihtoa. Tästä tilaisuudesta sain idean yrittää järjestää omassa opistossanikin vastaavanlaisen tilaisuuden opettajien yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisäämiseksi.

3 HYVINKÄÄN MUSIIKKIOPISTO

Hyvinkään musiikkiopisto on taiteen perusopetusta antava yksityisen kannatusyhdistyksen ylläpitämä musiikkioppilaitos. Opistossa opiskelee n. 600 hyvinkääläistä lasta ja nuorta; aina musiikkileikkikoululaisista jo varttuneempiin musiikin harrastajiin. Opiston kotisivuilla on kerrottu selkeästi oppilasvalinnoista, oppilasmaksuista ja opiston lukuvuodesta. (<http://hymo.org/musiikkiopisto.htm> 02.01.2009.)

Eriyisen mukavaa oli tutustua ”soittimen valinta” -sivuun. Siellä kehoitetaan miettimään avoimesti, mitä soitinta mahdollinen tuleva oppilas haluaisi soittaa: ”Oma kiinnostus ja motivaatio vaikuttavat paljon siihen, mitä musiikin opiskelu musiikkiopistossa voi sinulle antaa.” Suuntaa-antavat ikäraajat siihen, milloin mitäkin soitinta olisi viisasta harkita aloitettavaksi, on myös esitelty. Soittimen valintaa harkitsevia perheitä auttaa varmasti, kun esimerkiksi 9-12-vuotiaille neuvotaan seuraavasti: *”Oppilaan koosta ja hampaiston vakiintumisesta riippuen edellisten soitinten lisäksi (alle 9-vuotiaat: viulu, alttoviulu, sello, kontrabasso, piano, harmonikka, nokkahuilu tai kitara) voidaan valita: klarinetti, oboe, fagotti, baritonitorvi, saksofoni, trumpetti, käyrätorvi sekä lyömäsoittimet.”* Eri soitinvaihtoehdot on myös esitelty omissa taulukoissaan: Vaskipuhaltimet, puupuhaltimet, jousisoittimet sekä muut soittimet esitellään selkeästi siten, että jokaisesta soittimesta kuva on ja lyhyt kirjallinen luonnehdinta! Näin perheillä on mahdollisuus tutustua helposti ja tiivistetysti ainakin ulkonäöltä myös niin sanottuihin harvinaisempiin soittimiin. Ja saattaapa käydä, että joku soittamisesta kiinnostunut lapsi innostuu jostain aiemmin itselleen vieraasta soittimesta.

HYMO:n tavoitteena on luoda oppilaille hyvä musiikkisuhde jokaisen omat persoonalliset valmiudet huomioon ottaen. Opiston opetussuunnitelmassa korostetaan humanistista, yksilöä kunnioittavaa elämäkatsomusta. Koetaan, että opettajat ja oppilaat ovat yksilöinä yhtä arvokkaita ja toivotaan, että kaikkia koskevien samojen sääntöjen soveltamisesta seuraa luottamusta ja keskinäistä kunnioitusta. Musiikin esteettiset ja eettiset arvot koetaan tärkeiksi ja halutaan, että taiteesta oppilaat saavat itselleen elinikäistä sisältöä ja henkistä pääomaa elämäänsä. Opettajan ja oppilaan (sekä kodin) välinen avoin, rohkaiseva ja myönteinen ilmapiiri sekä vuorovaikutus on tärkeää. Uskoa oppilaan omiin kykyihin pyritään kasvattamaan pitkäjänteisen työskentelyn kautta syntyvien onnistumisen kokemusten avulla. (<http://hymo.org/musiikkiopisto.htm> 02.01.2009.)

Hyvinkäällä on panostettu esiintymis- ja kuuntelukasvatukseen. Opetussuunnitelman mukaan oppilaiden itsensä toivotaan esiintyvän jo ensimmäisestä vuodesta lähtien mahdollisimman paljon. Oppilaiden edellytetään myös osallistuvan kuulijana lukuvuoden aikana vähintään kolmeen musiikkiopiston järjestämään tai suositteluun konserttiin. Käytössä on kuuntelupassi, johon saa leiman konsertissa käynnistä, joten oppilaat on sitoutettu myös noudattamaan suosituksia. Hyvinkään musiikkiopisto tekee myös paljon yhteistyötä muiden paikallisten kulttuuritoimijoiden kanssa. Pitkälle edistyneillä soittajilla on mahdollisuus päästä mukaan soittamaan kaupungissa toimivaan Hyvinkään orkesteriin.

3.1 Haastattelut Hyvinkään musiikkiopistossa

3.1.1 Musiikkileikkikoulun opettajan haastattelu

Musiikkileikkikoulu on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille. Musiikkiopiston opetussuunnitelmassa (<http://hymo.org/musiikkiopisto.htm> 02.01.2009) muskarin eli varhaisiän opintojen tavoitteet sekä keskeiset sisällöt on määritelty seuraavasti:

- Tavoitteena on luoda myönteinen asenne musiikkia kohtaan ja herättää musiikinrakkaus. Kuuntelutaidon ja keskittyneen kuuntelun oppiminen.
- Antaa ja kehittää musiikin tiedollisia ja taidollisia valmiuksia. Tavoitteena on kehittää valmiuksia, joita vaaditaan musiikin perusasteen opinnoissa.
- Tukea lapsen kehitystä monipuolisesti.
- Äänenkäytön sekä laulutaidon kehittäminen ja lauluvaraston kartuttaminen osallistumalla elävään musisointiin.
- Sävelpuhtauden ja rytmitajun harjoittaminen sekä luovan ilmaisun ylläpitäminen ja monipuolistaminen.

Musiikkileikkikoulussa opetus etenee lapsen omista lähtökohdista tavoitteellisesti tasolta toiselle elämyksellisesti leikin keinoin.

Haastattelemani muskariopettaja (joka opetti myös sellonsoittoa opistossa) kertoi, että haastatteluhetkellä opistossa toimi kaksi musiikkileikkikoulun opettajaa. Musiikkiopiston omat toimitilat olivat käyneet siinä määrin pieniksi, että musiikkileikkikoulutoiminta asiaan kuuluvine välineineen tapahtui noin puolentoista kilometrin päässä musiikkiopistolta erillisessä tilassaan. Vaikka musiikkileikkikoulu toimikin vireästi, pienenä puutteena nähtiin, että vauvoille ei tällä hetkellä ollut lainkaan tarjolla muskariopetusta. Kevään suunnitelmassa olikin kampanjoida kaupungissa aktiivisesti opiston musiikkileikkikoulun puolesta. Tavoitteena oli myös kokoontua musiikin perusteiden opettajien kanssa yhteistyön merkeissä jakamaan kokemuksia ja keskustelemaan muun muassa opetuksen sisällöistä sekä miettimään hyvän jatkumon aikaansaamista muskarista musiikin perusteiden opetukseen.

Musiikkileikkikouluryhmät ovat:

- Perheryhmä (1-2-vuotiaat huoltajan/vanhemman kanssa)
- 3-vuotiaitten ryhmä
- 4-vuotiaitten ryhmä
- Yhdistetty 3-4-vuotiaitten ryhmä
- 5-vuotiaitten ryhmä
- Kanteleryhmä (6-vuotiaat, aloittava ryhmä)
- [Tavallaan musiikkileikkikoulun jälkeistä toimintaa, koska oppilaat ovat jo kouluikäisiä: Kanteleryhmä (7-vuotiaat, jatkava ryhmä)]

Oppitunnin pituus oli 45 minuuttia perheryhmästä 4-vuotiaitten ryhmään asti. Ryhmien koot olivat pääsääntöisesti 8-10 lasta. Viisivuotiaiden lasten sekä kanteleryhmien oppitunti oli tunnin mittainen. Kanteleryhmissä olii pääsääntöisesti noin kahdeksan lasta. Kaikki edellä mainitut ryhmät kokoontuvat kerran viikossa. Lapset otettiin musiikkileikkikouluun ilmoittautumisen perusteella. Opinto-oikeus säilyi koko muskarin ajan, elleivät perheet jostain syystä itse ilmoittaneet jatkamiskaavakkeessa haluaan lopettaa.

Ensi syksyksi oli jo kaavailtu perustettavaksi uutuutena lähinnä kotiäititaustainen sisarusryhmä, jossa perheen kaksi lasta – vauva ja 1-2-vuotias – voisivat olla äidin kanssa mukana. Oli mielenkiintoista huomata, kuinka monipuolista työtä musiikkileikkikoulussa tehdään. Itse ainakin olin yllätynyt, kun esimerkiksi kuulin kuinka vanhemmat saavat tunneilta vinkkejä, miten oman lapsen kanssa ollaan.

Et vanhemmat saisi täältä niin kun vinkkejä vauvojen kanssa olemiseen. Jos on eka vauva-kin, niin että "miten mä saisin rauhotettua sitä?" Niin rohkaistaan, että laulakaa vaan sillä lailla, kun te laulatte, että ei oo välii vaikka se ei menisi ihan sillee kun kun te haluisitte et se menee. Mut että se omanlainen laulaminen riittää. Ja loruja ja leikkejä ja körötyksiä ja peiton päällä tekemisiä, kutitteluja ja kaikkee tämmöstä, että he sais niinkun sellasta.

Muskariopettaja kuvaili vielä, minkälaiseksi tulevaa sisarusryhmää oli kaavailtu. Äideille haluttiin antaa eväitä molempien pienokaistensa kanssa olemiseen ja yhdessä tekemiseen.

Myös tää sisarusryhmä tulisi olemaan semmonen, että sulla on se mustasukkainen 2-vuotias siinä, joka ärhentelee, niin joskus sulla onkin sit joku loru minkä sä ottasitkin. Ja vaikka molemmatkin lapset siellä tunnilla välillä yhtä aikaa siihen äidin syliin; molemmat lapset tekemään sen jutun.

Suunnitteilla oli myös mahdollisen yhteistyön aloittaminen jonkun lähistöllä sijaitsevan päiväkodin kanssa, jolloin myös useammilla työssä käyvien vanhempien lapsilla olisi helppompaa päästä muskaritoimintaan mukaan, kun se voisi tapahtua päiväsaikaan hoitopaikassa. Kehitysideoina pohdittiin myös olisiko mahdollista aloittaa opiskelu kanteleryhmässä vielä 7-vuotiaana koululaisenakin. Kanteleen rinnalle oli lisäksi nousemassa vaihtoehdoksi lyömäsoitinryhmä, jossa pääinstrumenttina olisi palakellopeli. Opistossa haluttiin tarjota toiminta-alueen lapsille mahdollisuuksien mukaan monipuolista varhaisiän musiikkikasvatusta.

Musiikkileikkikoulun opettajat miettivät yhdessä mitä lukuvuoden aikana pääpiirteittäin tehtäisiin. Hyvänä asiana haastattelemani opettaja koki, että heillä oli aika suuri vapaus toteuttaa opetustaan omista lähtökohdistaan. Esimerkiksi tänä vuonna oli päätetty, ettei varsinaisia oppikirjoja käytetä lainkaan, vaan opettajat etsivät ja keräsivät, sovittivat ja jopa sävelsivät itse opetusmateriaalia opetusteemojen tarpeen mukaan. Lapsilla oli käytössä kansiot, joihin opetusmateriaalia sitten kerättiin talteen. Opettaja käytti mielellään lauluja, joiden sanat olivat lapsen maailmasta. Myös lauluperinteen – niin "vanhojen tuttu-ten" kuin uudemmankin lauluohjelmiston – vaaliminen ja jatkaminen oli hänen mielestään tärkeää. Monet hänen opetuksessaan luontaisesti käyttämänsä laulut saattoivat löytyä vaikka Ritva Ollanrannan Musiikkimaan kartta -kirjasta tai VIVOn sellokirjasta. Opettaja koki, ettei musiikkileikkikoulussa ollut tavoitteena saada kaikista lapsista loistavia soittajia, vaan mielenkiinnon ja innostuksen herättäminen musiikkiin. Vaikka opetus olikin tavoit-

teellista ja siinä edettiin tietyn ennalta suunnitellun laajemman opetussuunnitelman mukaan, haluttiin suoda lapsille aitoa yhdessä tekemisen iloa ja meininkiä.

Musiikinrakkauden herättäminen ja sen musiikin maailmaan pääseminen niin sinne päästäis täällä. Yleensä ne tunnit ei mene niin kuin suunniteltu välttämättä ollenkaan, vaan siellä tulee ideoita. Tulee tilanteita – opettajan täytyy huomata, että ”ahaa nää ei jaksakaan nyt; teenpä uuden jutun, otanpa vaikka noi pallot lapsille, yksvuotiaille.” Sitten ne kerääntyvät yllättäen siihen ja sit ollaan siinä. Täytyy tavallaan myös kuunnella sitä tilannetta.

Toiminta tunneilla oli monipuolista. Leikittiin, laulettiin, liikuttiin, soitettiin muskarisoittimilla ja kehosoittimilla, loruiliin, kuunneltiin satuja tai katsottiin nukketatteria, keksittiin itse tarinoita ja tehtiin ”sävellyksiä” – vain muutamia mainitakseni. Välillä tunneilla opeteltiin keskittymistä, sykkeessä pysymistä, titointia ja niin edelleen, välillä otettiin vähän rennommin. Perheissä ei välttämättä harrasteta arkena kovinkaan paljon klassista musiikkia, johon musiikkiopistoiden opetus ja ohjelmisto kuitenkin pääsääntöisesti nojautuu. Siksi myös klassisen musiikin tutuksi tuominen oli eräs musiikkileikkikoulun tavoitteista. Voitiinhan kaikkea edellä mainittua toimintaa tehdä klassisenkin musiikin siivittämänä.

Nykyisen virikerikkaan ja kiireisenkin elämän keskellä opettaja oli huomannut, että lapsien ”lempitekeminen” saattoi joskus olla yllättäen näennäisesti jotain hyvinkin yksinkertaista. Tunneilla saatettiin joskus myös vain rauhoittua ja jutella, rentoutua ja kuunnella hiljaisuutta.

Toisaalta hetki, jolloin on aikaa hiljaisesti vaikka rupertellakin; heillä on asiaa kauheesti. On hetki hengähtää. Ja sitten myöskin tuntuu, että välillä he tykkää, kun meillä on yleensä tunnin lopussa semmonen rentoutushetki. Ollaan ja etsitään hiljaisuuttakin. Välillä ei kotoa mistään mahda löytyä, niin täällä etsitään sitä miten ollaan... ihan kuunnellaan vaan mitä täällä kuuluu, kun me ollaan ihan hiljaa.

Vaikka yleensä etenkin pojat pitivät juoksemisesta ja muutenkin liikunnallisista ja aktiivisista musiikkituokioista, eräs kaikille lapsille hyvin mieleinen rauhallinen hetki oli jäänyt opettajan mieleen. Siinä lapset olivat mielikuvituksensa siivin siirtyneet luolaan, jonka katoissa oli reikä: sadesäällä tapahtuu yllättävä juttu ja vesipisarat putoilevat reiästä luolaan sisään. Tätä toivottiin aina uudelleen tehtäväksi.

Nii semmonenkin, että he saavat maata peiton päällä, kuunnellaan musiikkia tai joku ”eläin” siellä käy kutittelemassa poskesta tai tippuu vesipisaroita pään päälle! Sitä toivottiin monta kertaa uudestaan, että sade syksyllä tiputti pienen vesipisaran päähän. Et katotaan

luolan kattoon vuotaako se ja jotain tämmöstä, niin sitten se olis monta kertaa haluttu tehdä.

3.1.2 Soitinvalmennus- ja kanteleryhmät

Hyvinkään musiikkiopistossa musiikin perusteiden opinnot aloitettiin heti samaan aikaan, kun oppilas pääsi instrumenttiopetuksen pariin. Tosin poikkeuksena voi mainita, että hyvin nuorena soitonopiskelun aloittaneet (esimerkiksi joku voi aloittaa viuluopinnot jo viisivuotiaana) kävivät aluksi vain soittotunneilla ja tulivat musiikin perusteiden tunnille noin 7-vuotiaana, eli kun olivat saavuttaneet kouluikänsä. Valmennusryhmät olikin suunnattu lähinnä alle kouluikäisille lapsille. Opistossa toimi rinnakkain kaksi vähän erityyppistä valmennusryhmäsystemiä:

- Soitinvalmennusryhmä, nokkahuilu.
- Kanteleryhmä, 7-vuotiaat, jatkava ryhmä.

Toinen musiikin perusteiden opettajista opetti vuoden kestäviä, alle kouluikäisille, noin 6-vuotiaille tarkoitettuja lasten soitinvalmennusryhmiä. Näissä valmennusryhmissä opiskeltiin myös nokkahuilun soittoa. Oppilaat olivat sisäänpääsytesteissä testattuja opistoon hyväksytyjä lapsia, joilla oli soitinvalmennusvuoden aikana aikaa miettiä ja harkita, mikä olisi heille mieluisin soitin. Lapset kävivät kaksi kertaa viikossa 45 minuutin ryhmätunnilla. Ryhmässä oli 6-10 lasta.

Soitinvalmennus on semmonen vuosi, että silloin voi vielä miettiä mitä soitinta alkaa soittaa. Ei tarvi olla tiedossa aloitanko mä viulua tai pianoa tai mitä mä alan soittaa, vaan se on tällainen harkintavuosi. Samalla siinä niinkun laskeudutaan sisälle siihen minkälaista se musiikkiopisto-opiskelu on. Meillä on sellainen ohjelmisto niillä nokkahuilulla, että opitaan yks alennusmerkki niiden C-duurisävelien lisäksi. Ja me mennään näitä ”pienen pieniä vetureita” ja tällasia ”tuiki tuiki tähtösiä”. Samalla niinkun kootaan sitä lauluvalikoimaa soittotunneille, koska olen kuullut, että monet käyttää sitten tätä soitinvalmennuskansiota ja niitä lauluja sitten myös soittotunneilla seuraavana vuonna.

Opettajan tavoitteena oli, että soitinvalmennusoppilaat oppisivat valmennustunneilla sellaisiin musiikkiopiston rutiineihin kuten kotiharjoitteluun.

Siinä on kuitenkin se nokkahuilu ja edellytetään, että sitä soitetaan kotona. Mä haluaisin opettaa myöskin sen asian, että soittamaan oppii vaan niin, että tehdään töitä kotona. Ja se idea on, että täällä käydään vaan hakemassa oppi ja se työ tehdään itse kotona.

Musiikkileikkikoulun opettaja puolestaan piti seitsemänvuotiaille ekaluokkalaisille jatkavaa kanteleryhmää. Nämä lapset olivat siis soittaneet kanteletta jo vuoden muskarin kantele-ryhmässä ennen siirtymistään tähän jatkavaan ryhmään. Nämä lapset olivat ”testaamattomia”, heidän ryhmätuntinsa pituus oli 60 minuuttia ja ryhmä kokoontui vain kerran viikossa. Toimintaa haluttiin kehittää ja laajentaa, joten suunnitteilla oli, että jatkossa voitaisiin perustaa myös ekaluokkalaisille alkavia kantele- tai lyömäsoitinryhmiä.

3.2 Musiikin perusteiden opetus

Haastattelin kahta Hyvinkään musiikkiopiston musiikin perusteiden opettajaa. Toinen oli useita vuosia toimessaan ollut henkilö ja toinen nuori, vasta vähän aikaa musiikin perusteita opettanut henkilö. Hyvinkäällä ajatuksena oli, että soitonopiskelu ja musiikin perusteiden (Hyvinkäällä käytetään mupe-sanaa) opiskelu aloitetaan pääsääntöisesti yhtä aikaa. Vasta-alkajat saattoivat olla tietenkin kovin eri-ikäisiä, joten suunnilleen saman ikäisiä oppilaita yritettiin mahdollisuuksien mukaan sijoittaa keskenään samoihin ryhmiin. Ainahan tämä ei koulun, muiden harrastuksien tai jonkin muun syyn takia onnistu, mutta opettajat pyrkivät kuitenkin siihen, että ryhmät olisivat osallistujien iän puolesta aika homogeenisia.

Musiikin perusteiden opetussuunnitelma perustuu opettajien mukaan Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton (SML) vaatimuksiin:

Säveltapailu:

- Solmisaatio
- Käsimerkit
- Do -> La duurissa, mutta mielellään koko duuriasteikon sävelistö Do -> Do
- Duuri- ja mollikolmisointujen kuunteleminen ja tunnistaminen

- Suullinen osa tentissä prima vista -tyyppisesti. Tehtävään saa tutustua etukäteen hetken aikaa.

Teoria:

- Sävellajit kahteen alennus- ja ylennysmerkkiin asti (duurit ja mollit)
- Nuottiviivaston ja nuottinimien tunteminen (G- ja F-avaimella)
- Intervallit: nimet ja numerot, mutta ei laatuja
- Nuotit 1/2-nuotista 1/16-nuotteihin asti
- Tahtiosoituksena 2/4 ja 3/4
- Rytmidiktaatteja, melodiadiktaatteja.

Ensimmäisen tason mupe-opinnot kestivät periaatteessa kaksi vuotta ja tunnin pituus oli 45 minuuttia kerran viikossa. Ryhmässä oli 5-10 lasta. Etenkin seitsemänvuotiailla vasta-alkajilla ensimmäinen vuosi oli tavallaan "nolla-vuosi", jolloin totuteltiin musiikkiopistossa opiskeluun ja mupe-opetuksen alkeisiin. Osa oppilaista ei vielä välttämättä edes osannut lukea ja kirjoittaa, joten mupe-opinnot oli suhteutettava lasten taitoihin sopivaksi. Nuoremman opettajan kaikki mupe-1-ryhmät olivat samana päivänä peräjälkeen. Hänellä olikin käytössä kätevä systeemi, jossa oppilas voi tulla mille tunnille hyvänsä, jos hän poikkeustapauksessa ei päässyt omalle tunnilleen jonain viikkona. Näin ylimääräinen säes-tysharjoitus tai muu este ei aiheuttanut jälkeenjäämistä mupe-asioissa.

Mupe-opettajat olivat sopineet yhdessä, että opetuksessa käytettiin pohjana Harala & Mäkisen Klaavi-kirjasarjaa. Tosin molemmat opettajat täydensivät opetustaan tarpeen vaatiessa myös omalla materiaalillaan.

Mä olen kyllä pyrkinyt siihen, että esimerkiksi melodiadiktaatit olisi lauluja, oikeita lauluja ja sitten solffattais niinkun oikeita lauluja. Monessakin mielessä ja ehkä näin useamman vuoden opettaneena, on niinkun ajatellut sitä, että monet sellaset laulut niinkun jää lapsilta oppimatta, jos niitä ei ottais – niin ottaa ne sitten täällä. Et mä olen niinkun tähän asiaa viimeaikoina herännyt, että siinäkin mielessä kansanlauluperinnettäkin vois enemmän tuoda tuolla omalla tunnilla esille.

Joskus oppilaat itsekkin saattoivat säveltää pikkukappaleita. Omien kappaleiden tuottaminen oli joskus saattanut tuoda oppilaille yllätyksiä. Paperilla mukavalta näyttäneet hyyt olivatkin voineet paljastua käytännön musisoinnissa toimimattomiksi ja oudon kuuloisiksi.

Haastattelemani opettaja uskoi kuitenkin, että oppilaat oppivat omista virheistään ja virheet voivat kehittää lapsen musikaalista taitoa oikeaan suuntaan.

Joskus on tehty niin, että kun ne haluaa hirveästi; monet tykkää hirveästi siitä sävellyksestä, niin mä oon joskus sanonut, et tehkää sanatkin niihin. Sieltä on välillä tullut tosi helmiä. Sitten mä soitan ne loppuksi, niin ne tosi nopeesti hiffaa, että mikä siinä on hyvää. Ne tykkää kirjoittaa hirveitä hyppyjä, koska se on hauskan näköistä varmaan siinä. Mutta sit ne tajuu, että ei se mee niin ja sitten ne korjaa sen. Mä uskon, että se kehittää musiikillista hahmottamista niinkun toisella tavalla. En tiedä; katotaan onko sillä kauaskantoisempia seurauksia.

Mupe-opettajien mielestä oli mahdollista, että lasten musiikkileikkikoulutausta näkyi jossain määrin mupe-tunnillakin. Saattoivathan muskarissa olleet oppilaat osata "olla" ja ymmärtää paremmin mupe-tuntien eräänlaisen koulumaisuuden. Muskarissa oli jo käsitelty leikinomaisesti samantyyppisiä asioita kuin mupe:ssa opetellaan. Toisaalta mupe-ryhmät olivat useimmiten heterogeenisiä, joten suoraa jatkumoa muskarista ei ollut mahdollista muodostaa. Kaikki asiat piti opettaa niin, että jokainen oppilas sai mahdollisuuden oppia ne. Yksi kuuli jonkun asian ensimmäistä kertaa elämässään, toiselle se oli jo vanhaa tuttua juttua.

Eihän sillä loppujen loppuksi hirveesti ole väliä onko se oppinut sen muskarista tai mupe tunnilta tai soittotunnilta tai mistä se on tullut. Usein se ei itsekään tiedä sitä, mistä se on sen oppinut. Sehän on tärkeä asia, että se osaa sen.

Soittimen valinnan vaikutuksesta mupe-opintoihin opettajien mielipiteet erosivat hieman. Toisen opettajan mielestä oppilaan soitin vaikutti vähemmän kuin ehkä kuvitellaan. Toinen oli sitä mieltä, että usein esimerkiksi harmoniasoitin soittajat pärjäsivät hyvin harmonia-asioissa, kun taas melodiasoitin soittajat lauloivat ja kirjoittivat sujuvasti diktaatteja. Poikien ja tyttöjen välillä oppijana molemmat opettajat näkivät eroja. Tytöt saattoivat monesti olla stereotypian mukaisesti tunnollisia, huolellisia ahertajia, jotka olivat hyviä "koska ovat tyttöjä". Usein pojat puolestaan olivat helposti toiminnallisempia; heitä oli vaikeampi saada asettumaan paikalleen musiikinperusteiden opiskeluun. Toisaalta he saattoivat olla enemmän kiinnostuneita teoreettisista ja matemaattisista tehtävistä kuin tytöt. Opettajat muistuttivat kuitenkin, että temperamentilla on paljon tekemistä, kun puhutaan oppimisesta ja opiskelusta. Mupe-tunnilla istui myös "toiminnallisia tyttöjä" ja "huolellisia heppuja". Mupe-opettajat näkivätkin eräänä työn rikkautena, että koskaan ei tiedä kenestä kehittyy millainenkin osaaja.

Pojat hiffaa keskimäärin tosi nopeasti esimerkiksi intervallit ja niitten yhteyden just esimerkiksi siihen sävellajiin. Jos mennään laatuihin, niin pojat on niinkun valtaosa aivan heti kartalla. Ja sitten ne etsii vaan into piukeana ja ymmärtää sen yhteyden, että kvinttiympyrästä näkee vaikka samantien ne laadut ja tällaiset ja sitten kolmisoinnuissa samoin. Et mitä tahansa, kun on semmosta puhtaan tieteellistä, niin musta tuntuu, että pojat selvi niistä.

Musiikin perusteiden opetuksen yhdistäminen käytännön musisointiin mupe-tunneilla koettiin haastavaksi ja vähän mahdottomaksikin tehtäväksi nykyisillä tuntiresursseilla. Opistossa aloitettiin yhteissoitto aika varhaisessa vaiheessa oppilaiden soittotaitojen kartuttua, joten oppilaat eivät ole olleet kovinkaan motivoituneita kuljettamaan omia soittimiaan mukaan mupe-tunneillekin. Toinen opettaja oli tehnyt tietoisien ratkaisun ja rajannut teorian ja käytännön yhdistämisen tuntitilanteessa luokassa olevan pianon käyttämiseen ja laulamiseen. Toinen opettaja oli pyytänyt joskus oppilaita tuomaan soittimia mukaan soitinesittelytarkoituksessa. Silloin oli voitu luontevasti kiinnittää huomiota johonkin teoria-asiaan soiton lomassa soiton kautta. Mupe-opettajat painottivat myös, ettei heillä ollut – eikä voikaan olla – kaikkien instrumenttien erityistietoutta. Nähtiinkin tärkeänä, että yhteistyössä instrumenttiopettajien kanssa teoria ja sen syyt ja seuraukset tuotaisiin käyttöön vahvemmin.

Mut siihen (teoriatiedon ja käytännön yhdistämiseen) auttais myös se, et se olis niinkun molempien; meidän teorialuokassa ja sitten opettajan instrumenttiluokassa, niin molempien homma mun mielestä yhdistää se juttu.

Kun lapset aloittivat musiikin perusteiden opiskelun samanaikaisesti soittimen soiton kanssa, tuli mupe-opiskelusta opettajien mielestä luonnollinen osa lasten viikoittaista rutiinia. Samalla aikaisin aloittaminen voi osaltaan viedä usein niin kiireisen ja suorittamispainotteisen opiskelun tuntua pois mupe-aineista. Asioita saatiin oppia rauhassa ja lapset pääsivät heti tutustumaan toisiin saman ikäisiin musiikkiopistolaisiin ryhmässä. Usein vasta muutamana vuoden opiskelun jälkeen vanhemmat oppilaat saattoivat kyseenalaistaa musiikkiopiston perinteistä systeemiä: koulun (ja ehkä jonkun muun harrastuksen) ohessa käytiin soittotunnilla, musiikin perusteiden tunnilla, orkesterissa ja ehkä vielä soitettiin mukana kvartetissa. Ja kotona olisi pitänyt ehtiä vielä harjoitellakin. Mupe-opettajat tiedostivat, että silloin juuri heidän tunneiltaan olisi monen oppilaan mielestä mukava olla pois.

3.3 Omia huomioita

Hyvinkäällä musiikkileikkikoulussa pyrittiin monipuolisen toiminnan kautta toteuttamaan opetussuunnitelman henkeä. Muskarissa oli paneuduttu lasten musiikinrakkauden ja innon synnyttämiseen. Muskaritoimintaa oltiin kehittämässä ja toiveena oli aloittaa myös vauva- ja sisarusryhmät. Muskarin jälkeistä toimintaa oltiin kehittämässä niin, että mahdollisimman monilla kouluikäisillä lapsilla olisi mahdollisuus tutustua musiikin harrastamiseen kantele- tai palakellopeliryhmissä.

Musiikin perusteiden opiskelu aloitettiin opistossa pääsääntöisesti samaan aikaan kuin instrumenttiopiskelukin, joten oppilaille luotiin mahdollisuuksia oppia ja ymmärtää sekä yhdistää musiikin teoreettista tietoa käytännön soittotuntitilanteisiin heti soittoharrastuksen alusta lähtien. Suorituskeskeisyys ja kiire haluttiin sulkea pois, kun mupe-opintoihin voi käyttää rauhassa aikaa. Sosiaalisten kontaktien luominen muihin soittoa harrastaviin lapsiin oli helpompaa, kun oppilaat kävivät ryhmässä opiskelemassa musiikin perusteita heti kun soittoharrastus alkoi. Soittoharrastus ei ollut heille ainoastaan yksin soittotunnilla käymistä ja kotona yksin harjoittelemista. Pidin myös systeemistä, jossa oppilas voi tulla mihin mp-1-tunnille hyvänsä, jos hän poikkeustapauksessa joskus ei päässyt omalle tunnilleen.

Konserttipassi-idea (siihen kerätyt käyntileimat tarkistetaan keväällä) oli mielestäni oikein hyvä, sillä ainakin suurin osa omista oppilaistani tuntuu olevan aika "laiskoja" vapaaehtoisesti konserteissa kävijöitä. Hyvinkäällä vaadittiin ja myös pidettiin huolta siitä, että oppilaat käyvät konserteissa. Mikä onkaan sen tärkeämpää nuorille musiikin harrastajille ja muusikon aluille kuin kaikenlaisen musiikin kuuntelu ja toisten oppilaiden sekä ammattimuusikoiden esitysten seuraaminen!

Hyvinkäälläkään ei muskarissa, musiikkivalmennuksessa tai mupe:ssa ollut mitään valmiita soitonopetuksessa hyväksi käytettäviä ohjelmistolistoja.

4 VANTAAN MUSIIKKIOPISTO

Vantaan musiikkiopisto on kunnallinen musiikkioppilaitos ja se on noin 1720 oppilaansa voimin yksi maamme suurimmista musiikkiopistoista. Opiston kotisivujen ulkoasu poikkeaa jonkin verran muiden opinnäytetyössäni mukana olevien musiikkiopistojen kotisivusta. Tarkemmin perehdyttyä sivuilta alkaa löytyä paljonkin tietoa. Musiikin varhaiskasvatusta annetaan peräti 677 oppilaalle. Klassisen musiikin sekä pop&jazz ja vanhan musiikin perusopetuksen lisäksi opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös musiikkiluokkalaisille ja avoimen osaston opiskelijoille. Opistossa tarjotaan lapsille kolmenlaista musiikki- valmennusta nimittäin: kuoro-, rytmikka- ja musapajatoimintaa. (http://www.vantaa.fi/i_aletusivu.asp?path=1;135;137;2620;218;10696;4526;17920, 05.01.2009.)

Musiikkiopiston opetus perustuu 13.6.2007 päivitettyyn ja vapaa-ajanlautakunnassa hyväksytyyn opetussuunnitelmaan. OPS puolestaan perustuu opetushallituksen antamaan taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin (määräys 41/011/2002). OPS:ssa kuvataan muun muassa, kuinka työyhteisön sisällä jokaisella on oikeus olla oma itsensä ja toteuttaa työtään omalla persoonallisella tavallaan. Luottamusta ja luovuutta pyritään lisäämään luomalla turvallinen työ- ja oppimisympäristö. Opistossa yritetään löytää luovasti uusia toiminta- ja ratkaisumalleja sekä "tuetaan yksilönä työyhteisön toimintaa sekä oppilaan persoonallisuuden kehitystä ottamalla huomioon hänen tarpeensa ja lähtökohtansa." Tähdätään oppilaalle hyvän musiikkisuhteen ja musiikinrakkauden syntymiseen. (http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path 16.05.2009.)

Kotisivuilla olevasta PowerPoint-esityksestä saa todella kattavan kuvan musiikkiopiston rakenteesta, opintojen laajuudesta, musiikin perusteiden sekä soitto- ja laulutuntien koostumuksesta, yhteismusisoinnista, esiintymisistä ja kuuntelemisesta sekä tasosuorituksista ja arvioinnista. Kaikki luvut henkilökunta- ja oppilasmääristä talouden tuloihin ja menoihin asti on avoimesti nähtävillä. On myös haluttu tuoda esiin opiston työtapojen missio, jossa oppilaita tuetaan oman henkilökohtaisen musiikkisuhteen löytämiseen: "Musiikki antaa siivet ja kantaa läpi elämän."

Musiikkiopistossa koetaan, että opistolla on keskeinen rooli toimia yhtenä toiminta-alueensa yhteistyötahona sekä musiikkikulttuurin vaikuttajana ja kehittäjänä. "Vantaan musiikkiopisto toimii Vantaan kaupungin musiikkikasvatuksen asiantuntijayksikkönä ja pyrkii omalta osaltaan edistämään suotuisaa kulttuuri-ilmapiiriä kotikaupungissaan." (OPS, 3) Opistossa nähdään, että muun muassa itsearviointi on erittäin tärkeää. Toimintatapojen, tavoitteiden ja visioiden toteutumista seurataan ja koko henkilökunnan voimin pyritään edellä mainittuja seikkoja pohtimaan vuosittain. Tarpeen vaatiessa tehdään kehitys- ja parannusehdotuksia ja muutoksia. Kollegiokokouksien, kollegioiden puheenjohtajien kokouksien ja yleisten opettajien kokouksien lisäksi muutaman vuoden ajan opistossa on toiminut myös noin kerran kuukaudessa kokoontuva ohjausryhmä, jossa pohditaan opiston linjauksia ja muita tärkeitä asioita.

4.1 Haastattelut Vantaan musiikkiopistossa

4.1.1 Musiikkileikkikoulun opettajien haastatteluja

Musiikkileikkikoulussa opetusta annetaan alle kouluikäisille lapsille, jotka jaetaan ikätasotain ryhmiin. Erityislapset on integroitu ryhmiin. Musiikkiopiston OPS:ssa varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena ja keskeisenä sisältönä on:

- Luoda musiikillisia elämyksiä, valmiuksia ja taitoja.
- Pohjan luominen hyvälle musiikkisuhteelle sekä myöhemmälle musiikin harrastukselle.
- Kehittää musiikin kuuntelemista elämysten avulla ja leikin keinoin.
- Tukea kognitiivista, emotionaalista, motorista ja sosiaalista kehitystä sekä itsensä ilmaisemista musiikin keinoin.
- Perehdyttäminen musiikin elementteihin tärkeää; rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, muoto ja harmonia.

(http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path 16.05.2009.)

Opistossa toimii kahdeksan musiikkileikkikoulun opettajaa. Heistä viisi opettajaa oli viranhaltijoita ja kolme oli tuntiopettajia. Haastattelin opinnäytetyötäni varten vain opiston kolmea muskariopettajaa, sillä laajemman materiaalin kerääminen, litterointi ja raportointi olisi ollut liian suuri projekti. Oli hyvin mielenkiintoista ja antoisaa tavata kerrankin lähemmin oman opiston muskariopettajia ja kuulla tarkemmin heidän tehtäväkuvastaan ja työstään. Oli hauska huomata, että vaikka opettajat tekevätkin samaa muskarityötä, heillä jokaisella on omanlaisensa tapa toteuttaa yhteisesti sovittuja raameja.

Opettajat kertoivat, että vaikka Vantaa kaupunkina olikin levinnyt hyvin laajalle alueelle, opistossa haluttiin palvella lapsiperheitä mahdollisimman hyvin. Jo pienten lasten kanssa liikkuminen saattaa olla työlästä ja muodostua kynnyksysymykseksi musiikkileikkikoulu-toimintaan osallistumiselle. Siispä opistossa yritettiin mahdollisuuksien mukaan järjestää muskariopetusta lähelle pikkuasiakkaita ja heidän kotejaan. Musiikkileikkikouluopetusta annettiinkin yhdeksässä eri toimipaikassa ja lisäksi muutamassa päiväkodissa oli järjestetty lapsille mahdollisuus hoitopäivän aikana osallistua musiikkiopiston järjestämään muskariin.

Musiikkileikkikouluryhmät ovat:

- Perheryhmät 0-3 vuotiaalle lapsille; aikuinen mukana osallistumassa musiikkileikkiin. (Vauvat 3kk alaikäraja, 1-vuotiaat ja 2-vuotiaat. Tunnin pituus 45 minuuttia kerran viikossa).
- Musiikkileikkiryhmät 3-6 vuotiaat. Lapset jaetaan ryhmiin iän perusteella. Tunnin pituus 45-90 minuuttia viikossa, ryhmä voi kokoontua myös 2 kertaa 45 minuuttia viikossa.
- Musiikkivalmennusryhmät 5-8 vuotiaat. Viisikielisen kanteleen ja/tai nokkahuilun soittoryhmät 45-90 minuuttia viikossa. Syvennetään musiikkileikkikoulussa saatuja taitoja ja valmiuksia. (Priimi 2/2008-2009, 10.)

Lapset pääsivät muskariopetukseen ilmoittautumisen perusteella. Heidät jaettiin iän ja opetuspaikan mukaan noin 8-12 lapsen ryhmiin. Muskariopettajien pitämät musiikkivalmennus- eli soittoryhmät olivat vähän pienempiä. Yksi opettaja totesikin: "Siellä ei muuten oikein pysty toimimaan". Tavoitteena oli, että jokainen ilmoittautunut pääsee mukaan. Opinto-oikeus säilyi, jos perhe niin halusi, koko muskarin ajan – saattoipa joku innokas yhdeksänvuotias jatkaa esimerkiksi kanteleryhmässä vielä ekstravuodenkin.

Muskariryhmissä oli usein mukana lapsia erilaisista etnisistä taustoista. Haastattelemillani opettajilla oli jokaisella keskimäärin 130-150 lasta opetettavanaan, joten joukosta löytyi muun muassa venäläisiä, virolaisia, kiinalaisia, turkkilaisia sekä erilaisia erityislapsia.

No nyt mulla ei ole pariin vuoteen ollut yhtään esimerkiksi down-lastaa. Mutta mulla on tällaisia ADHD-yli-ikäisiä lapsia ja sitten tämmösiä puhehäiriöisiä ja on ollut joskus pyörätuolilapsia ja ihan mitä vaan. Semmonen on ikävää, et vanhemmat ei vaan kerro – jos se ei oo näkyvä vamma, mikä sillä lapsella on. Itse voi ryhmän kokoa säädellä, mutta etähän sä tiedä jos vanhemmat ei ole kertonut sulle.

Useimmiten jokin yhteinen kieli löytyi ulkomaalaistaustaisten lasten vanhempien kanssa. Mutta muskarissa oli ollut muutamia aivan ummikkojakin perheitä, joissa niin lapset kuin vanhemmatkaan eivät osanneet edes välttävästi suomea tai esimerkiksi englantia.

Sit mä vaan hymyilen, et ”joo-o” ja se äiti ei puhu mitään muuta kieltä eikä osaa englantia tai jotain. Et jos mä nyt piirrän vaikkapa paperille sit, kun en tienny oikein et miten mä sen sille oikein sanoisin. Hirveen vaikeeta on, kun ei ole yhteistä kieltä; piirtämällä sitten aina...

Kaikki kolme muskariopettajaa kehui omaa muskarikollegiotaan ihanaksi ja idearikkaaksi, ymmärtäväiseksi ja kannustavaksi. Näitä adjektiiveja olisi voinut jatkaa loputtomiin. Opettajat tuntuivat olevan aidosti yhteisrintamassa kehittämässä työtään, tukemassa toisiaan ja antamassa vinkkejä toisilleen opetusmateriaalin ynnä muun suhteen aina tarvittaessa.

Meillä on kyllä sillä lailla tosi kiva kollegio, että meillä on aina siinä lopussa sit et ”hei uudet ideat!” Ne on ne tärkeimmät ja sitten jokainen kertoo. Ja sit äkkiä vedetään joku tanssi siinä ja. Koska ei tätä pysty tekemään eikä jaksa niitä samoja laulujakaan... jos on 17 ryhmää ja niissä 150 lasta, niin tässä on välillä ihan ...

Sattumalta kaikki opettajat toimivat hieman toisistaan poiketen opetuksessaan. Yksi opettaja ei käyttänyt varsinaisesti mitään oppi- tai työkirjaa, vaan hän etsi, kokosi ja loi itse omaa opetusmateriaalia. Hän käytti ”lauluja ja leikkejä opiskeluajoilta ja paljon uutta opitua kursseilta ja kollegoilta”. Toisen opettajan tunneilla oleva tehtäväkirja saattoi vaihtua vuosittain. Tänä vuonna hän käytti Olin tehtävävihkoa, kantelekirjaa ja nokkahuilukirjaa. Toki tämäkin opettaja rikastutti tuntiaan muullakin mukavalla materiaalilla. Kollegio oli aktiivinen kouluttautuja ja niinpä tämäkin opettaja oli parin muun kollegan kanssa menossa pian tämän haastattelun jälkeen ”Pikkukuplat”-rytmiikkakurssille.

Et se kirja tavallaan auttaa sua muistamaan, että ”ai niin...” ja ”mitä talvilauluja”? Ai niin tää lumiukko ja nää pupujutut ja – niin sieltä löytyy se tuki. Ja sit lapsi tavallaan, kun sä

opetat vaikka sen lumiukkolaulun so-mi-do, niin sitten se värittää sen ja se ehkä jää mieleen.

Kolmas muskariopettaja kuvasi itseään ”tällaiseksi ruutuvihkotyypiksi”. Hän toi vahvasti esiin kuinka kokonaisvaltaisesti työtä tulee tehtyä oman itsensä kautta. Hän suunnitteli oppitunnit ruutuvihkoon, josta oli sitten helppo tarkistaa mitä kunkin ryhmän kanssa oli käyty ja kokeiltu, mikä oli osoittautunut hyväksi, mikä taas oli ollut huono tai epäonnistunut juttu. Opettajien vapaus toteuttaa omanlaistaan opetusta koettiin hyväksi asiaksi!

Että tavallaan kun sitä tekee työtä itsellään, niin on tullut tavallaan valituksi sellainen mieluisin perusohjelmisto mitä käyttää. Mut sitten koko aika tulee uutta. Kun tutustuu, niin sitä napsii sieltä ja pysyy ajan mukana. Mutta välttämättä meillä ei ole sellasta yhtä yhteistä, et kaikki käyttäis koska se ois rajottavaa. Ja on annettu opettajalle se mahdollisuus, että valitsee sen mikä on itselleen mieluista. Koska sitten siinähän vasta välittyy jotain sellaista jos itse on innostunut! Sehän on varmaan sama teillä soitonopettajilla. Vaikka on samat raamit jollain tavalla, nii eiks oo ihanaa kun on se oma vapaus?

Yhtenä merkittävimpänä tavoitteena pidettiin hyvän musiikkisuhteen – musiikinilon ja musiikinrakkauden tunteen – synnyttämistä. Tärkeää oli myös lapsen mielikuvituksen vaaliminen. Lasta rohkaistiin muskarissa omiin tuotoksiin laulaen, sanoen ja soittaen. Musiikin perusteiden alkeisiin tutustuttiin leikin kautta. Haluttiin luoda lapsille valmiuksia siirtyä seuraavalle tasolle, eli instrumenttiopetukseen. Varsinaista laulu-, leikki- ja soittolistaa ei ollut missään kirjoitettuna olemassa. Opettajat käyttivät toki myös helppoja metodilauluja ja vanhoja tuttuja lastenlauluja, loruja sekä leikkejä opetuksessaan, mutta varsinaisesti jokaiselle ryhmälle jokaisena vuonna opetettavia ”pakollisia” kappaleita ei oltu määritelty. Niinpä myöhemmin instrumenttiopettaja ei voi automaattisesti olettaa, että kaikki muskarista tulleet lapset osaisivat joitain määrättyjä kappaleita ja rytmiloruja jo valmiiksi.

Tavallaanhan se meidän idea on se, että me helpotettais sitä teidän työtä, kun te teette soitonopetusta. Että niillä olis sellaisia valmiuksia; toivon mukaan, joista olis hyötyä kun soitonopetus aloitetaan. Että tämä meidän homma antais innostusta, et tää musiikki on kivaa kun sitä tehdään siellä yhdessä.

Musiikkileikkikoulun opettajat saivat usein vastailla lasten vanhempien kysymyksiin koskien tulevia soitinvalintoja. Opistossa oltiin järjestetty erityisiä soitinesittelykonsertteja lapsille ja perheille. Lisäksi joka kevät pidettiin erityinen ”Soiva talo” -tapahtuma, jonne opettajat ohjasivat muskarilaisia perheineen osallistumaan. Tapahtumassa opiston soitonopettajat ja -oppilaat esittelivät instrumentteja. Halukkaat saivat itse kokeilla miltä mitäkin

soitinta tuntuu soittaa ja miten äänen otto onnistuu. Samalla vanhemmat voivat keskustella tulevasta soitinvalinnasta suoraan soitonopettajien kanssa ja esittää heille mieltään painavia kysymyksiä. Joskus soitonopettajia voitiin myös pyytää varsinaiselle muskaritunnille esittelemään soitinta. Silloin tällöin muskariopettajat vievät ryhmänsä vierailulle yleisöksi oppilasiltaan.

Et siinä on tosi hyvä, kun ne muut opettajat on siinä samassa (soivassa talossa)... Ja sä pystyt niinku, joskus esim. jos vaikka mä katson, et oppilasillassa on vaan viis esitystä, niin mä sanon, että mennäas kaikki tonne oppilsiltaan. Ne näkee niitä muita soittimii siinä ja se on niinkun tosi hyvä yhteistyöhomma. - Ja sitten pääsiäisenä käydään virpomassa jokainen opettaja, mä varoitan aina, että varatkaa karkkia.

Moneen eri opetuspisteeseen hajautettu opetus tosin hankaloitti spontaania konsertissa käymistä ja opettajien kutsumista tunneille. Siksipä muskariopettajat arvostivatkin niitä päiviä, jolloin he opettivat musiikkiopiston pääopetuspisteissä, muiden kollegojen kanssa samassa osoitteessa.

Ja sit tuolla xxx:llä on hirmun kiva tilanne se, et kun voi pyytää soitonopettajilta, että tulisitteko te vierailemaan sinne luokkaan. Semmosta on pystynyt tekemään, kun on samoissa tiloissa.

Opettajat olivat yksimielisiä, siitä että poikien ja tyttöjen välillä ei ollut välttämättä suuria eroja. Enemmänkin tuntui riippuvan lapsen luonteesta, millainen oppija hän oli ja miten hän käyttäytyi tunneilla. Tosin pojat olivat usein kuitenkin liikunnallisempia, kuin tytöt. Pojat eivät jaksaneet aina olla paikallaan vaan halusivat juosta ja liikkua. He olivat kiinnostuneet myös ”pikkuisen jännittävistä” asioista.

Pojilla täytyy olla hieman vauhdikkaampia leikkejä ja liikkumisia. Pojat haluavat useimmiten juosta, kun kysytään miten seuraavaksi liikutaan. Keskittyminen on myös lapsesta, päivästä ja tapauksesta riippuvaista. Tommosta vähän jännitystä pitää olla. Monesti ajattelen, et onkohan poikia varten riittävästi ohjelmaa, koska musta olis tosi tärkeätä, että pojat viihtyis muskarissa. Ettei se olis vaan tyttöjen juttu. Niin sitä varten sitä niinkun huomioi ohjelmistossaan, et onko se mielekästä pojille, koska tytöt tulee hyvin mukaan poikien juttuihin, mutta pojat ei niin välttämättä tyttöjen juttuihin.

Opettajat kokivat ongelmaksi poikien laulutaidon hitaamman kehittymisen. Tästä seurasi helposti, että musiikista ja soittamisesta aidosti kiinnostunut ”huonosti” laulava poika ei joskus läpäissyt sisäänpääsytestejä useammankaan yrityksen jälkeen. Kuitenkin hän saat-

toi nauttia musiikkileikkikoulutoiminnasta täysin rinnoin ja soittaa kanteletta tai nokkahuilua muskarissa mallikkaasti.

Mutta ton mä koen ongelmaksi, että tommoset pojat. (Nytkin X pyrki varmaan neljättä kertaa, kun se ei osaa laulaa...) Mutta ne osaa tosi näppärästi kuitenkin soittaa palakellopelillä mitä mä oon opettanut, taikka kanteleella näppäillä. Ja osaa lukea nuotit ja kun oppii numerot, niin nehän soittaa sitten ihan mitä vaan. Mutta ne ei ikinä läpäse niitä testejä, koska ne ei osaa laulaa. Siinä mielessä olis kivaa, että kaikki pääsis ja sitten olisi se pari vuotta ja kattois harjoitteleeko se ja onko se innostunut.

4.1.2 Musiikkileikkikoulun jälkeen ennen musiikinperusteiden opiskelua

Vantaan musiikkiopistossa oppilailla oli halutessaan mahdollisuus jatkaa muskarin jälkeen opiskelua kahdeksanvuotiaaksi asti musiikkivalmennusryhmässä joko eräänlaisena jatkomuskarilaisena tai opiston varsinaisena oppilaana instrumenttiopetuksen ohella. Priimitiedotuslehdessä (2/2008-2009, 10) selvennettiin, että ”valmennusryhmässä syvennetään musiikkileikkikoulussa saatuja taitoja ja valmiuksia.” Opiston muskariopettajien pitämillä musiikkivalmennustunneilla opeteltiin myös viisikielisen kanteleen tai nokkahuilun soittoa.

Ne ei vaan halunneet lopettaa. Ja kun on tää ”harmaa alue”, et kun tavallaan musiikkileikkikoulussa alkaa loppua kun menevät kouluun. Mutta jotkut vanhemmat tuli sit siihen et ”eiks vois vielä kolmas ja neljäsluokkalaisillekin... eiks vielä jatkettais??” Kun innostusta oli, niin minä jatkoin ja siltikin osa näistä saattoi käydä vielä kuorossa. Ne muskarin työtävät nehän säilyy, ne vaan kehittyä. On niin kun sen ikätason tehtäviä.

Samalla edellä mainitulla periaatteella muskarin päättäneet lapset voivat osallistua myös kuoroon. Syyslukukaudella 2008 uutena aineena opistossa alkoi kuoro-opettajan pitämänä musapaja ja rytmikkaopetus. Lisäksi parilla muskariopettajalla oli myös rytmikkaryhmä. Vaikka instrumenttiopettajia neuvottiinkin syksyllä ohjaamaan uusia oppilaitaan näihin uusiin ryhmiin, osallistuminen niihin oli musiikkiopiston varsinaisille oppilaille vapaaehtoista. Seuraavassa esittelen kyseisten ryhmien opettajan haastattelun pohjalta tarkemmin näitä aineita.

Lapsikuoro: Minit oli tarkoitettu 6-10-vuotiaille lapsille. Molemmissa pääopetuspisteissä oli omat kuoronsa. Esiintymisiin opettajalla oli ollut tapana yhdistää kuorot ja näin saatiin kasaan noin 30 hengen porukka. Harjoituksia pidettiin kerran viikossa ja tunnin pituus oli 90 minuuttia. Pojat loistavat valitettavasti lähes kokonaan poissaolollaan. Tänä vuonna vain kolme rohkeaa poikaa oli mukana Mineissä.

Siellä lauletaan paljon (naurua). Mut nyt meillä on paljon 6-vuotiaitakin siellä, niin sitten laululeikkejä otetaan myös. Mutta kaanoneita harjoitellaan ja sillee, että se on periaatteessa yksäänistä, mutta sitten johonkin on kokeiltu kyllä sellasia lisä-äänijuttuja. Mä olen pitänyt sen semmosena paikkana, et siellä saa laulaa! Siellä lauletaan paljon lauluja yhdellä kerralla.

Kuoro-opettaja halusi kartuttaa lasten laulu- ja laululeikkivarastoa monipuolisesti. Ohjelmistoon otettiin niin vanhoja, tuttuja lastenlauluja, kansanlauluja kuin uudempaakin laulumateriaalia. Mineissä suurin osa lauluista oli yksiäänisiä, mutta myös kaanoneita ja muita kaksiaäänisiä lauluja oli laulettu. Toisen vantaalaisen kuoron kanssa tehtiin yhteistyötä ja noin kerran vuodessa yhteiskonsertti.

Tottakai sit hinkataan myöskin ja on ollut ihan kiitettävä määrä noita konserttejakin per lukukausi, et sitten valmistaudutaan toki huolella. Mut et kartuttais semmosta lastenlauluvarastoa, et mahdollisimman monipuolisesti. Suomalaisia, sitten ihan muilta mailta kansanlauluja, vanhempaa ja sitten uudempaa.

Rytmiikka: Rytmiikkatunnit (opiston uutuus) oli tarkoitettu noin 7-9-vuotiaille lapsille. Ryhmissä oli sekä musiikkiopiston varsinaisia että avoimen osaston (testaamattomia, ilmoittautumisen perusteella mukana olevia) oppilaita. Tunnin pituus oli 45 minuuttia kerran viikossa. Opetus painottui enemmän rytmiin ja rytmisiin asioihin: liikkumiseen, tanssimiseen, musiikkileikkiin, kehorytmeihin ja erilaisiin koordinaatioharjoituksiin. Jos aikaresurssit sallivat, tunneilla laulettiin myös jonkin verran, mutta rytmiikkatunteja voisi luonnehtia oikein sopiviksi "vähemmän laulullisille" lapsille. Tämä ei välttämättä tarkoitaanut, etteikö rytmiikkaryhmäläinen osaisi laulaa; hänen ei vaan tarvinnut pitää niin paljon laulamista kuin esimerkiksi kuorossa olijan.

Siellä yleensä aloitan tunnin sellaisella lämmittelyllä; joku koordinaatioharjoitus, pöytärytmejä tai näitä. Kaikkee mahdollista tällasta niin kun kehorytmijumppaa ja just semmosta kehon keskiviivan ylitystä ja sellasia. Näkee, että on tehnyt tosi hyvää, et niit tekee. Koska siis osa on ollut ihan tavallaan niinkun pihalla sen asian kanssa aluksi ja sitten niit on tah-

kottu ja ne on ruvennu meneen. Sit siellä liikutaan, tanssitaan tai sellasta niinkun vapaampaa liikuntaa – aina tietysti joku juttu siinä pitää olla, ettei ihan vaan päätöntä menoa.

Ryhmäläiset olivat kaikki hankkineet oman djembe-rummun, joka oli tunneilla ahkerassa käytössä. Opettaja kehitteli myös koko ajan uusia mielikuvituksellisia, korvaystävällisiä, lähes ilmaisia ”soittimia” kierrätysmateriaalista.

Mä olen väsäillyt kaikenlaisia erilaisia... Olen sanomalehdistä rullaillut sellasia ihania kapuloita. Ne voi päällystää kontaktimuovilla. Ne on siis tosi hyviä, et korvat säästy ihan mieltömän hyvin, kun ne tavalliset kapulat on aivan siis jotain hirveetä, jos on iso ryhmä.

Musapaja: Koska musapajatoiminta oli uusi viime syksynä aloitettu juttu, jossa nimenomaan oli tarkoitus opiskella alkeisteoriaa, sinne ohjattiin näin aloitusvaiheessa pääsääntöisesti ensin opiston uusia instrumenttiopiskelijoita. Osallistujat olivat siis 6-9-vuoden ikäisiä, sillä sitä vanhemmat vasta-alkajat aloittivat suoraan musiikin perusteiden opetuksessa. Lapset oli jaoteltu musapajoissa kahteen eri ikäkategoriaan. ”Pienet” 6-7-vuotiaat ja ”isot” 8-9-vuotiaat olivat omissa ryhmissään. Oppitunnin pituus oli 45 minuuttia kerran viikossa.

Kun musapajatoimintaa syksyllä suunniteltiin ja käynnistettiin, opettaja kertoi konsultoineensa muutamaa musiikin perusteiden opettajaa tiedustellen heidän näkemystään siitä, mitä musapajatunneilla olisi viisasta opettaa lapsille. Niinpä tunneilla muun muassa laulettiin paljon ja opetuksessa käytettiin apuna solmisaatiomenetelmää. Lisäksi tehtiin erilaisia rytmikkatehtäviä ja opiskeltiin musiikin perusteiden alkeita. Haastattelun aikana kävi ilmi, että yhteistyö instrumenttiopettajien kanssa olisi vähintäänkin yhtä tarpeellista ja varmasti molempia osapuolia rikastuttavaa. Musapajan opetussuunnitelmaa voisi tarkastella ja kehittää myös yhteistyössä soitonopettajien näkemysten kanssa siihen suuntaan, että pajatoiminta tukisi mahdollisimman hyvin soiton alkuopetusta.

Musapajoissa siis lauletaan paljon, sitten tietysti soitetaan ja harjoitellaan sitä rytmin käsittelyä rytmisoittimilla; sit orff-soittimilla ja muilla. Sit siellä tehdään tällasia valmistavia pieniä teoriatehtäviä. Olis tosi kiva, jos toi musapaja vois oikeasti auttaa sitä instrumenttiopiskelua. Et siellä me voidaan tahkota niitä yhdessä, ettei välttämättä aina sitten tartte käyttää niin paljon aikaa siihen soittotunneilla. Jotenkin vielä kun me ollaan ryhmässä siellä, niin jotenkin se oppiminen on pikkasen erilaista.

Kuoro/rytmiikka/musapajaopettaja oli huomannut, että musiikkileikkikoulusta tulleet oppilaat erottuivat joukosta jokaisessa hänen ryhmässään. Muskaria käyneet lapset osasivat toimia ryhmässä heti alkuvaiheessa paremmin, he tunsivat enemmän lauluja ja musiikin harrastuneisuus erottui selvästi. Saattoi olla sattumaakin, mutta tänä vuonna poikien ja tyttöjen väliset erot oppijana olivat etenkin eräässä rytmiikkaryhmässä oikein kärjistyneet. Kyseisessä ryhmässä oli erityisen vilkkaita poikia, joiden kanssa tunnit piti suunnitella hyvin toiminnallisiksi, ettei koko homma karkaisi käsistä aktiivisten poikien intouduttua ”soo-loilemaan” liikaa.

Tyttöjen ja poikien väliset erot kyllä oikein kärjistyy tässä mun rytmiikkaryhmässäni! Pojat ovat tässä ryhmässä erittäin vilkkaita ja he kaipais ihan koko ajan kauheesti sellasta jotenkin niinkun fyysistä tekemistä. Mutta heti, jos on niinkun semmosta tosi paljon keskittymistä vaativaa tekemistä, niin on pakko miettiä, miten sen sitten purkaa heti. Koska muuten ne hyppii ihan seinille siellä.

4.2 Musiikin perusteiden opettajien haastatteluja

Käytän seuraavassa Vantaan musiikkiopiston tapaan musiikin perusteiden opetuksesta mp-lyhennettä sen eri variaatioissa. Koska musiikkiopistossa toimii useita vaihtelevan opetustuntimäärän omaavia mp-opettajia, katsoin aiheelliseksi helpottaa omaa työtäni ja rajasin haastattelut koskemaan vain opiston kahta mp-opettajaa. Heillä molemmilla oli mp-1-ryhmiä (entinen 1/3) opetettavinaan.

Mp-opinnot aloitettiin Vantaalla pääsääntöisesti sinä vuonna, kun oppilas täytti 10 vuotta. Poikkeuksia suuntaan tai toiseen saattoi joskus olla. Molemmat opettajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että kovin paljon nuorempia lapsia ei kehityksen eriaikaisuuden vuoksi ollut järkevää ottaa mukaan kymmenvuotiaiden joukkoon.

Nii siinä on iso ero hahmottaako sen sanan ja pystyykö sen kirjoittamaan sujuvasti. Vai onko se sellasta, että kattoo kirjain kerrallaan, et ”mikä kirjain tulee seuraavaksi” Ja sitte motorikka ei oikein vielä pelaa ja se kirjoitus ei oikein vielä pelaa. Senkään takia niitä nuorempia ei hirveän mielellään ottais sinne 10-vuotiaitten joukkoon. Tän mä oon nyt huomannut, et siihen on ihan perustelunsa miks niiden olis hyvä olla samanikäisiä. Et sit jos alotetaan nuorempien kanssa, niin sit niin että alotetaan oikeasti 8-vuotiaitten kanssa.

Kerran viikossa pidettävän mp-1-tunnin pituus oli 60 minuuttia. Ryhmän koko voi vaihdella suurestikin. Tavoitteena oli, että ryhmässä olisi 7-14 oppilasta. Mutta vaikka neljäntoista-kin lapsen ryhmä olikin jo huomattavan suuri, saattoi joissain ryhmissä olla jopa 16 opiskelijaa. Vantaalla oli käytössä eräänlainen joustava malli mp-opetuksessa: koko perusopetuksen musiikin perusteiden sekä musiikkitiedon suorittamiseen meni keskimäärin viisi vuotta. Mp-1 suorittamiseen kului yleensä noin 1-1½ vuotta.

Meillä on sellainen joustava malli, että silloin tavallaan tentitään tai suoritetaan ja siirrytään eteenpäin, kun oppilaat on siihen valmiit. Ja itselläni useesti käy sillä tavalla, että kun on 2½ vuotta tehty sitä mp1-2:sta, niin sitten aletaan jo pikkuhiljaa siirtymään siihen 3 tasolle. Eli tavallaan on tällainen joustava malli, että koko perusaste on sitä samaa.

Mp-opetuksen haluttiin olevan käytännön tarpeita palvelevaa: ei teoriaa teorian vuoksi, vaan että musiikin ilmiöitä tutkitaan ja opitaan olemassa olevasta musiikista. Koska etenkin opiskelun alkuvaiheessa melodioiden nuotintaminen ei ole oppilaille helppoa, opettajat käyttivät usein melodiadiktaateissa lapsille ennestään tuttuja lauluja. Niidenkin nuotintaminen oli osoittautunut riittävän haasteelliseksi puuhaksi. Vaikka opetuksen aikapula nousikin esille, toivoivat mp-opettajat, että he voisivat käyttää opetuksessaan enemmän hyväksi oppilaiden soittotunnilla soittamaa materiaalia. Esimerkiksi muotoa voisi hyvin opetella jo ihan helppoissakin pikkukappaleissa. Molemmat haastattelemani opettajat käyttivät opiston oman mp-opettajan Sanna Haapasalon kokoamaa opetusmateriaalia, joka perustuu Suomen kansanmusiikkiin: runosävelmiin ja laulusävelmiin. Tähän kirjaseen oli instrumenttiopettajillakin mahdollisuus tutustua – tosin opettajanhuoneesta sitä ei löytynyt ainakaan vielä. Sitä voi vapaasti käyttää myös soittotunneilla opetuksessa, jos opettajat haluavat.

Mä katson että se on meidän tehtävä säilyttää edes jollain tasolla sitä musiikkiperinnettä. Ja ne on myös aika neutraaleja lauluja. Että, kun meillä rupee olee aika paljon maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia oppilaita, että kun ei voi oikeastaan enää olla mitään uskonnollisävytteisiä eikä muita juhlallisuuksiin liittyviä, niin nää on aika hyviä, neutraaleja nää ja kuitenkin tavallaan he pääsee myös tähän kulttuuriin sisään sitä kautta.

Opettajat kertoivat, että Vantaan musiikkiopistossa oli lonna 2007 laadittu oma SML:n vaatimuksiin perustuva opetussuunnitelma musiikin perusteiden tasosuoritusten sisällöistä ja arvioinnin perusteista:

Säveltapailu:

- Melodii: Laulaen ja kirjoittaen yksinkertaista melodiikkaa, joka ei sisällä suuria hyppyjä; duuri ja luonnollinen molli
- Rytmi ja tahtilajit: 1/16 – kokonuotti ja vastaavat tauot tuottaen ja kirjoittaen (ei 1/16-taukoa). Tunneilla voidaan ottaa myös 2-äänisiä rytmitehtäviä (ei kirjoittaen) Tahtilajit: 2/4, 3/4 ja 4/4
- Intervallit: Intervalleihin voidaan tutustua laulaen ja kuunnellen (ei tarvitse sisällyttää suoritukseen, mutta opettajan harkinnan mukaan se on mahdollista)
- Soinnut: Duuri- ja mollikolmisointujen hahmottamista laulaen ja kuunnellen
- Kadenssit/harmonia: Perustehoihin voidaan tutustua laulaen ja kuunnellen (ei tarvitse sisällyttää suoritukseen, mutta opettajan harkinnan mukaan se on mahdollista).

Teoria:

- Nuottinimet ja oktaavialat: Suuri oktaavi – 3-viivainen oktaavi. G- ja F-klaavit
- Sävellajit, etumerkinnot ja asteikot: Duurit ja mollit kahteen korotus- ja alennusmerkkiin saakka. (Luonnollinen molli)
- Rytmikka: Tahtilajit: 2/3, 3/4 ja 4/4. Aika-arvot: 1/16 – kokonuotti ja vastaavat tauot
- Intervallit: Priimi – oktaavi, ilman laatuja (laadut opettajan harkinnan mukaan)
- Soinnut: Voidaan käsitellä tunnilla, mutta ei vaadita suoritukseen
- Sanasto: Opettajan harkinnan mukaan.

Lähes kaikki opiston musiikin perusteiden säveltapailuopetus tapahtui solmisaation ja siihen läheisesti liittyvien käsimerkkien avulla. Vain yhden opettajan kohdalla haastateltavilla ei ollut varmaa tietoa siitä, mitä opetusmetodia tämä käytti. Korvan kouluttaminen ja laulun sävelpuhtauden kehittäminen koettiin hyvin tärkeäksi asiaksi. Opettajien mielestä solmisaatioon itseensä on tavallaan sisään rakennettuna intonaatio. Nuottinimet opetettiin mp-tunneilla mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, josta tuntui seuraavan, että joitakin oppilaita tällainen kahden kielen käyttäminen sekoitti ja sotki. Soittotunnilla saatettiin puhua samasta asiasta vielä kolmannella tavalla, jos nuotteja opetettiin sorminumeroina. Toinen opettajista arvelikin, että muskaritaustaisilla lapsilla saattoi olla helpompaa omaksua milloin mitäkin esitystapaa käytettiin.

Oppilaan valitsemalla soittimella saattoi mp-opettajien mielestä olla hieman vaikutusta miten lapset mp-tunneilla omaksuivat ja oppivat asioita. Usein esimerkiksi viulistit saattoi-

vat laulaa hyvin puhtaasti ja melodiadiktaatit olivat heille helppoja ja pianistit voivat olla parempia harmonia-asioissa. Pojat saattoivat edistyä hyvin, koska olivat ehkä hakeutuneet juuri harrastuneisuutensa vuoksi musiikkiopistoon ja jotain tyttöä soiton- ja musiikin perusteiden opiskelu ”ei voisi vähempää kiinnostaa”. Mutta asiat voivat olla tapauskohtaisesti myös toisinpäin. Valittu instrumentti tai oppilaan sukupuoli ei siis välttämättä näyttäneet olevan selittävä tekijä sille, kuinka oppilas edistyi mp-opinnoissaan.

On ollut viulisteja, et niillä on tarkka korva; ne laulaa puhtaasti. Ja jotkut viulistit hahmottaa melodiaa hyvin – toisaalta toiset ei ollenkaan. Ja pianisteilla on ne omat avunsa; jotkut sellaset mitkä on jousisoittajalle ihan ihmettä. Mut se ei ole mitenkään aukottomasti niin, et sit taas on joukossa pianisti, joka ei ymmärrä vaikka soinnuista yhtään mitään. Tai sit on joukossa viulisti, joka laulaa nuotin vierestä. Mut että vielä enemmän musta kuitenkin moneen asiaan vaikuttaa se oppilaan oma lahjakkuus ja motivaatio ja muu semmonen.

Mp-opetuksen kohdalla opiston tilakysymys toi tullessaan omat ongelmansa. Musiikin perusteiden ja käytännön musisoinnin yhdistämisen ja yleensäkin opetuksen toteuttamisen suhteen opettajat – ja siten automaattisesti tietenkin myös oppilaat – olivat tavallaan eri asemassa riippuen siitä missä oppitunti pidettiin. Ihannetapauksessa luokasta saattoi löytyä hyväkin valikoima soittimia sekä piirtoheitin, tussitaulu ja muuta tekniikkaa, joita voi käyttää opetuksessa hyväksi. Mutta useimmiten opettajalla oli käytössään tunnilla ainoastaan piano ja oma ääni.

Kun ei ole mitään! Niin kun sanottu, niin käytännön musisointi aika pitkälle tapahtuu laulamalla tai niin että mä demoan pianolla ite asioita.

Oppilaiden omien soittimien käyttämisessä teoria-asioiden konkretisoimiseen törmättiin opettajien mukaan väistämättä aikapulaan. OPS:ssa määritellyt asiat täytyi opettaa, eikä tuntiresursseissa oltu riittävästi huomioitu, kuinka paljon aikaa musisoimiseen menisi kaikkein virityksineen ja harjoittamisineen. Opettajien mielestä täytyi ottaa huomioon myös, että ei tietenkään vonut edes vaatia, että mp-opettaja tuntisi kaikkien mahdollisten soittimien erityispiirteet. Soittoteknisissä asioissa he kokivatkin viisaimmaksi hakea tarvittaessa apua soitonopettajilta.

Et heti, jos ottaa esimerkiks soittimistoo käyttöön, niin siinä menee se oma aikansa. Äänissä kun lauletaan, niin sen saa jotenkin nopeammin aikaiseksi sen harmoniakuvan. Mutta mä koen, et soittimien käyttö on tosi tärkeitä. Ja sit mä oon tehnyt noitten pientenkin kanssa sellasia improjuttuja. Et ne on päässeet omia soittimiaan käyttämään jonkun verran.

Muskari- ja Orff-soittimia voitiin käyttää mainiosti myös musiikin perusteiden tunnilla apuna musisoinnissa. Mp-opettajien mielestä oli jopa hyvä, että oppilaalla ei synny paineita oman instrumenttinsa hallinnasta, kun soittimet olivat kaikille yhtä vieraita. Useinkaan mp-tunnit eivät kuitenkaan olleet sellaisessa paikassa, että näihin soittimiin pääsisi käsiksi.

Ja sitten myös näit mejän soittimia, koska tavallaan silloin kaikki on samassa asemassa, kun on joku metallofoni tai joku palakello mitä voi soittaa. Että se on tavallaan vieras instrumentti, mutta laattasoittimest saa helposti tarvittavat asiat; niinku auki.

4.3 Omia huomioita

Omassa työssäni olen aika ajoin pohtinut työn yksinäisyyttä. Opettajat opettavat luokissaan useissa eri toimipisteissä eivätkä ehkä näe toisiaan paljonkaan. Vertaistuen saaminen edellyttää paljon omaa aktiivisuutta. Toisiin opettajiin ei niin vain törmääkään opettajanhuoneessa, kun opetusta tapahtuu kahden päätoimipaikan lisäksi myös ympäri kaupunkia kouluilla ja päiväkodeissa. Toisaalta Vantaan musiikkiopiston suuri koko voidaan ajatella myös rikkaudeksi: samaa ainetta opettaa useampia ihmisiä. Yksittäinen opettaja saa kollegion kokouksissa tai aivan yksityisenäkin persoonana toisilta ”samanmielisiltä” opettajilta tukea ja vinkkejä työhönsä. Olikin todella mielenkiintoista tutustua erilaisiin opettajiin ja kuulla heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan. Erityisen huomionarvoista oli kuulla, kuinka lämpimästi muskariopettajat kehuivat kollegiotaan. Myös haastatteleman musiikinperusteiden opettajat vaikuttivat tekevän paljon yhteistyötä keskenään.

Muskarin tehtäväksi koettiin vahvasti lasten musiikinrakkauden herättäminen. Opettajat toivoivat myös voivansa työnsä tulosten kautta auttaa soitonopettajien työtä, kun nämä ”astuvat remmiin” entisten muskarilaisten instrumenttiopettajina. Olin etukäteen elätellyt hieman toivetta, että oman opiston muskariopettajat käyttäisivät opetuksissaan joitakin sellaisia metodilauluja, joita he opettaisivat jokaiselle ryhmälleen. Olenhan itse soitattanut vasta-alkajia paljon ensin korvakuulolta. Muskarin laululista olisi tuonut apua ja uusia virikkeitä työhöni, kun lapset olisivat tunteneet korvakuulolaulut jo muskarista. Valitettavasti tällaisia laululistoja ei kuitenkaan ollut. Muskariopettajat käyttivät ja vaihtelivat lauluja vapaasti eri vuosina tarpeen ja kiinnostuksen mukaan.

Musiikin perusteiden opettajien puheenvuoroista saattoi huomata, että mp-opintoja vaivaa taustalla näkymättömissä jonkinlainen kiire. Asiaa ja opetettavaa oli paljon ja ryhmäkoot olivat joskus erittäinkin suuret. Uudet SML:n vaatimukset/toiveet musiikin perusteiden ja soittamisen mahdollisesta integroimisesta tuntitilanteissa ei ainakaan vähentänyt mp-opettajien työtaakkaa.

Muskarin jälkeinen (ennen musiikin perusteisiin siirtymistä tapahtuva) kuoro-opetus sekä musapaja- ja rytmikkaopetus oli Vantaalla järjestetty vapaaehtoisen osallistumisen pohjalta. Katsoisinkin, että jatkossa saattaisi olla tarpeen miettiä, olisiko meilläkin esimerkiksi järkevää soveltaa Keskisen Uudenmaan musiikkiopiston mallia, jossa kaikki instrumenttiopintonsa aloittavat alle 10-vuotiaat lapset sitoutettiin osallistumaan myös ryhmämuotoiseen opetukseen heti soittoharrastuksen alusta lähtien.

Työyhteisössä on usein noussut esiin, kuinka opettajat eivät tiedä paljonkaan toistensa työstä. Soitonopettajat ovat silloin tällöin ilmaisseet halunsa kuulla, mitä esimerkiksi mp-tunneilla tehdään. Onhan jokaisen soitonopettajan jokainen oppilas myös musiikin perusteiden oppilaana monia vuosia. Opiskeluni YAMK:ssa – ja lopputyöni aihe erityisesti – innosti minua ehdottamaan tilaisuutta, jossa mp-opettajat kertoisivat toiminnastaan muulle opettajakunnalle. Rehtori innostui ajatuksestani ja helmikuussa 2009 opettajille pidettiinkin tällainen tilaisuus. Kun tilaisuutta alettiin järjestää, oli luonnollista, että myös kuoro/musapaja/rytmikkaopettajaa pyydettiin mukaan esittelemään, mitä hänen ryhmissään opiskeltiin.

5 MITEN VUOSIKYMMENET OVAT MUUTTANEET TYÖNKUVAANI

Kun pohdin, kuinka raportoisin opinnäytetyöni toista osa-aluetta – seikkailuamme kahden vasta-alkajan kanssa musiikin perusteiden alkeiden maailmassa – tuntui luontevalta ensin kertoa hieman omasta historiastani ja menneistä opetusvuosista. Muistan elävästi, kun lukioaikainen paras ystäväni, joka au-pair vuoden jälkeen jäi pysyvästi Englantiin asumaan, totesi kerran: ”Nyt olen asunut ulkomailla jo enemmän kuin puolet elämästäni”. Se tuntui silloin isolta ja merkittävältä asialta. Mutta aika kuluu nopeasti ja kaikenlaiset rajapyykit liukuvat ohi. Itseltäni jäi työn tiimellyksissä täysin huomaamatta eräs merkkipaalu; vuosi, kun takanapäin oli enemmän opetusvuosia kuin niitä todennäköisesti tulisi olemaan edesspäin! Nyt takanani on jo lähes neljännesvuosisata opetustyötä ja silti huomina on aina erilainen, mielenkiintoinen ja uusi!

5.1 1980-luku

Valmistuin musiikkikoulun viulunsoiton opettajaksi Päijät-Hämeen konservatoriosta keväällä 1984. Tuolloin maailma oli monella tavoin aivan erilainen kuin tänään. Jo opiskeluaikana meitä tulevia opettajan alkuja suorastaan anottiin töihin. Niinpä monella nuorella opettajalla saattoi olla paljonkin oman alansa realistista musiikkiopistomaailmaan sijoittuvaa työkokemusta jo siinä vaiheessa, kun hän valmistui ammattiin. Elettiin Suomen musiikkioppilaitosjärjestelmän rakentamisen, laajentamisen ja kehittämisen aikaa. Monet musiikkiopistot kasvattivat toimintaansa ja uusia virkoja perustettiin, joten työpaikkojakin oli valmistuville suhteellisen runsaasti tarjolla.

Tuolloisena opiskeluaikanani ryhmäopetukseen tai ryhmän hallintataitoihin ei panostettu käytännöllisesti katsottuna lainkaan. Pedagogisissa opinnoissa keskityttiin oikeastaan pelkästään yksilöön ja yksilöopetukseen. Teknisten ja musiikillisten valmiuksien opettamisen sekä oppimateriaaliin perehtymisen lisäksi tutustuimme muun muassa oppijoiden erilaisiin luonteenpiirteisiin. Tietoisuus jo antiikin kreikkalaisten tekemästä ihmisluonteen jaosta

neljään karkeaan päätyyppiin (koleerikko¹, sangviinikko², melankolikko³ ja flegmaatikko⁴), on auttanut käytännön opetustyössä paljon. On ollut mielenkiintoista ja opettavaista päästä tutustumaan oppilaissaan näihin temperamenttityyppeihin ja niiden sekoituksiin.

Vanha sanonta kuuluu: ”Kyllä työ tekijäänsä opettaa.” Tähän sanontaan törmäsin konkreettisesti työelämässä hyvin pian. Kuten edellä mainitsin, ryhmäopetukseen ei oltu opiskeluaikoina paneuduttu käytännössä lainkaan. Ja yhtäkkiä eräässä työpaikassani edellytettiin, että noin kuudestatoista täysin testaamattomasta iältään 3-7-vuotiaista vastaalkajasta piti muodostaa kaksi kertaa viikossa soittotunnilla käyvien kahden lapsen ryhmiä. Miten vaikeaa olikaan löytää kahta puolen tunnin aikaa viikossa, joka sopi ryhmän molemmille perheille! Ja tämä ongelma tietenkin jokaisen kahdeksan ryhmän kanssa. Lisäksi oman värinsä opetustyöhön toi se seikka, että lapset olivat todellakin täysin testaamattomia. Samassa ryhmässä toinen lapsi saattoi olla täysin kypsä ja kykenevä viulunsoiton opiskelun aloittajaksi, kun taas toinen lapsista olikin hyvin ”epämusikaalinen”, eikä hän välttämättä itse edes ollut kiinnostunut koko asiasta. Kun toista lasta yritti asettaa oikeisiin soittoasentoihin, toinen lapsi saattoi juosta flyygelin ympäri piirileikkiä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ongelmien ratkaisukykytaidot – sekä etenkin pitkä pinna – oli pakko kehittää äärimmilleen silloisen ryhmäopetukseen shokkiperehtymisen seurauksena. Tosin totuuden nimissä on tunnustettava, että osa ryhmistä oli myös helppoja ryhmiä, jossa oli musikaalisesti lahjakkaita ja motivoituneita oppilaita.

Ja kuten sanottua: työ opettaa. Seuraava vuosi olikin jo paljon helpompi. Mutta en ollut ollenkaan pahoillani, kun kokeilusta pikkuhiljaa luovuttiin ja kaikki uudet oppilaat saattoivat käydä omilla henkilökohtaisilla tunneillaan ja edetä rauhassa ilman, että joku juoksi

---

¹ Koleerikkoa kuvataan voimakastahtoiseksi, jopa uhkarohkeaksi, intensiiviseksi, mutta optimistiseksi, suunnielmarikkaaksi, ulospäin suuntautuneeksi käytännön ja toiminnan mieheksi. Hän saattaa helposti olla komen-televa. (<http://www.helsinki.fi/~pjojala/koleerikko.htm> 17.02.09.)

² Sangviinikko on puolestaan viehätysvoimainen, usein harkitsematon ja pinnallinen mutta myös hellä ja tunteellinen. Hän on vastaanottavainen ja avoin, mutta uupuu ja kyllästyy työhönsä helposti. Saksalaisen filosofi Immanuel Kantin sanoin: ”Sangviinikko on huoleton ja toivoa täynnä; hän on varsinainen hetken lapsi”. (<http://www.helsinki.fi/~pjojala/sangviinikko.htm> 17.02.09)

³ Melankolikkolasta kuvataan kiteytetysti pohtivaksi lapseksi, joka on usein vähän alakuloisen näköinen. Hän on yleensä syvämietteinen, ajatteleva ja harkitseva ihminen, jolle on luonteenomaista huolestunut olotila ja voimakkaat tunteet. Toimeen tarttuminen tai yhdessä tekeminen eivät kuulu melankolikkojen vahvoihin puoliin. (<http://lipas.uwasa.fi/termino/WasaTerm/steinerkoulu/temperamenttityypit.html> 17.02.09)

⁴ Flegmaatikko puolestaan on huumorintajuinen, rauhallinen, verkkainen omassa tahdissaan kulkija. Hän kyllä nauttii työn teosta, mutta mukavuudenhalu voi joskus kääntyä laiskuudeksi ja saamattomuudeksi. Flegmaatikko lämpenee hitaasti, mutta innostuttuaan jostakin asiasta hän jaksaa olla siitä kiinnostunut kauan. (<http://lipas.uwasa.fi/termino/WasaTerm/steinerkoulu/temperamenttityypit.html> 17.02.09)

yhtäkkiä verhojen taa piiloon tai vaati suureen ääneen saada tuttia suuhunsa. Kuitenkin (ainakin edellä mainitulla lailla järjestettyä) ryhmäopetusta lievästi vieroksuva asenteeni on varmasti juontanut juurensa noiden vuosien raskaistakin kokemuksista. Sen aikainen soitonopettajan koulutus, joka ei antanut valmiuksia yhtäkkiä eteen tulevaan ryhmäopetukseen, jätti tuolloin vielä aika kokemattoman opettajan rankan oppimiskokemuksen eteen ihan yksin. Ja entä se tuttia halunnut oppilas? Hän jatkoi viulunsoittoa 3/3-kurssitutkintoon asti ja opiskeli vielä sen jälkeen muutaman vuoden laulua. Olisikohan nykyään lakimies...

Opettajaurani alkuvuosina soittotunti oli 60 minuutin pituinen – saattoipa joku pidemmällä oleva saada vielä pitempiäkin tunteja. Virkaopettajan viikoittaiseen opetusvelvollisuuteen kuului siis pääsääntöisesti 18 kappaletta 60 minuutin soittotunteja. Usein oppitunti jaettiin kahdeksi 30 minuutin tunniksi, joten opettaja-oppilas-suhteesta muodostui pakostakin läheinen ja tiivis. Oppimistuloksia syntyi mukavaan tahtiin, kun oppilas sai ohjausta kaksi kertaa viikossa ja soittotuntien välillä piti ehtiä harjoitella kotonakin. (Vielä nykyäänkin tällaisia musiikkiopistoja on olemassa.) Tietokone oli tuskin edes keksitty, lapsilla ei ollut silloin vielä kovin monia erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja elämä kulki muutenkin ehkä rauhallisemmalla tempolla eteenpäin kuin nykyään.

5.2 1990-luku

1990-luvulla iski lama Suomeen. Sen vaikutukset näkyivät monissa musiikkiopistoissakin. Myös minun työpaikassani Vantaan musiikkiopistossa alettiin osaksi laman seurauksena kuumeisesti etsiä selviytymis- ja säästökeinoja. Jouduttiin muun muassa nostamaan luku-kausimaksuja ja opetusta supistettiin lähinnä tuntiopetuksen kustannuksella. Musiikkiopiston perusopetuksen viikoittaisen soittotuntin pituus lyhennettiin 45 minuuttiin, eli oppilasmäärä lisääntyi lähes kertaheitolla vähintään 23 kappaleeksi opettajaa kohden. Opetussuunnitelman tavoitteet pysyivät kuitenkin samoina kuin ennen supistuksia. Nyt piti opettaa ja oppia samat asiat neljänneistä pienemmällä opetustuntimäärällä.

Aika oli muuttumassa kiireisempään suuntaan ja 90-luvun lapsille oli tarjolla jo paljon erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Ratsastus ja kuvataidekoulu, baletti ja näytelmäkerho, jääkiekko ja kuvioluistelu; listaa voisi jatkaa loputtomiin. Musiikkiopistossa opiskelu oli pikkuhiljaa alkanut olla vain yksi monista vaihtoehdoista. Kaikista muutoksista selvittiin

kuitenkin enemmän tai vähemmän kolhuilla hengissä. Työ nuorten parissa jatkui, oppilaita näki käytännössä enää vain kerran viikossa – onhan 45 minuutin jakaminen 22,5 minuutin kahdeksi viikoittaiseksi tunniksi hieman hankalaa – ja oppilaita oli huomattavasti aikaisempaa enemmän, mutta vielä sentään työ ei tuntunut ”liukuhihnatyöskentelyltä”.

Samaan aikaan omat lapseni olivat kasvaneet isoiksi koululaisiksi, jotka eivät enää tarvineet kotona ollessaan äidin huomiota koko ajan. Niinpä pääsin suuntaamaan aikaani lempiharrastukseeni: opiskeluun ja itseni kehittämiseen sitä kautta. Valmistuin 1990-luvun puolenvälin jälkeen Keski-Suomen konservatoriosta musiikkiopiston viulunsoiton opettajaksi.

5.3 2000-luku

Vuosituhat vaihtui ja uudet tuulet puhalsivat. Musiikkiopistot laativat innolla omia opetussuunnitelmiaan, jotka perustuivat opetushallituksen antaman taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen määräykseen 41/011/2002. Olin päässyt opiskelun makuun ja huomasin pian, kuinka intohimo oppia ja kokea uutta sekä halu pysyä ammatillisesti ajan tasalla ajoi minua taas kohti uutta opinahjoa. Valmistuinkin keväällä 2003 musiikkipedagogiksi (AMK) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta.

Työelämässä vaatimukset kasvoivat taas. Nykyään opistoni vasta-alkajien oppitunnin pituudeksi on määritelty ainakin ensimmäisen vuoden ajaksi 30 minuuttia viikossa. Opetussuunnitelman tavoitteet ja tasosuoritusvaatimukset ovat pysyneet kuitenkin lähes samoina kuin ennenkin. Joskus kummeksuttaa, miten 2000-luvulla puolessa tunnissa on mahdollista saavuttaa samat tavoitteet kuin 1980-luvulla 60 minuutissa ja 1990-luvulla 45 minuutissa... Ja opettajakohtainen oppilasmäärä (vasta-alkajamäärästä riippuen) on kasvanut tietenkin taas suuremmaksi.

Lapsille on yhä enemmän virikkeitä ja harrastusmahdollisuuksia tarjolla. Vaikuttaa siltä, että musiikkiopistoon hakeutuneet nuoret ovat lahjakkaita ja kunnianhimoisia myös koulumaailmassa. Nykypäivän koulu tuntuu monien oppilaiden puheitten perusteella vaativan erittäin paljon paneutumista ja työtä. Esimerkiksi nykyinen jaksosysteemi näyttää aiheuttavan monissa opiskelijoissa lukustressiä koeviikkojen alla. Johtuuko puuttuvasta opiskelutekniikasta vai nuoren muuten vaan myllerryksessä olevasta elämänvaiheesta, mutta

usein soittotunneille saapuu yliväsyneitä, viime hetkellä yötä myöten kokeisiin lukeneita zombioppilaita, jotka ”ei millään ole ehtinyt harjoitella viulunsoittoa, kun on niiiiiin paljon kaikkea tekemistä!” Myös tietokone on rantautunut lähes jokaiseen kotiin taistelemaan ihmisten ajankäytöstä. Nuoret, jos ketkä, ovat osanneet ottaa sähköisen maailman haltuunsa.

5.4 Tänään

Olen ollut jatkuvasti kiinnostunut itseni ja sitä kautta työni kehittamisestä. Olenkin sitä mieltä, että kaikinainen opiskelu kannattaa aina. Opiskelu avartaa mieltä, antaa uusia virikkeitä ja ideoita ja auttaa jaksamaan työelämässä. Oman opiskelun myötä säilyy myös tuntuma – opiskeluun! On paljon helpompi ymmärtää omia oppilaitaan, kun itselläänkin on edes suhteellisen tuoreessa muistissa, millaiselta tuntuu olla oppilas. Nyt kun tavoitteenani on valmistua neljännen kerran viulunsoiton opettajaksi, tarkoitukseni on kokeilla, *miten musiikin perusteiden alkeisiin voi tutustua uusien vasta-alkajien kanssa ryhmässä heti soittotuntien alettua.*

Musiikkiopistossani on ollut koko virka-aikani käytäntönä, että instrumenttiopetukseen (tietenkin soittimesta omista ominaisuuksista riippuen) on voinut hakeutua jo jopa alle kouluikäisenä. Kuitenkin varsinaiseen musiikin perusteiden opetukseen oppilaita on ohjattu vasta viimeistään sinä vuonna, kun lapsi täyttää 10 vuotta. Niinpä oppilas on saattanut tehdä soittimessaan ensimmäisen tasosuorituksenkin jo ennen kuin hän on edes aloittanut musiikin perusteiden opiskelua. Hämmästyttävään usein tunneilla on ilmennyt, että monet oppilaistani eivät jostain syystä ole osanneet oikein yhdistää oppimaansa teoriatietoa soittotunnilla käytännön musisointiin. Joku ei tunnista sävellajeja, toiselle intervallit ovat ”hepreaa” ja kolmas ei ole kuullutkaan nuottinimistä – vain muutamia esimerkkejä mainitakseni. Ja aivan varmasti jokaiselle nämä asiat on musiikin perusteissa opetettu! Koska näitä samantapaisia ymmärtämättömyys- ja soveltamisongelmia on esiintynyt aiemminkin, halusin omalta osaltani pyrkiä vaikuttamaan tilanteeseen jotenkin. Pohdinkin *miten itse vois⁵ – alle kouluikäisten lasten ollessa kyseessä – leikinomaisesti ja tavallaan huomaamat-*

---

⁵ Poikela & Järvinen kertoo kuinka Kolb (1984) pitää kokemuksellista oppimista kasvatuksen, työn ja henkilökohtaisen kehityksen yhteen liittämisenä. ”Reflektiivinen oppiminen ei liity vain olemassa olevien asioiden ja toimintojen opetteluun vaan myös uuden tiedon tuottamiseen työyhteisössä.” (2007, 179,182.)

ta johdattaa heitä ryhmätunneilla käytännön musisoinnin avulla musiikin perusteiden maailmaan. Toivoisin, että oppilaani jossain vaiheessa heräisivät huomaamaan, että soitto ja teoriatieto kuuluvan saumattomasti yhteen, eikä heidän muutaman vuoden kuluttua tarvitsi ihmetellä: "Miksi minun täytyy käydä teorialunneilla?"

Almonkari haastatteli opinnäytetyötään varten kahta huilunopettajaa ja kahta musiikin perusteiden opettajaa, jotka kaikki olivat sitä mieltä, että musiikin perusteiden yhdistäminen käytäntöön on tärkeää (Almonkari 2004, 14). Tikkanen tutki puolestaan opinnäytetyössään kouluikäisten oppilaiden kanssa neljän teemallisen ryhmätunnin aikana musiikin perusteiden opetuksen yhdistämistä elävään (viulu)musiikkiin. Tikkanen piti kokeilua onnistuneena ja huomasi, että opetuksen integrointi ja lapsilähtöisyys on tärkeää. (Tikkanen 2006, 3.) Jokainen soitonopettaja on varmasti joutunut opettamaan oppilailleen jonkin verran teoria-asioita soitonopetuksen sivussa. Ajatuksenani ei ole mitenkään korvata musiikin perusteiden alkuopetusta, mutta halusin kokeilla miten voisin tavallaan tehostaa omaa opetustani, kun opettaisin musiikin perusteiden alkeita yhtä aikaa useammalle oppilaalle ja omalla soittotunnillaan lapset saisivat henkilökohtaista instrumenttiopetusta. Tunustan, että itse olen hyvin helposti lipsahdanut puhumaan vain sorminumeroista ja oikeat nuottinimet ovat usein jääneet vähemmälle huomiolle: "Nehän lapsi oppii teorialunneilla-kin." *Halusin kokeilla olisiko oman soitonopettajan mahdollista yhdistää teoria-asiat selkeämmin osaksi instrumentin opiskelua heti lapsen aloitettua soittoharrastuksensa.*

Unohtaa ei sovi myöskään sitä tosiseikkaa, että porukalla kaikki on mukavampaa. Etenkin viulunsoiton aloittaminen voi olla pitkään yksinäistä puuhaa, kun oppitunti on lyhyt ja taidot eivät vielä riitä osallistumiseen muiden mukana orkesterisoittoon. Almonkarin haastattelemat opettajat painottivat ryhmässä oppimisen sosiaalisen puolen merkittävyyttä (Almonkari 2004, 14). Kun kaikki vanhat oppilaani jo joko opiskelivat musiikin perusteita tai sitten he olivat sen ikäisiä, että heillä alkoi normaali 10-vuotiaille tarkoitettu musiikin perusteiden opetus syksyllä 2008, oli luonnollista suunnata opetuskokeiluni puitteissa katse uusiin vasta-alkajiin. Opistossamme suhtaudutaan myötämielisesti opetuksen ja oppimisen kehitystyöhön. Sainkin helposti neuvoteltua opetustuntikiintiöni kokeiluna viikoittaisen 30 minuutin ajan, jonka voisin koko lukuvuoden ajan käyttää vasta-alkajieni kanssa musiikin perusteiden alkeiden opetukseen. Kesän jälkeen selvisi, että minulle mahtuikin luultua vähemmän uusia vasta-alkajia. Niinpä syksyllä lukuvuoden alkaessa tuleva "mp-ryhmäni" muutamien sattumusten ja säätämisten jälkeen koostui vain kahdesta innokkaasta, reippaasta pikkuoppilaasta, jotka olivat viiden ja kuuden vuoden ikäisiä!

6 ”MEIDÄN PAPERIMAANANTAI ”

Musiikin perusteiden opiskeluun pyhitetty tuntimme sijoittui luontevimmin maanantai-iltapäivään. Ja koska tulisimme puuhastelemaan ”teorian” ja ”papereitten” kanssa, sai viikoittainen tapaamisemme pienen miettimisen jälkeen nimekseen ”paperimaanantai”. Sattumalta minulla ei ole moneen vuoteen ollut näin pieniä vasta-alkajia (viisi- ja kuusi-vuotiaat lapset), joten katsoin viisaimmaksi kerrata hieman, millainen alle kouluikäinen lapsi on.

6.1 Alle kouluikäinen lapsi

Alle kouluikäinen lapsi kehittyy ja kasvaa tunne-elämän, ajattelun, motoriikan, havaintokyvyn, kielen ja sosiaalisten taitojen osalta huimaa vauhtia kohti itsenäisempää oman tahdon omaavaa koululaista. Lapsi kyselee ja tutkii, kokeilee ja pohtii kaikkea. Vaikka kehityksessä on tiettyjä kaikille yhteisiä lainalaisuuksia, jokainen lapsi on kuitenkin oma yksilönsä, jonka kehitys etenee omalla tavallaan ja omalla vauhdillaan. Hän ei ole tyhjä, puhdas paperi, vaan hänellä on syntymästään asti omanlaisensa temperamentti, jonka puitteissa hän kehittyy ympäristön vaikutuksesta yksilöllisesti⁶. Jokainen meistä on yksilö; kahta täsmälleen samanlaista ihmistä ei ole – saman perheen lapsetkin voivat poiketa toisistaan huomattavasti. Jokaisella lapsella (ja aikuisella) on oikeus olla oma yksilöllinen itsensä.

Eri päällekkäin ja lomittain esiintyvät herkkyyksikaudet kuuluvat pienen lapsen kehitykseen. Kun jokin uusi taito on syntymäisillään, lapsi harjoittelee sitä lakkaamatta. Lapsella on

---

⁶ Temperamentti on se biologinen tausta, jolle ihmisen myöhempi persoonallisuus perustuu. Temperamentti-piirteet ovat jokseenkin pysyviä ja määrittävät sen tavan tai tyylin, miten ihminen ilmaisee tunteitaan, kuinka aktiivinen hän on ja kuinka pitkään hän keskittyy asiaan tai kuinka häiritävissä oleva hän on. Vanhetessaan ihmisen käyttäytyminen hakee ympäristön odotusten ja biologisen sekä psyykkisen kypsymisen myötä temperamenttiinsa pohjautuvaa ilmiä. Esimerkiksi lapsena uusia tilanteita pelännyt ihminen, ei aikuisenakaan pidä yllättävistä tilanteista, mutta hän on iän ja kokemuksen kautta oppinut selviytymään niistä. Kasvatuksella tähdätään Keltinkankaan mielestä ”samanlaisuuden kasvattamiseen”, vaikka yksilöllisyyttä kuinka korostettaisiinkin. Ihmisistä tavoitellaan arvomaailmoiltaan ja käytökseltään riittävän samanlaisia, että yhteiselo ja toimeen tuleminen onnistuu yhteiskunnassa. (Keltikangas-Järvinen 2004, 36-43.)

tarve ymmärtää maailmaa ja hänellä on paljon opittavaa. (Jarasto & Sinervo 1997, 17-21.)

Laulaminen on perinteisesti ollut ihmisen tapa ilmaista tunteita. Laulu luo tunnelmaa ja se voi myös rentouttaa ja virkistää. Laulua voidaan aivan tietoisestikin käyttää lasten opetus-tarkoitukseen. Esimerkiksi yhteishengen nostattamisen ja säilyttämisen, oman kulttuurin tuntemisen ja siirtämisen saralla sekä muiden maiden tietouden kartuttamisessa laulu on mitä oivallisin työkalu. Jokaisella kulkee kehossaan mukana tämä instrumentti, jolla voi monipuolisesti tuoda esiin sellaisia musiikin peruselementtejä kuten muun muassa rytmiä, melodiaa, muotorakennetta ja harmoniaa. Lapsia tulisi rohkaista vapaaehtoiseen itsensä ilmaisemiseen laulun siivin. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 2001, 106.)

6.1.1 Neljä-viisivuotias lapsi

Noin 4-5-vuotias lapsi on kuin mielikuvitusmatkaaja, joka runsaitten muistikuviansa, kokemuksiensa ja sanavarastonsa avulla voi loihtia kuuluville mitä hurjimpia tarinoita. Hän kuuntelee ja sepittää mielellään omia satuja. Tämän ikäiselle raja toden ja mielikuvituksen välillä on hauras; välillä hän uskoo tarinansa itsekin, eikä tiedä mikä on totta mikä tarua. Lelut voivat saada leikissä mitä monipuolisimpia tehtäviä. Palikka voi olla nukun pöytä tai matkalaukku tai vaikka hampurilainen. Seikkailuleikit, kaikki voimaa vaativat leikit sekä askartelu ja piirtäminen kiinnostavat lasta. Hän osaa jo asettaa työlleen omia tavoitteita, jotka kuitenkin usein työn edistyessä saattavat muuttua toisiksi. "Samanlaisuus ja erilaisuus" alkavat käsitteinä selventyä lapselle ja hän alkaa luokitella asioita sekä esineitä. (Jarasto & Sinervo 1997, 52-56.)

Lapsi luottaa kuuloonsa ja näköönsä ja tekee niiden varassa yhä enemmän havaintoja ympäristön tapahtumista. Ajattelu on vielä konkreettista. Sama konkretia toteutuu myös piirustuksissa. Lapsi kuvaa asioita sellaisen kuin hän ne kokee. Äiti, jonka kanssa lapsi viettää enemmän aikaa kuin isän, saatetaan piirtää kuvaan jättiläiskokoisena. Kielellisen kehityksen aktiivisin aika on meneillään. Alakäsitteet alkavat hahmottua (koira voi olla esimerkiksi terrieri tai labradorinnoutaja) ja kyselykausi saavuttaa huippunsa. Lapsi nautiskelee sanoilla leikkimisestä: runot, lorut ja "järjettömät" hokemat sekä liioittelevat jutut ovat suosiossa. Ja hän nauttii esiintymisestä ja muitten naurattamisesta. Hän ymmärtää myös sanallisia neuvoja, joten aikuiskontaktit alkavat olla vähemmän fyysisiä. Mutta toi-

saalta lapsi tarkkailee yhä enemmän aikuisten käyttäytymistä ja matkii usein leikeissään kuulemaansa ja näkemäänsä. Nyt myös oman ikäisten lasten seura alkaa olla yhä tärkeämpää ja kahden, kolmen hengen yksinkertaisiin sääntöihin perustuvat ryhmäleikit alkavat syrjäyttää rinnakkaisleikin. (Jarasto & Sinervo 1997, 57-61.)

Krokforsin mukaan 4-5-vuotiaat lapset pystyvät laulamaan ryhmässä helppoja lauluja, joiden ambitus ei ole vielä kovin suuri. Hänen mielestään sellaiset monisäkeistöiset laulut kuten Hämähämähäkki, ovat vielä liian vaikeita yhteislauluiksi. Hän suosittelee käytettäväksi paljon sellaisia kappaleita, joissa on samana toistuva kertosäe. Kertosäkeeseen pääsevät sellaisetkin lapset mukaan, joille yhteislaulu on vielä muuten vaikeaa. Jos opettaja näyttää kädellä melodian suuntaa, useimmat lapset pystyvät laulullaan seuraamaan melodian liikettä mukana, mutta heidän laulunsa ei vielä ole välttämättä aivan puhdasta. Etenkin unkarilaisen ajattelutavan mukaan puolisävelaskelien laulaminen ei ole vielä kypsinyt kukkaansa. Soolo-tutti-laulut ovat mieluisia tämän ikäisten lasten parissa. Useimmat suomalaiset kansanlaulut soveltuvat tällaiseen esitystapaan. (Krokfors 1985, 34-35.)

6.1.2 Viisi-kuusivuotias lapsi

Tämän ikäinen lapsi on ”ison oloinen”. Hän on kypsinyt monilla kehityksensä osa-alueilla. Liikkuminen on varmaa ja kevyttä. Lapsi pystyy eläytymään erilaisiin tunnelmiin esimerkiksi musiikkiliikunnan kautta, eikä rooliasuihin pukeutuminen jännitä, vaan rooli- ja mielikuvitusleikit ovat kiehtovia. Hän alkaa erottaa toden ja kuvitellun toisistaan. Uudet erilaiset tilanteet tai esimerkiksi ruuat kohdataan ennakkoluulottomammin. Käden ja silmän yhteistyö on parantunut huomattavasti. Maalaaminen, muovailu ja kaikenlaisen uuden luominen on mielekästä puuhaa – mutta nyt lapsi alkaa osoittaa itsekriittisyyden oireita. Hän epäilee osaamistaan ja haluaa aikuisilta rakentavaa ja asiallista arviointia. Lapsi kyselee puhtaasta tiedonhalustaan ja kysymykset ovat usein niin sanottuja vaikeita kysymyksiä: Hän haluaa tietää syntymästä, kuolemasta, säännöistä, mitä tapahtui äidin nuoruudessa, säästä ja vuodenaikojen vaihtelusta. Hän pohtii syyn ja seurauksen problematiikkaa. Ja aikuinen on vielä hetken lapselle se, joka tietää vastaukset kaikkeen. (Jarasto & Sinervo 1997, 62-65.)

Lapsen itsenäisyys lisääntyy ja riitatilanteiden reaktiot eivät ole enää yhtä voimakkaita kuin aikaisemmin. Hän kykenee olemaan yhteistyökykyinen, avulias sekä toisten tunteita

huomioon ottava. Hän tunnistaa jo kuitenkin taitavasti, mikä toista ärsyttää tai miellyttää sekä esimerkiksi kummalta vanhemmalta kannattaa pyytää mitäkin asiaa ja millaisella äänellä. Lapset ovat puheliaita ja tässä iässä kielen rakenne muistuttaa jo aikuisen käyttämää kieltä. Abstraktien käsitteiden ymmärrys lisääntyy. Lapsi pyrkii todelliseen vuorovaikutukseen niin lisääntyneessä ryhmäleikissä kuin ystävyys-suhteissa. Kaikenlaiset pelit kiinnostavat tämän ikäistä. Aikuisen kanssa pelaaminen, asioiden harjoittelu ja asioista puheleminen on mieluista puuhaa. (Jarasto & Sinervo 1997, 65-68.)

5-6-vuotiaan muisti ja laulukyky on kehittynyt jo niin paljon, että hän laulaa pitkiäkin loogisesti sanoiltaan eteneviä lauluja hyvin mielellään. Laulun sanoissa etenevä tarina kiehtoo ja jos ryhmässä lauletaessa mukaan lisätään vielä sopiva leikki, kaikki mukavan musisoinnin palaset ovat kohdallaan. Nyt lapsi pystyy jo tunnistamaan myös pelkästä soitetusta tai hyräilystä melodiasta, mikä laulu on kyseessä. Hänen kanssaan voi tehdä myös ”sisäisen kuuntelemisen” harjoittamista. Lapset pitävät tehtävistä, joissa yhtäkkiä ääneen laulaminen keskeytetään ja laulua jatketaan mielessä. Kun laulamista jatketaan taas ääneen, on hauskaa huomata ovatko kaikki edenneet mielessä samaan kohtaan. (Krokkfors 1985, 35-36.)

6.1.3 Kuusi-seitsemänvuotias lapsi

Nyt lapsi pyrkii itsenäistymään ja irrottautumaan vanhemmistaan. Hän haluaa tilaa omalle minälleen. Tätä kautta kutsutaankin usein ”pikku murrosiäksi” – lapsi saattaa ailahdella hetkessä tunteesta toiseen. Vanhemmat ovat äärettömän tyhmiä ja pian taas erittäin rakkaita. Lapsi voi Piaget’n mukaan henkiseen itsenäistymiseen liittyvän itserakkauden vaiheessaan kuvitella olevansa löytölapsi ja epäillä, että hän on vahingossa joutunut juuri tähän perheeseen. Lapsi käyttää kielellisiä taitojaan uhatessaan ja hyökätessään vanhempiensa vastaan. Aikuisen näkökulmasta katsoen näennäisesti pienikin asia voi saada aikaan jättimäisen reaktion ja raivokohtauksen. Lapsi kokeilee näin voimiaan ja kykyään olla itsenäinen. Tämän ikäisellä täytyy kuitenkin olla tietyissä asioissa ehdottomat rajat, mutta toisaalta mahdollisimman monista muista asioista kannattaa pyrkiä neuvottelemaan lapsen kanssa sopuratkaisu. Yhdessä sovittuja asioita ja sääntöjä on lapsenkin helpompi noudattaa kuin jos ne tulisivat aikuisen ylhäältä komentamana. (Jarasto & Sinervo, 1997, 68-70.)

Ryhmätoiminta on kuusi-seitsemänvuotiaan ikäryhmään kuuluvalle hyvin tärkeää. Lapsen tunne-elämän ailahtelut kuuluvat ja näkyvät myös ryhmässä. Ryhmän koostumus vaihtuu tiheään tahtiin ja lapset tarvitsevat vielä usein aikuisten apua ryhmäleikeissään. Kaverisuhteet kokevat tulisia riitoja, jotka pian taas sovitaan ja ystävyys jatkuu. Kun viisivuotias hallitsi liikehdintäänsä hyvin, nyt nopea kasvu aiheuttaa ”häiriöitä”. Lapsi kompuroi, muuttuu levottomammaksi, hänen sorminäppäryytensä kärsii ja hänen on vaikea selvittää vaativista puuhista – hänen on pakko liikkua ja vaihtaa asentoa: paikallaan pöydän ääressä olo saattaa olla tuskaa. Lapsi on kiinnostunut aikaan ja ”historiaan” liittyvistä asioista; millainen hän oli vauvana, mitä äiti teki lapsena. Lapsen kieli pää- ja sivulauseineen on jo hyvin kehittyntä. Kieli – sadut, tarinat ja vitsit – sekä myös kirjaimet ja numerot kiinnostavat kovasti. Lapsesta saattaakin kehittyä varsinainen vitsiniekka ja tarinan kertoja! Samalla kuitenkin myös kaikenlaiset pelot saattavat vallata hänen mieltään. Iltaisin voi esiintyä nukahtamisvaikeuksia, kun lapsi pohdiskelee kuolemaa tai sairastumista ja kaikkea muuta pahaa, mitä maailmassa tapahtuu. (Jarasto & Sinervo 1997, 71-73.)

Tämä kehityksessään ”taantumavaiheessa” olevalta vaikuttava lapsi elää ihmisen aivan normaalia järjestystä noudattavaa vaihetta ja hän kaipaa kannustusta ja kiitosta, vaikkei siihen aina oikein näyttäisi löytyvän aihettakaan. Kun hänen kanssaan harjoitetaan vaikeita asioita rauhallisesti ja kärsivällisesti, pientenkin edistysaskelien huomaaminen ja niistä kiittäminen on lapselle arvokasta ja auttaa häntä eteenpäin elämässä. (Jarasto & Sinervo 1997, 74-75.)

6-7-vuotiaat hallitsevat jo monipuolisen äänenkäytön ja osaavat kontrolloida sitä. He osaavat halutessaan laulaa yksin ja ryhmässä. Laulussa voi olla myös säestys mukana. Tutti- ja soolo-osuuksia voidaan vuorotella ja erilaisilla välisoitoilla, joita käytetään laulusäkeistöjen välillä, hahmotetaan musiikillisia muotoja. Nyt kannattaa kiinnittää huomiota laulutekniikkaankin: hartioita ei saa jännittää, lauletaan hyvässä ryhdissä, hengitetään äänettömästi ja laulun sanat yritetään ääntää selkeästi. Erilaiset ääni-imitaatioharjoitukset ja kaiku- sekä improvisaatiotehtävät auttavat lapsen musiikillisen mielikuvituksen ja muistin kehittymistä. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piironen & Mäkinen 2001, 81.)

Koska tämän ikäistä lasta kiinnostaa luonnostaan kaikenlainen lukemiseen, kirjoittamiseen ja laskemiseen liittyvä, nyt on otollinen aika yhdistää laulamiseen ja soittamiseen musiikin teorian tietojen opetusta. Esimerkiksi musiikkileikkikoulussa opetellaan muun muassa lukemaan musiikkia äänipartituureista ja äänikuvista. Lapsi tunnistaa nousevan, laskevan ja samalla korkeudella pysyvän sävelkulun. Hän ymmärtää pitkän ja lyhyen äänen keston,

joten ”nuottikirjoitusta” voidaan tuottaa omin piirustuksin ja kuvin. Dynaamisia käsitteitä opetellaan ja sovelletaan toimintaan. Esimerkiksi joku lapsista saa olla ”kuoronjohtaja” ja muut seuraavat laulullaan hänen näyttämäänsä tempoa ja sen vaihteluita sekä eri nyansseja. Nyt tehdyt asiat myös jo nimetään kuuluville. Rytmien kirjoittamista ylös harjoitellaan ja keho- ja rytmisoittimilla soitetaan rytmipartituureista sekä omista rytmisoitinsommitelmista. Nuottimerkintöjä ei opetella irrallisina ilmiöinä, vaan ne pyritään yhdistämään käytännön toiminnan kautta osaksi musisointia. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piironen & Mäkinen 2001, 81-82.)

6.2 Opetukseen käytettävän opetusmateriaalin kerääminen

Koska uudet oppilaani olivat kovin nuoria – 5-vuotias ja 6-vuotias – mietin kovasti millaista ”teoriaopetusmateriaalia” voisin heidän kanssaan käyttää. Tutkittuani joitakin jo olemassa olevia musiikin perusteitten oppikirjoja, arvelin että ne ovat liian vaikeita ja koulu-maisia näin nuorille opiskelijoille. En halunnut ryhtyä itse suurimuotoisiin piirtämis- ja askartelupuuhin, vaan ajatuksenani oli löytää jo olemassa olevasta eri alojen materiaalista sopivaa ja motivoivaa aineistoa. Mietin, millaiset tehtävät olisivat tarpeeksi leikinomaisia, mutta kuitenkin niissä voisi toteuttaa pedagogisia tavoitteita. Vietin kirjakaupassa aikaa ja etsiskelin valmiista väritys- ja puuhakirjoista mukavia kuvia ja tehtäviä. Hankin itselleni ensivaiheessa opetuskäyttöön ”Tehtäväkirja Kujeita”, ”Tekemistä Tenaville” ja ”Aapinen”-kirjat. Näitä kirjoja ei varmastikaan ole ollut tarkoitus käyttää musiikin opiskelussa, mutta siitä huolimatta monien kaupan hyllyssä olevien lasten kirjojen joukosta juuri nämä kirjat näyttivät mielestäni olevan hyvinkin käyttökelpoisia musiikin perusteiden alkeiden opetuksen tarkoituksiin.

Nuottinimien – ja ylipäänsä kirjaimien – opiskelun avuksi keksin ottaa käyttöön aapiskirjan. Muistelin oman lapsuuteni aapista ja sen nostalgisia kuvia. Löysin kirjastosta Somerkivi & Tynell & Airola: Lasten oma aapinen -kirjan (ensimmäinen painos 1958) sekä näköispainoksen kymmenennestä, uudistetusta painoksesta vuodelta 1967 (Keuruu 2001). Lasten oma aapinen -kirjassa on paljon käyttökelpoisia loruja jousenkäytön ja rytminkäsittelyn opetteluun tarpeisiin (Pikku kissa, ABC kissa kävelee, Pieni enkeli, Anni Tanni talleroinen jne.). Lisää hyviä rytmiloruja sekä loput tarvittavat kirjainkuvat nuottinimien opiskeluun löytyivät Pitkärannan Loruapisesta (Hämeenlinna 1999).

Varsinaiseen instrumentin opetukseen valitsin oppilaiden nuoren iän huomioon ottaen Geza Szilvayn Colour Strings -viuluvihon. Colour Strings -metodissa käytetään tehokkaasti hyväksi eri kielten värisymboliikkaa. Pikkuoppilaiden on helppo omaksua, mistä kielestä milloinkin on kyse, kun värit auttavat välittömästi tunnistamisessa. Tarkoituksenani oli opetuksessa käyttää väritys- ja puuhakirjojen monistetehtäviä ja Colour Strings -viuluvihkoa rinnakkain toinen toistaan instrumentti- ja teoriaopinnoissa tukien. Ajattelin myös kokeilla, miten pikkuoppilaiden oppiminen edistyy, kun kielistä ja nuottinimistä puhutaan niiden oikeilla nimillä. Termin karhu-kieli korvaa G, isän D, äidin A ja linnun E. Etukäteen arvelin, että lukuvuoden kuluessa tulisimme ehkä tuottamaan aivan omaakin opiskelumateriaalia, mutta tarkoituksenani oli kerätä jo syksyllä talven tarpeita varten valmiiksi mahdollisimman paljon ”poikkitieteellistä”, jo jossain olemassa olevaa materiaalia.

6.3 Paikoilleen-valmiina-nyt: käytännön työskentelyä

Pidin jokaisesta tapaamiskerrastamme päiväkirjaa. Seuraavassa raportoin noin neljän yhteistuntirupeaman jaksoissa kulunutta lukuvuottamme. Olen nimennyt jaksot kuukausien mukaan, vaikka todellisuudessa opetustuntien päivämäärät eivät vastaakaan täysin autenttisesti kyseisten kuukausien kalenterissa esiintyviä päiviä. Esimerkiksi opetus alkoi todellisuudessa jo elokuun puolella ja syysloma vaikutti osaltaan lokakuun opetuskertoihin. Raportoinnin rytmittämiseksi katson, että kuukausiotsikot ovat kuitenkin tarpeeksi selkeät ja neljän opetuskerran jaksot sopivan mittaiset, joten päädyin tällaiseen otsikkoratkaisuun. Olen myös vaihtanut seuraavassa lasten nimet. Nimitän tyttöä jatkossa Anniksi ja poikaa Leeviksi.

6.3.1 Syyskuu 2008

Ensimmäinen tunti: Lapset äiteineen tuntuivat odottavan käytävässä jo hyvissä ajoin ensimmäisen maanantaitunnin alkua – sellainen meteli kuului oven takaa. Lopultakin päästiin tutustumaan toisiimme! Poika kertoi meille heti ensi töikseen äskeisestä puuhun kiipeämisseikkailustaan. Niinpä välittömästi selvisi, että viisivuotias Leevi oli ikäkautensa

tyypillinen kiipeilystä, hyppimisestä ja kaikenlaisista taitojensa kokeilemisestä kiinnostunut iloinen ja avoin tarinankertoja. (Kahri 2003, 25.) Kuusivuotias tyttö tuntui ensi näkemältä hieman pidättyväisemmältä, mutta ei hänkään ollut mitenkään arka! Molemmat lapset olivat aikaisemmin käyneet musiikkileikkikoulua, joten musiikkiopistossa opiskelu ei ollut heille uusi asia. Sovittelin lapsille 1/8-viulua ja totesimme, että kummatkin oppilaat sevat juuri sen kokoisen viulun. Oli mukava huomata, että lapset eivät vierastaneet tajan kosketusta, vaan antoivat rohkeasti laittaa viulua hartialle.

Koska oppilaat olivat suhteellisen nuoria, piti ensin päästä selville aivan perusasioista: osaavatko he laskea, tuntevatko he kirjaimia, osaavatko he mahdollisesti lukea ja niin edelleen. Tämän ikäisillä lapsilla jopa "oikea ja vasen" käsitteiden tunteminenkin saattaa olla vielä hankalaa. Tilaa, avaruudellisia käsitteitä, kokosuhteita, aikaa ja suuntia koskevat käsitteet (oikea-vasen, edessä-takana, lähempänä-kauempana, tänään-eilen-huomenna, suurempi-pienempi, osa-kokonainen, leveä-korkea) selkeytyvät pikkuhiljaa. (Hongisto-Åberg & Lindberg-Piiroinen & Mäkinen 2001, 48.) Toinen lapsista erottikin jo vasemman ja oikean käden toisistaan. Opettelimme tuntemaan käsillämme myös täysin uudet nimet: viulukäsi ja jousikäsi. Ja hyvin pian kävi ilmi, että molemmat osasivat laskea "vaikka yli sadan".

Annoin lapsille tänään läksyksi kolme tehtävää:

1. Kala-monisteesta numeroitten 1-5 opettelu. Kuvien alle edellä mainittujen numeroiden kirjoitusharjoittelua. Lapset saivat itse päättää värittäisivätkö he ykköslaatikon yhden ison kalan vai peräti viimeisen laatikon viisi kalaa. (Tässä tehtävässä harjoitetaan lasten motorista kykyä)
2. Kiireinen neulankäyttäjä-monisteesta lasten tulee kotona seurata kuinka monen napin läpi ompelijan lanka menee ja kuinka monta nappia on jäänyt langan ulkopuolelle. (Tässä harjoitellaan keskittymiskykyä, käden motoriikkaa ja käden ja silmän yhteistyötä.)
3. Lauloimme tunnilla Aurinko-laulua ja taputimme mukana tasasykettä. Astelimme myös tasasykettä jaloilla pari viimeistä laulukertaa. Läksyksi tuli samojen asioiden kertaaminen myös kotona.

Toinen tunti: Edellisellä tunnilla annetut kolme monistetta olivat hyvässä järjestyksessä ja kauniisti väritettyinä uusissa kansioissa. Annin kansio oli punainen ja Leevin sininen. Käivoin penaalista varta vasten läksyjien tarkastamista varten ostamani leimasintyyny ja leimasimet. Oikein tehdystä läksytehtävästä päätimme, että syyskuussa lapset saisivat sinisen nuottiavainleiman tehtäväpapereihinsa.

Tutustuimme seuraavaksi kopiokoneella reilun kokoiseksi suurentamaani nuottiviivastoon. Laskimme kuinka monta viivaa nuottiviivastossa oli. Paljastimme tietomme toisillemme nostamalla yhtä aikaa niin monta sormeaa pystyyn kuin viivastossa oli viivoja. Jännittävää!

AA Heikki -lorun myötä tutustuimme A nimiseen nuottiin. Pääsimme myös pian piirtämään A-puolinuotteja = taa-a nuottiviivaston toiseen väliin. 5-6-vuotiaan lapsen käden ja silmän yhteistyö on jo suhteellisen kehittynyttä ja hän käyttää visuaalista havainnointikykyään entistä enemmän toimintansa apuna (Jarasto & Sinervo 1997, 63). Kävelimme tasasykettä paikallamme ja lauloimme samalla Aurinko-laulua. Lisäksi harjoittelimme taputtamaan tasasykettä myös AA Heikki -lorussa. Soitimme AA Heikkiä pizzicatona eli näppäillen vapaalta A-kieleltä. Tämä tehtävä oli hieman vaikea; lapset eivät vielä oikein pysyneet yhdessä koko pitkän lorun ajan, joten muutaman yrityskerran jälkeen jaoimme tehtävän kahteen osaan: Anni soitti alun ja Leevi lopun. Tunnin kruunasi se taitavuus, jolla lapset osasivat taputtaa kahta sykettä yhtä aikaa. Kun toinen lapsi taputti puolinuotteja, taputti toinen taa/neljäsosanuotteja. Tehtävä onnistui hienosti myös, kun vaihdoimme osia. Ilmeet olivat tyytyväisiä, kun ihmettelin vuolaasti tapahtumaa ja kehuin lapsia.

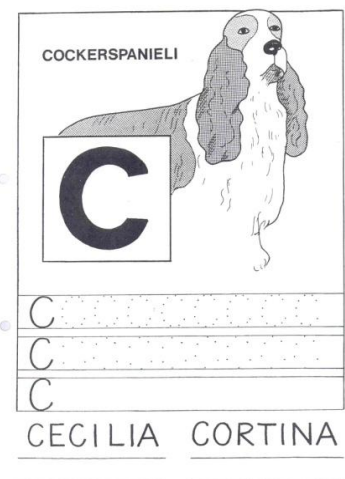
Läksyksi:

1. Puolinuottien/taa-a ja neljäsosanuottien/taa piirtämistä.
2. AA Heikki -loru pizzicato vapaata A-kieltä pitkin.

Kolmas tunti: Aloitimme läksyjen tarkistuksen nuottien piirtämisharjoituksen tarkistamisesta. Lapset saivat tehtäväkseen laskea kuinka monta nuottia kotona viivastolle oli ilmestynyt. Tämän ikäiset lapset ovat kiinnostuneita numeroista ja kirjaimista. Niiden parissa hän saa liikkua suoristuskykynsä ylärajoilla. (Jarasto & Sinervo 1997, 65). Anni ja Leevi tuntuivat nauttivan siitä, että saivat selvittää tarkasti, kuinka monta nuottia he olivat kotona piirtäneet! Leevillä kaikki nuotit olivat kauniisti juuri nuottiviivaston toisessa välissä, mutta vaikka 5-6-vuotiaan käden ja silmän yhteistyö on jo aika hyvä (Jarasto & Sinervo 1997, 63) Annilla oli kuitenkin muutama nuotti eksynyt kolmannelle viivallekin. Toisaalta taas Annin kaikkien nuottien varret lähtivät oikeasta kulmasta ylöspäin, Leevillä taas varsi saattoi välillä olla myös väärällä puolella.

Soitimme pizzicatona AA Heikki -lorua vapaata A-kieltä pitkin. Lapset olivat harjoitelleet tehtävän hämmästyttävän samanlaisesti: molemmat nimittäin soittivat lorun hyvin käyttäen tasasykettä⁷. Käytimme tunnista aika pitkän tuokion, kun harjoittelimme yhdessä näppäillen lorun vaikeaa rytmiä: ti-ti-riä eli langoilla -sanaa. Lisäksi taputimme ja tititoimme eli sanoimme viuluvihon rytmitehtäviä rytmitavuilla. Lapset olivat innostuneita, kun he saivat itse valita minkä tehtävän halusivat ottaa. Opettelimme myös piirtämään ti-ti nuotteja eli 1/8-nuotteja.

Annoin vielä C, D ja E-kirjaimia esittävät monisteet kansi-oihin. En kertonut tällä kertaa kyseisistä kirjaimista sen enempää, koska puolituntisemme oli jo aivan loppuillaan. Pyysin vain, että lapset opettelisivat kirjaimet juuri tässä järjestyksessä ensi kerraksi ulkoa. Leevi ehti kuitenkin kiinnittämään huomiota C-kirjaimen kummallisuuteen. Hän tarkisti meiltä, että "eikös koira ala K:lla?" Eli C-kirjainta selittämään tarkoitettu kuva cockerspanieli-rotuisesta koirasta ei palvellutkaan tarkoitustaan hyvin. Päinvastoin! Leeville oli itsestään selvää, että kuvassa oli

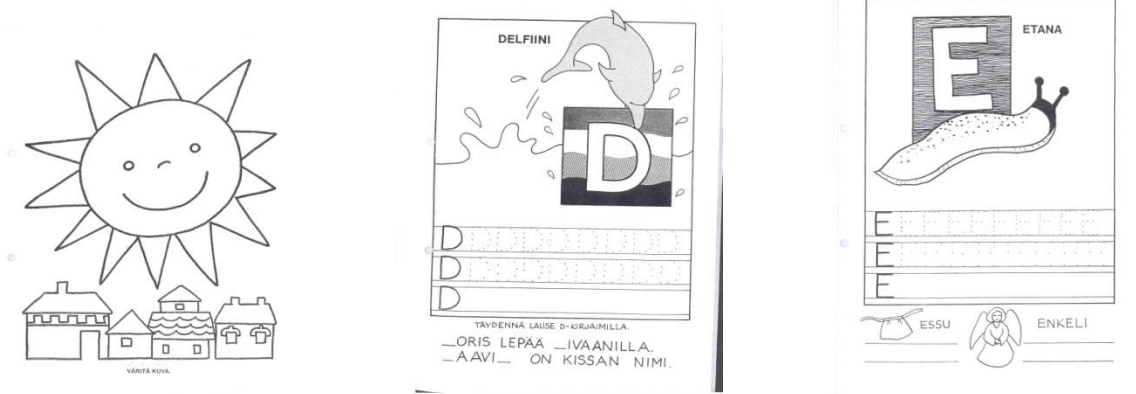
K:lla alkava koira. Lapsi oli viisaampi ja nokkelampi kuin mielestään hienon esimerkin laatinut kirjantekijä. Lisäksi, kun yritin selvittää, että kuvasta haettiin mitä todennäköisimmin cockerspanieli -sanaa, sekin selitys ontui pahasti: Cockerspanielikin kuulosti kovasti alkavan K-kirjaimella! Toinen esimerkki "Cecilia" oli jo hieman parempi – tosin aika lähellä S-

⁷ Minun pitikin illalla tarkistaa olinko oikeasti antanut tehtävän näin läksyksi. Huomasin, että tarkoitukseni oli kyllä ollut soitattaa loru "oikeassa" rytmissä eli sanarytmissä.

kirjainta. Tämän ikäinen lapsi on hyvin kiinnostunut puhutun kielen lisäksi myös kirjoitustusta ja luetusta tekstistä. Hän on innokas kirjaimien ja numeroiden ”tutkija”⁸. Jos hän vielä ei osaa itse lukea, hän yrittää kuitenkin jo tunnistaa tekstistä sanoja. (Jarasto & Siervo 1997, 73.)

Läksyksi:

1. Aurinko-laulu monisteen värittäminen ja ko. laulun laulamista vielä lisää
2. Tarkensimme AA Heikki -lorun soittoa: se tuli läksyksi sanarytmillä pizz. vapaata A-kieltä pitkin.
3. Ti-ti -nuottien eli 1/8-nuottien piirtämistä
4. C D E ulkoa.

Neljäs tunti: Omien maanantai-iltaisen orkesteriharjoituksieni takia jouduimme siirtämään tämän viikon yhteistunnin tiistai-iltaan. Etukäteen minua hieman jännitti, kuinka lapset jaksaisivat heille myöhäisen ajankohdan. Olihan tuntimme poikkeuksellisesti vasta kello 18.45-19.15. Kaikki sujui kuitenkin ihan mallikkaasti. Lapset olivat sattumalta tavanneet toisensa jo noin 15 minuuttia ennen tunnin alkua ja niinpä odotteluaika oli käytetty piilosilla leikkiin. Eli suurimmat energiat oli jo purettu luokan ulkopuolella. Oppitunnilla oli tänään mielestäni erityisen hyvä ja tiivis tunnelma. Molemmat lapset olivat kai tulleet jo niin tutuiksi tuntitilanteen ja opettajan kanssa, että he toiminnan lomassa suorastaan nojailivat minuun ja hakivat näinkin kontaktia⁹.

⁸ Vaikka opettaja kuvittelee aikuisen logiikalla selittävänsä ja kuvaavansa jotain asiaa yksinkertaisesti, seikka-peräisesti ja hyvinkin selvästi, koskaan ei voi olla varma, että suunnitelma toimii aukottomasti. Tunnin kulku voi muuttua äkkiarvaamatta; lapsi onkin nokkelampi ja kyseenalaistaa sekä saattaa kaataa koko tilanteen sekunnin murto-osassa. Tässä piilee ammatin yksi ihanaus. Jokainen päivä tuo mukanaan pieniä yllättäviä tilanteita. Opettaja joutuu koko ajan olemaan tarkkana ja terävänä; takataskusta pitää löytyä *suunnitelma II* samalla hetkellä, kun alkuperäinen suunnitelma kaatuu.

⁹ Tamminen kertoo kirjassaan, kuinka kiintymyksen antamisen ja saamisen tarve on kasvavalle lapselle välttämätön ehto. Hänen mukaansa ulkoinen toiminta ilman aitoa välittämistä, lojaalisuutta ja toisen ihmisen kunnioittamista, on valheellista sekä itseä että toista kohtaan. Lapsi tarvitsee aikuisen kiintymystä ja mah-

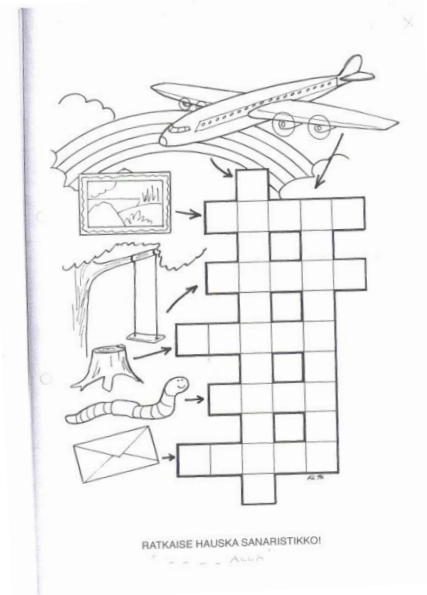
Aloitimme AA Heikki -lorulla. Taputimme sen ensin muutaman kerran yhdessä ja harjoittelimme vielä "ti-ti-ri" kohtia erikseen tarkemmin. Leevin tämän hetkisellä motoriikalla kyseinen rytmi ei onnistunut aina aivan rikkeettömästi. Soitimme kuitenkin lorua myös A-kieltä pitkin unisonossa eli yhtäaikaan näppäillen. Lisäsimme vaikeusastetta ja harmoniaa, kun toinen lapsi soitti lorua A- ja toinen D-kieltä pitkin. Vaihdoin osia, niin että molemmat saivat vieraila myös D-kielillä. Seuraavaksi piirsimme luokan liitutaulua hyväksi käyttäen puolinuotteja, neljäsosanuotteja ja kahdeksasosanuotteja liitutaululle vapaan A-kielen kohdalle.

Ettei tunnista olisi muodostunut liian "paperin makuinen", opettelimme välipalana Sateenkaaren alla - laulua. Vaikka laulu oli molemmille kuulemma jo tuttu musiikkileikkikoulusta, lauloimme sitä kuitenkin muutamana kerran silmät kiinni ja herättelimme mielikuvitusta koettamalla nähdä sateenkaaren värejä.

Seuraavaksi harjoittelimme huomaamattamme esiintymistä. Kun kysyin, haluaisivatko lapset laulaa yksinään Aurinko-laulun, vastaus oli supernopea "kyllä".

Kun molemmat olivat laulaneet vuorollaan laulun, muistelimme D-kieltä ja sieltä ykkössormen E-nuottia. Olin kertonut, että C piileskelee vielä jossain piiloissaan, mutta D:hän oli jo tuntemamme vapaan kielen nimi ja E kuuluisi ilmoille silloin, kun ykkössormi painettaisiin oikealle paikalleen D-kielille. Kokeilin ensin itse "löytyisikö" lapsien viuluista Aurinko-laulu pizzicatona. Ilmeet olivat iloisia, kun molemmista viuluista kuului selvästi tunnistettava melodia! Koska tunti oli jo aivan loppumaisillaan, autoin molempia lapsia soittamaan pizzicatona vain tavut: au-rin-ko. Tarkistin vielä, muistivatko ja ymmärsivät he varmasti, minkä nimisiä säveliä olimme juuri soittaneet. Ja kuin yhdestä suusta lapset sanoivat "D-E-D"!

Tunnin lopulla toinen äiti kyseli, kuinka pitkiä harjoittelutuokioita kotona pitäisi harrastaa. Annoin neuvoiksi, että muutama minuutti kerran (tai ehkä pariin kertaa) päivässä riittäisi

---

dollisuutta itse kiintyä aikuiseen koko kasvuvuosiensa ajan. Tamminen peräänkuuluttaakin kuinka kaikille lasten kanssa työskenteleville aikuisille tulisi antaa mahdollisuus luonnollisten, aikaa ja jatkuvuutta edellyttävien ihmissuhteiden rakentamiselle – välittämislle. (Tamminen 2004, 74-77.)

– ainakin näin aluksi. Lähinnä tärkeää olisi, että viulunsoiton kotiharjoittelusta tulisi luonnollinen osa jokaista päivää heti soittoharrastuksen alusta lähtien.

Läksyksi.

1. Sateenkaaren alla -laulu. Laula ja kävele sanarytmiiä. (Tulemme myöhemmin käyttämään Sateenkaaren alla -laulua soitonopetuksessa.)
2. C D ja E-nuottinimi monistesivujen mahdollinen värittäminen. Sivulla olevien sanojen jäljentäminen kirjoittamalla. Tehtäväpaperilla olevien mahdollisten tehtävien ratkaiseminen.

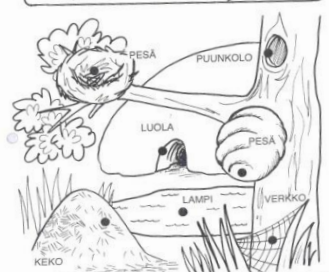
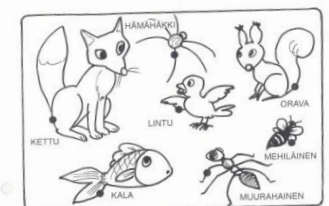
6.3.2 Lokakuu 2008

Ensimmäinen tunti: Joku oli edellisen viikon kuluessa vienyt hyvin tarkoituksiimme sopineen pyöreän pöydän mitään ilmoittamatta pois luokasta! Järjestäydymme opettajan pöydän viereen ja aloitimme läksyjen tarkastamisen. Leimat tulivat molempien tehtävälappusiin; kummatkin olivat tehneet läksynsä hyvin. Tiedustellessani, kuinka monta uutta nuottinimeä lapset halusivat läksyksi, molemmat olisivat halunneet kolme uutta nimeä. Valitettavasti ”löysin” heille vain kaksi uutta kirjainmonistetta. Sillä aikaa kun laittelin monisteita lapsien kansioihin, he saivat luetella C D E F G -litanian niin paljon ja nopeasti kuin halusivat. Möly oli melkoinen!

Koska 5-6-vuotiaiden maailmassa lapsia kiinnostaa hyvin paljon erilaisten ilmiöiden väliset yhteydet, lapset ratkaisevat mielellään kaikenlaisia yhdistelytehtäviä. (Jarasto & Sinervo 1997, 63.) Niinpä laitoinkin kansioihin myös tehtäväpaperin, jossa muutamat eläimet ja niiden kodit piti yhdistää viivalla toisiinsa.

Soitin itse molempien viuluilla Sateenkaaren alla -laulua ja lapset taputtivat onnistuneesti mukana tasasykettä.

Lapsille näytti olevan hyvin tärkeää, että soitin kappaleen erikseen molempien omalla viululla. Molemmat saivat myös vuorollaan arvata korvakuulolta, miltä kieleltä soitin laulun. Lauloimme vielä Sateenkaarta ja taputimme hieman hankalaksi osoittautunutta sanarytmiiä yhdessä.

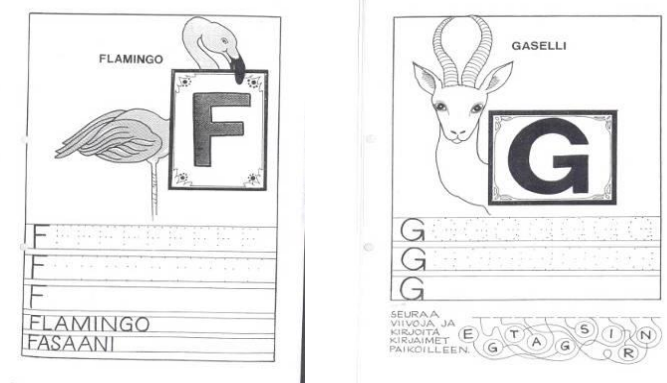

VEDÄ VIIVA JOKAISESTA ELÄIMESTÄ OIKEAN KODIN KOHDALLE. NIIN NE LÖYTÄVÄT OIKEAN TIEN. VÄRITÄ LOPUKSI KUVAT!

Seuraavaksi soitimme vapaasta kielestä alkavaa Aurinko-laulua pizzicatona. Molemmat lapset saivat soittaa kerrallaan yhden fraasin. ”Pyöritimme” laulua niin, että kumpikin sai soittaa loppujenlopuksi jokaisen fraasin. Tällaiset yhteissoittotuokiot, oman solo-osuuden odottaminen ja oikean aikaan, omalla vuorollaan soittaminen edistää muun muassa lapsen sosiaalista kehittymistä ja keskittymiskykyä sekä lapsi oppii huomaamattaan hyväksymään ja noudattamaan yhteisiä sääntöjä. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 2001, 79.) Paikalle tullut seuraava oppilas tuli mukaamme soittamaan, kun yritimme vielä toteuttaa ykkössormesta lähtevää Aurinko-laulua. Piirsin lapsille paperille sorminumerokartan ja saimme jotenkin kahlattua kappaleen läpi. En kuitenkaan ollut erityisen vakuuttunut ymmärsivätkö lapset tarkalleen mitä teimme. joten päätin palata tähän tehtävään tarkemmin molempien omalla soittotunnilla. Ryhmässä emme oikein saaneet vakuuttavia tuloksia aikaiseksi.

Läksyksi:

1. F ja G-nuottinimet.
2. F ja G monistesivujen tekeminen.
3. Yhdistä viivalla eläin ja sen koti.

Toinen tunti: Lapset tulivat tunnille kyllä hyvissä ajoin, mutta tänään kaikenlaiseen alkusäheltämiseen tuntui menevän luvattoman paljon aikaa. Lopulta pääsimme aloittamaan läksyjen tarkastuksen. Kotona oli todella paneuduttu tehtäviin, sillä jopa monisteessa oleva sanaristikko oli ratkaistu huolellisesti lasten omalla käsialalla kirjoittaen. Jo viisivuotias lapsi hallitsee normaalisti käden liikkeit hyvin ja saattaa olla kiinnostunut pienikokoisten kirjaimien kirjoittamisesta. Koska yksi kuuden vuoden paikkeilla olevan lapsen lempipuuhiesta on koululeikki, sanaristikkojen täyttäminen saattaa tuntua jo mukavan koulumaiselta. Samalla lapsi oppii myös istumaan paikallaan ja keskittymään mieluisaan tehtävään. (Litja & Oinonen 2000, 121.) Hyvin suoritettujen tehtävien kunniaksi jokaiseen paperiin tuli asiankuuluvat leimat.

Kertasimme nuottilistaa C-D-E-F-G-A muutamia kertoja. Toinen lapsista totesi, että ”aakkosissa A on ensimmäisenä ja sitten tulee B-kirjain”. Minun olikin selvittävä, että nuotti-aakkosissa A on aika keskellä, toisin kuin normaaleissa aakkosissa. Siihen toinen lapsista

lisäsi tietäväisenä, että sitten tuleekin seuraavaksi H! Hetki tuntui hienolta, koska kiinnostus nuottinimiä kohtaan tuntui syttyneen ihan huomaamatta En kuitenkaan ihan vielä jakanut H-monistetta lapsille.

Seuraavaksi otettiin käsittelyyn edellisellä kerralla vaikeaksi osoittautunut ykkössormesta lähtevä Aurinko-laulu. Hetken ideasta piirsin kappaleen oikeasti nuottiviivastolle: e-fis (f on noussut tuolille tai tikarapuille) -e ja niin edelleen. Silloin Anni totesi, että "sinä annat kyllä vaikeita läksyjä!" Soitimme kuitenkin kappaleen nuoteista kiusallisen eriaikaisesti syttyvillä pizzicatoilla. Kehuin lapsia hyvästä yrityksestä. Seuraavaksi Leevi sai soittaa laulun yksinään Annin leikkiessä tarkkaan vieressä seuraavaa opettajaa. Kun otimme saman toispäin, ei Leevin keskittyminen oikein olisi riittänyt enää Annin suorituksen seuraamiseen. Kun kehotin Leeviä seuraamaan meneekö kaverin soitto oikein, hän kyllä paransi tarkkaavaisuuttaan. Kiittelimme toisiamme onnistuneesta suorituksesta. Lopulta koitti juhlava hetki, jolloin viimeinkin otin esiin H-monisteen ja esittelin nuottiaakkosten viimeisen uuden kirjaimen. Lapset tuntuivat pitävän h:ta kuvaavista hamsterin ja helmien kuvista.

Läksyksi:

1. Yritimme ottaa nuottiaika-arvolaskutehtävän läksyksi. Lopulta keksin, että merkitsin laatikkoon 1=neljäsosanuotti/taa ja 2=puolinuotti/taa-a. Laskutehtävissä esiintyvät omenat, kukat tms. piti ensin korvata numeroilla ja sitten korvata eli piirtää ykkösen tilalle neljäsosanuotti ja kakkosen tilalle puolinuotti. Summaa osoittamaan laitettiin vain oikea numero!
2. Kaikki nuottinimet ulkoa. A- ja H-monisteiden tehtävät.
3. Nouseva aurinko pizzicatona.

LASKUTEHTÄVIÄ
MONTAKO KENKÄÄ ON YHDESKENKÄÄ PLUS YHDESKENKÄÄ?
1 + 1 = 2

VÄRITÄ BANANIT Keltaisella!
1 + 2 = 3

PIIRITÄ ITSE JOKA KOLMIKOON 1 EURO!
1 + 3 = 4

KIRJOITA OIKEAT NUMEROT TYHJIN RUUTUJEN OSASTIJOI!

LASKETAAN YHTEEN
PURAESSA MANGROTTIA
1 + 3 = 4

JOLUKKINTEILOITA
1 + 4 = 5

KUKKIA
1 + 4 = 5

AASI ALOITETAAN AASTA
KIRJOITA RIVIT TÄYTEEN A-KIRJAIMIA
A A A
A A A
A A A

KIRJOITA VIIVALLE A-KIRJAIN:
_NTERO _NT_ _NIT_LLE
_PIL_N.

HAMSTERI
H H H
H H H
H H H
HAMSTERI
HELMET

Kolmas tunti: Taas kerran aloitimme tunnin läksyjen tarkastamisella. Yllätykseni oli suuri, kun avasimme kansiot ja mieltäni vaivannut edelliskerran vaikea laskutehtävä oli molemmissa papereissa tehty oikein. Leimasin kaikki kolme riviä oikein suorituksen merkiksi.

Leevi, jonka perheessä ilmeisesti on musiikkitaustaa, oli osannut tehdä myös ykkösen yläpuolelle neljäsošanuotin ja kakkosen yläpuolelle puolinuotin, kuten edellisen tunnin lopulla olin keksinyt viimehetkellä neuvoa. Anni valitteli, kun äiti ei ollut ymmärtänyt kotona tehtävää, vaikka hän oli kuinka yrittänyt neuvoa! Siispä syy vieritettiin edelliseltä tunnilta pois olleen äidin niskaan. Seuraavalle tunnille Anni lupasi tehdä tehtävän aivan valmiiksi itse.

Opettelimme ulkoa Antero antaa Anitalle apilan -lorun. Käytimme tätä lorua ti-ti-ri = Antero, ti-ri-ti-ri = Anitalle ja ti-ri-ti = apilan rytmien opettelemiseen. Ti-ti = antaa rytmihän jo osasimme ennestään.

Koko syksy oli sujunut tähän asti ihmeteltävän hyvin. En ollut joutunut oikeastaan lainkaan muistuttamaan keskittymisestä tai muustakaan käyttäytymisestä. Mutta tänään olikin sitten vuorossa hajanainen tunnelma ja lasten keskittymiskyky oli koetuksella. Etenkin Leeviä sai muistuttaa moneen otteeseen, että hän seuraisi tuntia. Päätin itse puolestani seurata tilanteen kehittymistä; oliko kyse vain tilapäisestä ilmiöstä, vai tulisiko tehdä jotain muutoksia tuntien kulkuun. Toisaalta syysloma oli jo lähellä, joten lapset saattoivat olla oikeasti vain syysväsyneitä.

Kokosimme viimeiset voiman rippeet ja lauloimme muutaman kerran Pienen pieni veturi -laulua ja tehtäväksi tuli piirtää veturin kuva, koska en ollut löytänyt sellaista mistään itse. Tärkeää olisi, ettei kuvaa saanut vielä värittää. Selitin, että tulevana vuosina uudet oppilaat saisivat värittää lapsien kuvia soittotunneillaan (Liite 3). Lapset tuntuivat olevan tyytyväisiä ja vähän ylpeitäkin saamastaan tehtävästä. Anni kyllä epäili, ettei hän osaa piirtää veturia... Sama ilmiö oli esiintynyt jo muutaman kerran soittotunnillakin. Noin kuuden vuoden iässä lapsi alkaa ensi kerran epäillä omia kykyjään. Hän vaatii itseltään hyvin paljon, jopa enemmän kuin mihin hänen taitonsa riittävät. Lapsella saattaa olla voimakas itsetehostustarve ja halu olla paras, mutta toisaalta lapsi saattaa pelätä epäonnistumisia. (Jarasto & Sinervo 1997, 71.)

Läksyksi:

1. Ti-ti-ri, ti-ri-ti-ri ja ti-ri-ti-rytmien piirtämistä paperille.
2. Antero antoi -loru ulkoa ja taputtaminen.
3. Nuottinimet ulkoa vielä.
4. Pienen pieni veturi -laulu laulettavaksi. (Tulemme myöhemmin käyttämään Pienen pieni veturi -laulua soitonopetuksessa.)
5. Piirrä veturin kuva, jonka voimme myöhemmin värittää.

Neljäs tunti: Tämä tunti pyhitettiin pelkästään rytmiasioille. Olin ostanut tunnille erivärisiä kartonkipapereita. Molemmat lapset saivat valita väreistä kaksi itselleen mieluisinta. Tällä kertaa äitien keskittymiskyky oli kovilla, kun he koettivat ymmärtää, mitä olisi tarkoitus syyslomalla puuhastella lasten kanssa (Läksyksi: 1.tehtävä)! Etenkin Annin äidillä saattoi olla vaikeuksia edessä, koska hänellä ei ole mitään erityistä musiikkikoulutusta. Tosin hänen lapsensa oli tomera ja näppärä oivaltamaan. Odotinkin mielenkiinnolla, millaisia nuottipelikortteja syysloman jälkeen tunnille ilmestyisi¹⁰.

Läksyksi:

1. Tee toisesta kartongista 17 kpl pystysuoraa ”tyhjää” pelikorttia, jossa ei ole vielä muuta kuin nuottiviivasto. (Näihin pelikortteihin lisäisimme viivastolle oikeisiin paikkoihinsa pikkuhiljaa nuotteja. Esimerkiksi nuottiviivaston alle ensimmäisen ala-apuviivan alle piirretty nuotti = G-kielen 2-sormi, H.)
2. Tee toisesta kartongista vaakasuoria 16 kpl pelikortteja. Piirrä kahdeksaan korttiin kaksi samaa rytmikuviota (yhteensä kaksi neljäsosaa) ja loppuihin kahdeksaan korttiin vain yksi yhden neljäsosan pituinen rytmikuviota. Käännä kortit ympäri ja piirrä näin ”syntyneisiin” tyhjiin kortteihin kahden neljäsosan pituisia rytmikuvioita mielesi mukaan, millaisessa järjestyksessä tahansa.

6.3.3 Marraskuu 2008

Ensimmäinen tunti: Anni löysi hyvin perille jo kolmanteen opetuspaikkaamme¹¹ ja odotellessamme Leeviä tutkiskelimme Annin syyslomalla askartelemia rytmipelikortteja. Korttien laatiminen oli sujunut yllättävän hyvin. Vain muutamasta kortista puuttui yhden kahdeksasosanuotin verran nuotteja (eli ti tai ti-ri). Korjasimme yhdessä puutteet. Leevin saavuttua tunnille lapset komensivatkin minut sanomaan, mitä rytmikuvioita kortteihin oli piirretty. Hyvin pian keksin kuitenkin, että lapset itse voivat vuoronperään tititoida toistensa korteista rytmejä.

¹⁰ Tarkoitus oli myöhemmin leikkiä rytmipelikorteilla. Tulisimme yhdistelemään niistä (nuottipelikorttien kanssa tai ilman) erilaisia rytmitehtäviä rytmien taputus-, pizzicato- ja jousellasoiton tarpeisiin. Kortteja voitaisiin käyttää myös esimerkiksi omien laulujen ja rytmitehtävien säveltämiseen.

¹¹ Työssä saattaa joutua kohtaamaan yllättäviäkin ongelmia. Syksy oli ollut epäonninen maanantaipäivän opetuspaikan suhteen. Ensimmäinen luokka oli ollut liian kaikuisa; korvani olivat olleet kovalla koetuksella jo heti ensimmäisellä tunnilla. Pian olimme päässeet muuttamaan toiseen luokkaan, jossa sainkin sitten allergiaoireita ja hengenahdistusta. Nyt pääsimme muuttamaan aivan toiseen rakennukseen. Luokkahuone oli tavallista pienempi ja se oli käytännössä täynnä pulpetteja, mutta muutakaan tilaa ei enää löytynyt mistään. Edessä tulisi siis olemaan pulpettien siirtourakka aina päivän aluksi ja takaisin järjestäminen päivän loppuksi.

Kun melkein kaikki pelikortit oli käyty näin läpi, asetuimme nuottitelineiden viereen soittamaan. Anni soitti G-kieleltä ja Leevi D-kieleltä pizzicatona vuoronperään rytmejä, joita heidän omista korteissaan oli. Pian lisäsimme vaikeusastetta ja soitimme rytmejä myös sormista. Lapset olisivat halunneet käyttää myös 4. sormeaa, mutta en vielä suositellut sen käyttöönottoa. Tässä rytmikorttien soittotehtävässä harjoittelimme huomaamattamme monia asioita: soittoasennossa olemista, rytmin soittamista näppäillen, keskittymistä, odottamista ja tehtävän etenemisen seuraamista, omalla vuorollaan soittamista, sykkeessä etenemistä, sormesta soittamista, ja ylipäätänsä rytmikortin rytmin toteuttamista.

Seuraavaksi valitsin sattumanvaraisesti molempien pelikorttini kolme korttia ja asetelin ne vuoronperään nuottitelineelle. Meistä jokainen sai soitettavakseen oman äänen ja näin saimme esitykseen harmoniaa, kun soitimme rytmitehtävän G-duurikolmisoinnussa. Ja lopuksi käänsin pelikortit ympäri ja näin saimme vielä toisenkin kappaleen, jonka myös soitimme G-duurikolmisoinnussa.

Tästä tunnista jäi hyvä tunnelma: teoriajuttuja toteutettiin oikeasti käytännössä. Soittamastamme soinnusta en kertonut sen kummempaa teoriatietoa. Kehuin vain lapsia, kuinka kauniilta yhteissoittomme oli kuulostanut. Leevi esitteli silminnähdyn ylpeänä omia rytmikorttejaan. Hän oli myös paneutunut viulusormiensa asentoon ja muisti tarkistaa sekä varmistaa: "Minulla ei ole kynttilät pystyssä. Me tehdään kotiläksy huomenna, eikös tehdäkin äiti?" Ja Anni briljeerasi etukäteistiedollaan sekä epäili eittämättä lämpimään sävyyn äitinsä kykyjä: "G-3 on C. Mutta näissä pelikorteissa saattaa olla virheitä, kun äiti ei aina ihan osannut eikä ollut varma..." Ja päälle onnellisen tietäväinen hymy! 6-7-vuotias lapsi alkaa itsenäistymispyrkimyksensä ajamana arvostella vanhempiaan ja haluaa nähdä itsensä taitavampana ja viisaampana kuin vanhempi. Tässä iässä lapset alkavat kyseenalaistaa vanhempiansa auktoriteettia, taitoja ja järkevyyttä. He pitävät sellaisista tarinoista, joissa lapset ovat fiksuja eivätkä tarvitse isompien apua hankalissakaan tilanteissa. Peppi Pitkätossun ja Vaahteramäen Eemelin kaltaiset neuvokkaat sankarit ovat lasten mieleen. (Jarasto & Sinervo 1997, 69-73.)

Läksyksi:

4 x 4 pelikortin pituisia rytmitehtäviä, sormillakin soitettavaksi ja mielellään vielä muistiin pantuna paperille. Äiti keksi, että kirjoitetaan tehtävät ylös paperille.

Toinen tunti: Tänään oli ajatuksenani pitää tiivis teorialtunti. Suunnitelma tosin oli kaatua välittömästi, kun Leevi olisi halunnut kertoa vain vitsejä. 4-5-vuotiaitten lasten assosiointikyvyn kehityksestä seuraa, että tämän ikäisten lasten jutut voivat kestää ja kestää. Tarina jatkuu ja rönsyilee loputtomiin. Lapsen mielikuvitus laukkaa iloisesti eteenpäin. Aikuisen pitää kuitenkin varoa, ettei hän nolaa pientä tarinankertojaa halutessaan pysäyttää kertomustulvan. (Jarasto & Sinervo 1997, 59,60.) Sain kuin sainkin aika pian luotsattua tunnin kulun opetuksen puolelle. Niinpä istuimmekin pulpettien ääreen ja otimme nuottiviivastokortit esiin. Annoin ensin tehtäväksi piirtää puhtaalle paperille "ankkoja" eli G-nuottiavaimia. Lapset tekivät niitä ensin piirtämäni mallin päälle. Kotona oli tarkoitus tehdä lisää vapaalla kädellä ilman mallia. Täydensimme G-avaimen myös oikeasti ankan näköiseksi: toinen jalka, pyrstö, nokka ja silmä.

Yhdistimme eri voimakkuuksien ja nuottinimilistan opiskelun. Lausuin ensin itse nuottinimilistan ääneen forte=voimakkaasti ja sitten seuraavaksi piano=hiljaa. Seuraavaksi lausuimme saman litanian yhdessä, eli ensin f ja sitten p. Lopuksi lapset itse saivat päättää millä voimakkuudella he tekivät tehtävän yksin.

Sitten piirsimme G-kielen nuotit tyhjiin nuottiviivastopelikortteihin omille paikoilleen. Leikimme, että C, D, E, ja F olivat vielä jossain piilosilla, ja kortteihin näkyville piirrettiin G, A, H ja C-nuotit. Asia oli aivan päivänselvää molemmille. Korttien taustapuolelle kirjoitimme nuottien reaalinimet. Lisäsimme myös millä sormella kukin nuotti piti soittaa, eli G-0, G-1, G-2 ja G-3. Asetimme molempien uudet nuottipelikortit nuottitelineelle ja lorulla lasimme, kumpi sai ensimmäisenä soittaa pelikorteista! Lorun onni suosi Leeviä, mutta yllätys olikin melkoinen, kun Anni sai toimia opettajana ja näyttää mitä nuottia Leevin milloinkin piti soittaa. Naureskelimme hyväntahtoisesti, kun Anni päättikin yhtäkkiä vaihtaa valitsemansa nuotin ja Leevi soitti automaattisesti sen nuotin, jota Anni oli vain hetken ehtinyt näyttää ennen mielenmuutosta. Kun osat vaihtuivat, Leevi maksoi "potut pottuina" ja hänkin jekutti puolestaan Annia vaihtamalla myös kesken kaiken toiseen korttiin!

Läksyksi:

1. G-nuottiavaimen piirtämistä
2. Forte-piano
3. Opettele G-kielen nuottiviivastopelikortit
4. Rytmipelikorteista pizz.tehtävä, soita G-2 pitkin.

Kolmas tunti: Koska viimeksi olimme olleet paljon paikallaan ja tehneet enemmän paperitöitä, tänään oli tarkoituksenani pitää vähän liikunnallisempi tunti. Etenkin Leevi oli usein tiedustellut suunnilleen tunnin puolivälissä, onko tuntia vielä paljon jäljellä. Liekö aiemmin ollut liian paljon paikallaan istumista? Leevi yritti aluksi ottaa tunnin kulun haltuunsa ja rynnisti edelliseltä opettajalta vahingossa auki jääneen tietokoneen kimppuun! Ilmassa oli hienoista tahtojen taistelua ennen kuin poika uskoi, että tietokoneen käyttö ei kuulunut tämän tunnin suunnitelmiin.

Aloitimme nuottipelikorttien kanssa puuhastelun. Leevi luetteli innokkaasti jokaisen kortin nuottinimen ja sorminumeron samalla kun hän otti korttejaan esiin. Anni oli paljon epävarmempi osaamisessaan. Vaikka hänellä nuottien nimet menivät iloisesti sekaisin, en tehnyt siitä isompaa numeroa. Ehkäpä ensi kerralla sujuu paremmin... Oma ohjelmanumeronsa oli saada pelikortit pysymässä nuottitelineillä! Saimme jumpata useaan otteeseen, kun pelikortti/pelikortit putosivat lattialle ja poimimme niitä takaisin paikoilleen.

Lapset saivat kertoa toistensa oikeaan järjestykseen asetelluista korteista nuottinimet ja sorminumerot. Tehtävä tuntui olevan vaikeampi, kun käsiala oli erilainen kuin omassa kortissa. Kun sekoitimme korttien järjestyksen, tehtävä oli vielä hieman vaikeampi. Väärässä järjestyksessä olevista korteista ei ollut toisistaan apua – piti todella tietää vastaus. Leevi suoriutui tänään tästäkin tehtävästä lähes virheett.

Seuraavaksi hypimme vastaavan määrän hyppyjä, kuin jos olisimme soittaneet kyseessä olevan nuotin sormella (2-sormi: 2 hyppyä ja niin edelleen). Molemmat lapset hyppyyttivät toisiaan viiden kortin verran, valiten kortteja sekä omasta että toisen pinkasta. Se oli tarkkaa työtä! Molemmat pitivät hyvän huolen, että saivat näyttää oikean määrän kortteja. Myös minä hyppyytin lapsia ja sain molemmat puijattua 0-kortin (vapaa kieli) kohdalla hyppäämään! Naureskelimme kaikki tyytyväisenä, kun saimme toisemme lentämään lankaan¹².

Lopuksi yritin ohjata lapsia soittamaan pizzicatona korteista näytön tuloksena Pienen pieni veturi -laulua. Lopputulos oli hieman horjuva sekä puhtauden että rytmin kannalta. Mutta kun kysyin, huomasivatko lapset, mikä laulu oli näin muodostunut, molemmat vastasivat: Pienen pieni veturi. Joten voin olla tyytyväinen. Lapset olivat pystyneet yhdistämään ”nuo-

---

¹² Epäonnistumisen siedätysarjoitus.

tinluvun”, sormien suunnilleen oikeaan paikkaan asettamisen, näppäillen soiton ja vielä oman ilmoille tulleen tuotoksensa kuuntelun ja tunnistamisen. Hyvä!

Itsestäni tämän päiväinen tunti tuntui ehkä jopa pidemmältä kuin normaalisti, mutta Leevi totesi tunnin loppuksi spontaanisti: ”Joko aika loppui? Olipa lyhyt tunti.” Toiminnallinen tuntimme onnistui sata prosenttisesti! 5-6-vuotiaitten lasten suosikkileikkejä ovat liikunta-leikit: palloleikit, erilaiset juoksuleikit; kuten hippa, kiipeily, hyppynarun hyppääminen, pyöräily ja niin edelleen. Ja vaikka lapsi mieluista asiaa tehdessään saattaa malttaa olla pitkäänkin paikallaan, pitää olla tarkkana, ettei keskittynyttä paikallaanolo tuokiota yritetä venyttää liian pitkäksi. (Kahri 2003, 31,39.)

Läksyksi:

Molempien lapsien omasta rytmitehtäväpaperista uusi kappale näppäillen.

Neljäs tunti: Tarkistimme tunnin aluksi G-nuottiavaimen piirtämistehtävän. Molempien papereihin oli ilmestynyt hienoja nuottiavaimia. Olipa Anni tehnyt yhdestä G-avaimesta oman ankankin.

Lapset saivat kysellä toisiltaan nuottipelikorteista nuottinimiä. Nimeäminen meni hyvin molemmilta. Olin tyytyväinen itseeni; olin reagoinut – tai jättänyt reagoimatta – aivan oikein Annin edelliskerran osaamattomuuteen. Kunnianhimo, tai halu olla muuten vaan yhtä hyvä kuin toinenkin oli herännyt. Tänään hän osasi nuottipelikortit oikein hyvin. Muutenkin saimme yhdistettyä oppimistilanteen ja tämän ikäisten lasten yhden lempileikin: koululeikin. Olihan toki mukavampaa leikkiä olevansa itse opettaja ja kysellä toisiltaan vastauksia kuin koulussa konsanaan, kuin että minä olisin taas kysellyt yksinäni lapsilta nuottipelikorttien nimiä. (Litja & Oinonen 2000,121.)

Seuraavaksi valmistimme pelikortit D-kielen nuoteista. Sitten olikin salakirjoituksen ratkaisun vuoro... Piirsin oman nimeni: nuotti-E, RJ ja nuotti-A (Liite 4). Mitähän kuvassa luki? Oppilaat olivat ymmällään: mitä ihmettä heidän oikein pitäisi tehdä? Autoin hieman: Olisiko nuottipelikorteissa ratkaisu? Löytyisivätköhän salakirjoituksessa esiintyvät nuotit pelikorteista? Ja mitkähän näiden nuottien nimet olisivat? Tehtävä alkoi pikkuhiljaa ratketa! Saimme selville, että ensimmäisen nuotin nimi oli E ja sitten oli R ja J-kirjaimet ja toisen nuotin nimi A, joten mitä siinä lukikaan? Leevi sai ensimmäisenä muodostettua kirjaimista ERJA -sanana, mutta kehuin molempia tasapuolisesti salakirjoituksen ratkaisusta.

Seuraavan oppilas, 11-vuotias Elmeri, oli tullut taas kerran jo paljon ennen oman tuntinsa alkua luokkaan. Päätinkin ottaa hänet mukaan osallistumaan tuntimme kulkuun. Hän sai soittaa meille apinaleikissä Leevin rytmipelikorteista rytmejä pizzicatona. Me muut kolme apinoimme jokaisen rytmin kaikutehtävänä hänen perässään oikeaa kieltä pitkin. Tämä tehtävä onnistui hämmästyttävän hyvin. Rytmitoistomme menivät aina oikein, vaikka pari kertaa emme aivan kaikki soittaneetkaan ihan samalta kieleltä! Loppuhuipennukseksi Anni ja Leevikin saivat olla yhden kortin verran ”pääapinoita”. Toistimme nämäkin tehtävät hyvin, mutta pääapinat itse eivät välttämättä toistaneet rytmikortin rytmiä aivan pilkulleen oikein. Mutta into olla opettaja korvasi pienet puutteet. Olin löytänyt tämän leikin Leena Lummelahden ”Didaktiset leikkiharjoitukset esiopetuksessa” -kirjasta. Lummelahden kirjassa leikissä harjoiteltiin liikkeitä ja asentoja matkimalla kinesteettisesti tuntemaan liikkeitä ja asennot. Olin muokannut ideaa soitto- ja musiikin perusteiden opiskelutuokioon sopivaksi. Vaikutti, että lapset pitivät kovasti apinaleikistä. (Lummelahti 1997, 71.)

Läksyksi:

1. Opettele D-kielen 0, 1, 2, ja 3-sormien nuottipelikortit.
2. Tee omasta ja soittokaverisi nimestä salakirjoitus.

6.3.4 Joulukuu 2008

Ensimmäinen tunti: Tänään pidimme puolen tunnin tehokkaan kuntopiirin. Emme kuntosalilla, kuten ehkä lapsien isät tai äidit, vaan soittotuntikuntopiirin. Asettelin Leevin G-kielen- ja Annin D-kielen nuottipelikortit mielivaltaisessa järjestyksessä nuottitelineille, pianon nuottitelineelle ja tussitaulun hyllylle. Sitten pyysin molempia lapsia tuomaan kahdeksan rytmipelikorttia, jotka asetin aina pareittain kunkin nuottipelikortin jatkoksi. Laskimme lorulla kumpaa lasta minä seuraisin ensin ja kumman kanssa seuraavan tunnin oppilas Elmeri kulkisi. Koska luokkatila oli vähintäänkin hankala kaikenlaiseen liikunnalliseen toimeen, teroitin lapsille, että kyseessä ei ole kilpailu!

Sitten aloitimme kuntopiirin. Selitin mahdollisimman tarkkaan tulevan tehtävän ohjeet lapsille. Tarkoituksena oli, että etsimme rauhallisesti – meluamatta ja törmäilemättä pulpetteihin tai johtoihin – oikeassa järjestyksessä nuottipelikorttien nuotit. Kun oikea nuotti-

pelikortti olisi löytynyt, piti kyseisestä sormesta vielä soittaa näppäillen nuottipelikortin jäljessä oleva rytmitehtävä. Kun oma kieli kaikkine sormineen olisi löydetty ja soitettu, vaihtaisimme etsittäviä kieliä ja me Elmerin kanssa vaihtaisimme seurattavia oppilaita.

Kuntopiirimme onnistui hyvin. Lapset löysivät nuotit ihan mukavasti ja molempien soitto sujui pizzicatona joskus paremmin ja joskus vähän heikommin. Autoin tarvittaessa näyttämällä, missä kohtaa rytmitehtävää mennään. Kun aikaa oli vielä, otimme ”melkein kilpailun”. Leevi sai vielä etsiä ja soittaa molemmat nollat ja ykkössormet. Anni sai etsiä molemmat kakkos- ja kolmosormet. Olin salaa hieman pidentänyt rytmitehtäviä lisäämällä muutamiin tehtäviin yhden kortin.

Lopuksi kokeilin kahden kortin verran löytäisivätkö lapset reaalinuottinimellä pyydettäessä vastaavan kortin. Tämä tehtävä oli vaikea. Koska kortit olivat hajallaan luokassa, näkömuistia ja päättelykykyä ei voinut käyttää samalla lailla hyväksi kuin jos kortit olisivat olleet vierekkäin jonossa. Samoin huomasin, että informaatiota tuli loppujen lopuksi liikaa, kun yritin auttaa selittelemällä, miltä kieleltä kyseinen ääni löytyy. Huomioin, että tämä harjoitus täytyy toistaa myöhemmin, kun nuottinimet ovat automatisoituneet vielä paremmin lasten mieliin. Aivan lopuksi pyysin lapsia kuitenkin vielä antamaan toinen toisilleen tehtävän ja määräämään, minkä kortin toisen pitäisi etsiä. Ja niinpä Anni sai etsiä D-2=Fis-korttia ja Leevi G-2=H-korttia. Tämä tehtävä onnistui! Kasvot loistivat, kun lapset nostivat käytännössä yhtä aikaa löytämänsä kortit ilmaan.

Tuntimme sujui hyvin ja aika kului nopeasti. Puuhasimme ja liikuimme paljon. Aivojumpaakin oli riittämiin. Uudeksi ongelmaksi alkoi kuitenkin muodostua ”paperimaanantai”-tuntien aloitus ja tunnilta poislähtö. Lapset haluaisivat kovasti piirtää tussitaululle! Enää ei auttanut edes tussien piilottaminen opettajanpöydän laatikkoon. Sieltäkin ne ehditään kaivaa esiin, kun opettajan silmä välttää!

Toinen tunti: Tänään tarkastimme läksyjä. Oppilaiden oli pitänyt laatia salakirjoitus omasta ja kaverin nimestä. Molemmat olivat tehneet tehtävän – Leevi jopa kaksi kertaa. Koska hänen kansionsa oli unohtunut kotiin, niin edellisellä tunnilla Annin antama nuottivihko oli heti päässyt käyttöön. Leevi oli nopeasti tehnyt tehtävän nuottivihkoon ennen tuntia. Lapset tekivät vielä samat tehtävät tussitaululle. Saivatpahan näin piirtää aina niin mukavalle taululle ihan luvan kanssa!

Sitten kaivoimme esiin nuottipelikortit. Leevi muisti yhtäkkiä jostain edellisten tuntien lauseista (tai äiti oli kertonut kotona), että D-0 on myös G-kielen 4-sormi. Niinpä kirjoitimme senkin tiedon kortin taustapuolelle ylös. Piirsin molemmille tyhjään nuottipelikorttiin nuottiviivastolle vapaan A-kielen nuotin. Se nimettiin saman tien A:ksi sekä A-0:ksi että D-4:ksi.

Seuraavaksi lauloimme monta kertaa Satu meni saunaan -laulua. Vaihdoin vain aina saunaan menijän nimeä. Lauloin laulun kokeeksi myös solmisaationimillä, koska halusin saada selville, tuntevatko lapset entuudestaan niitä. Leevillä välähti: Sateenkaaren alla laulu! Ja niinpä, siellähän ne ovat laulun lopussa: mi, re ja do. Silloin Annikin tunnusti, että muskarissa oli laulettu kyseisillä nimillä, mutta hän oli jo unohtanut sen.¹³ Meillä oli vielä hetki aikaa ja ehdimme kokeilla myös Satu meni saunaan -laulun soittamista pizzicata. Lopultakin 4. sormikin oli otettu käyttöön!

Läksyksi:

1. Salakirjoitus kolmesta uudesta nimestä
2. Yritä kotona Satu meni saunaan -laulua pizz.

Kolmas tunti: Aloitimme iki-ihanalla taululle piirtämisellä. Sain lapset aika helposti ”kuriin” ja keskittymään yhteistuntiasioihin, kun pyysin, että Leevi piirtää puolinuotteja, Anni neljäsosanuotteja ja minä sain piirtää kahdeksasosanuotteja. Pian jätimme tussitaulun nuotteineen hetkeksi ja jatkoimme tehtävien tarkistamisella. Lapsilla oli ollut kolmen salakirjoitussanan kirjoittaminen läksynä. Yritimme selvittää yhdessä, mitä tehtävissä luki. Oli man vaikeaa saada selville mitä nimiä salakirjoitukset sisälsivät, mutta löysimme kuitenkin pikkuhiljaa oikeat sanat. Koska tehtävä oli kuulemma ollut kiva, otimme seuraavaksikin kerraksi kolme salakirjoitussanaa.

Olin varannut lapsille pitkästä ajasta myös uudet paperitehtävät: Olin löytänyt Nallekarhun kuvan ensisijaisesti väritystehtäväksi, mutta samalla saimme aasinsillan uuteen lauluun. Taa-a taa-a isäkarhu talustaa -laulu oli tämän tunnin uutuus. Lauloimme laulua moneen ker-

¹³ Tässä taas kerran käytännön työssä tuli esille selkeästi kuinka jossain muualla opeteltua asiaa ei osata yhdistää soittotuntitilanteeseen. Tosin nämä oppilaat ovat vielä niin nuoria, ettei heidän looginen päättely- ja yhdistelykykynsä ole vielä kovin kehittynyttä. Mutta pienen ”kaivamisen” jälkeen kuitenkin muistin sopukoista löytyi ennalta tuttu asia, jota voitiin käyttää soittotunnilla hyväksi.

taan – muutaman kerran silmät kiinnikin ja välillä taputimme sanarytmiä mukana. Ja pianhan taululle piirretyt nuotitkin saivat merkityksensä. Niitähän tarvittiin Isäkarhu - laulussa!

Leevi totesi, että ”tänään ollaankin soitettu tosi vähän viulua” juuri silloin, kun oli tarkoitus oikeasti soittaa viulua. Mitä telepatiaa! Soitimme ensin G-paperista G-lorun muutaman kerran kokonaan jousella. Ja koska joulun aika oli jo hyvin lähellä, opetin lapsille helpon joululaulun. Lauoimme tämän Taivahalla syttyi juuri -laulun lopuksi ihan huviksemme luokassa olevan sähköpianon säestyksellä. Rauno Nieminen neuvoo, että uudet laulut kannattaa ensin opetella hyvin ja sitten vasta lisätä mahdollisesti mukaan säestys. Hän ei muutenkaan pidä säestämistä kovin välttämättömänä etenkin alle kouluikäisten kanssa. Heillä sointutaju on vasta kehittymässä, joten etenkin monimutkaiset sointukulut voivat hankaloittaa laulun oppimista. Nieminen puhuu myös kanteleen ja kitaran puolesta säestyssoittimena. (Krokkfors & Lindeberg & Nieminen 1981, 44.)

Puolituntisemme kului kuin huomaamatta. Ehdimme tehdä tällä tunnilla paljon kaikenlaisia. Etenkin ajankohtaisen joululaulun opettelu oli tuntunut tärkeältä asialta lapsille.

Läksyksi:

1. Leena+ kaksi ”omaa” sanaa salakirjoituksella (sisältää mielellään vähintään 3 nuotein esitettävää kirjainta)
2. Väritä nalle-paperi ja laula uutta laulua myös kotona
3. Soita G-loru molemmista tuntemistasi g-nuoteista (G-0 ja D-3).

Neljäs tunti: Syksyn viimeiselle tunnille lapset olivatkin varautuneet aivan erikoisin meinoin. Leevi oli aivan pakahtua innosta, kun hän selitti minulle ja paikalle sattumalta osuneelle toiselle viuluopettajalle, kuinka hän oli tuonut ti-ti-pipareita tullessaan! Koska viuluvihossa juna oli ti-ti-rytmin symboli, olivat Leevi ja hänen äitinsä leiponeet juna-pipareita tunnille. Niinpä ne olivat todellakin ti-ti-pipareita! Ihailimme joukolla leipomuksia ja pian Annikin saapui paikalle. Hän oli puolestaan askarrellut minulle ja Leeville omat joulukortit. Kylläpä olikin hienoa syödä ti-ti-pipareita ja katsella joulukortteja.

Pikku hiljaa pääsimme aloittamaan varsinaisen yhteistunninkin. Olin laatinut muutamia kysymyksiä, tai paremminkin arvoituksia, jotka liittyivät jotenkin syksyn aikana oppimaamme (Liite 5). Aika pian toinen lapsista keksi, mikä se on, joka eräässä lorussa pais-taa lettuja. (Aurinko.) Oikein vastannut sai sitten soittaa Aurinko-laulun. Hieman vaikeam-

pi olikin löytää vastausta kysymykseen: minkä päästä aarteen sanotaan löytyvän? ”Saari” oli hyvä kilpaileva vastaus ”sateenkaarelle”, joka oli tässä tapauksessa oikeampi vastaus. Ja nyt oikein vastannut sai soittaa Sateenkaaren alla -laulun. ”Minkä eläimen villasta voidaan kutoa sukkaa?” kysymys olikin puolestaan helppo. (Lampaan.) Jatkoimme asiaa eteenpäin miettimällä, mikä on lampaan lapsi. Kun karitsa-sana löytyi, pääsimme opettelemaan Maijal’oli karitsa -laulua. Sitten kyselin, mikä on kuuma paikka, jonka jälkeen usein mennään suihkuun? Vastaukseksi tuli Afrikkaa ja muita maita. Edes vihje, että kesämökillä on usein sellainen kuuma paikka ja sen jälkeen voi mennä uimaan, ei ensin vienyt ajatuksia oikeaan suuntaan. Lopulta kuitenkin sauna-sanakin löytyi. Ja Satuhan sinne saunaan tietenkin meni. Taas kappale myös soitettiin. Viimeisenä oli vuorossa todella vaikea kysymys. Pyysinkin, että lapset menisivät vanhempiansa luo, jos sieltä vaikka saisi apua. Ja sitten kysyin: ”Mikä on työntyrin vastakohta?” Hölmistyneitä ilmeitä... ja lähes yhtä aikaa lapset vastasivat: veturi.

Vaikka Litjan ja Oinosen mukaan tämän ikäisten lasten on opittava hyväksymään tappioita, se saattaa olla heille vaikeaa (Litja & Oinonen 2000, 121). Etenkin, koska tänään oli syyslukukauden viimeinen tunti, en halunnut aikaansaada mitään mielipahaa lapsille, vaan halusin että he lähtevät joululomalle hyvillä mielin. Siispä pistelaskutilanteen pienoisen ”epäselvyyden” vuoksi päätimme, että tässä lukukauden viimeisessä tehtävässä, leikkimielisessä arvoituskisassa päästiin tasapeliin! Ja sitten lapset soittivat vielä lopuksi viimeisenä olleen kysymyksen kunniaksi Pienen pieni veturi -laulun yhdessä.

Tunnin lopuksi muistutin vielä seuraavana keskiviikkona olevista joulusoittajaisista, joihin syyslukukausi virallisesti lopetettaisiin. Palautimme mieleen, että Anni soittaisi siellä Pienen pieni veturi -laulun pizzicatona ja Jouluaatto-rytmilorun jousella. Leevi soittaisi Sateenkaaren alla-laulun pizzicatona ja Caterpillar, butterfly -rytmilorun jousella. Kehuin vielä lapsia, kuinka hyvin he olivat edistyneet syksyn aikana Hyvä tunti.

6.3.5 Tammikuu 2009

Ensimmäinen tunti: Aloitimme kevään ensimmäisen tunnin syksyn oppien kertauksella. Nuottipelikortit kaivettiin esiin ja ne aseteltiin pöydälle oikeaan järjestykseen. Pyysin, että Anni poimisi aina yhden kortin Leevin korttijonosta ja tarkistaisi muistiko Leevi nuotin oi-

kean nimen sekä millä sormella ja miltä kieleltä kyseinen nuotti soitettaisiin. Sama oli määrä tehdä myös toisin päin. Annin muisteltua, että pomppiminen oli ollut syksyllä kivaa, nappasin heti ajatuksesta kiinni, ja niinpä sorminumero esitettiin pomppien oikea määrä hyppyjä. Etenkin Leevin jarrut meinasivat pettää, kun hyppyjä tuli pari kertaa yksi liikaa. Mutta poika huomasi itse virheensä ja korjasi asian iloisesti naureskellen!

Valitsin pakasta kolme rytmikorttia jonoksi nuottitelineelle. Tititoimme näin syntyneen rytmitehtävän muutaman kerran yhdessä. Sitten tititoimme ja taputimme rytmiä. Seuraavaksi soitimme tehtävän kaksiaanisesti. Ensin soitto meni kvintti-intervallia pitkin ja toisella kerralla soitimme sekunti-intervallissa. Kyselin miltä kappale oli lapsista kuulostanut, kun molemmilla oli oma ääni mitä soittaa. Yritin vihjata, että varmaan H- ja C-äännet yhdessä olivat kuulostaneet vähän riiteleviltä, mutta molemmat lapset väittivät kivenkovaan, että ”kivalta se oli kuulostanut, eikä ollut lainkaan riidellyt!”

Kiirehdimme vielä tunnin viimeiseen tehtävään. Olin piirtänyt etukäteen kahdelle pystyasentoiselle A4-paperille vihreän G-kielen ja punaisen D-kielen. Tarkoituksena oli, että oppilaat asettaisivat pienet vihreät A, H, C ja D sekä punaiset E, FIS, G ja A-nuottiniminappulat kielille oikeaan järjestykseen. Tästä tehtävästä ei ollut tulla yhtään mitään! Keksinkin kuitenkin onneksi pian tehtävään parannuskeinon: piirsin kielille oikeisiin paikkoihin nappuloiden ääriiviivat ja kerroin että tuossa on ykkössormen ja tuossa kakkosormen (ja niin edelleen) paikat. Nyt molemmat lapset tajusivat, mitä oli tarkoitus tehdä ja he miettivät tosissaan ”mikä sen kolmosen nimi nyt olikaan”. Hyvin pian molemmat olivat saaneet nappulat oikeaan järjestykseen kielille! (Liite 6.)

Samalla kun lapset keräsivät nuotti- ja rytmikortteja pois, lauleskelimme vielä alustavasti ensi kerraksi Lentokoneen ohjaaja -laulua. Olin varannut lentokonekuvan väritustehtäväksi ja ”etsi helikopterin reitin maahan pilvien läpi” -tehtävän kotoiläksyksi.

Läksyksi:

1. Väritä lentokoneen kuva
2. Etsi helikopterin reitti maahan pilvien läpi.
3. A-loru (Antero antaa Anitalle apilan) ulkoa. Soita myös molemmista tuntemistasi A-nuoteista jousella.

Toinen tunti: Aloitimme tunnin A-lorutehtävillä. Leevi sai sanoa lorun ensin, sitten oli Annin vuoro. Seuraavaksi Leevi sanoi ja taputti lorua yhtä aikaa; samoin Anni. Tällainen on alkanut olla meille jo todella helppoa. Molemmat onnistuivat hyvin tehtävässä. Seuraavaksi etsimme viuluista G-1 ja soitimme lorua kaikulauluna lorua: Anni aloitti, Leevi matki, Anni jatkoi, Leevi matki.

Vaikeutimme tehtävää niin, että Anni soitti lyhyen pätkän lorua ja Leevi jatkoikin vuorolleen eteenpäin. Saimme pätkittyä lorun kolmeen pätkään, joten minäkin pääsin mukaan soittamaan. Lapset keskittyivät todella hyvin ja loru jatkui keskeytyksittä useita kertoja. Näytin vain aina, kuka meistä alkaa uuden kierroksen ja mihin päin soittopiirimme milloinkin pyöri. Ja lopuksi soitimme koko lorun kaikki kolme yhtä aikaa. Jaksoimme tehdä jopa kaikki samat kommervenkit toisestakin A-sävelestä eli D-4 sormesta. Tosin, kun soitimme sen lopuksi yhtä aikaa, nelosäänät riitelivät aikataavalla! Pienet neloset taisivat olla jo valuneet muihin maisemiin, mutta arvelin, että minun neloseni se siinä riiteli lapsien nelkkujen kanssa!

Kaivoin esiin edellisen tunnin kieli/nuottinimitehtävän. Lapset saivat taas laittaa G- ja D-kielten nuottiniminappulat kielen kuville oikeille paikoilleen. Leevi, joka osaa nimet aivan hyvin itsekin, katsoi syrjäilmällä vastausta Annin paperista! Enpä ollut huomaavinankaan moista toimintaa...

Sitten tarkistimme väritystehtävän. Leevi oli oikein paneutunut asiaan ja tuloksena oli syntynyt upea sininen lentokone, joka lensi sinisellä taivaalla. Siinä oli nähtävillä taiturimaista kynän ja värien käyttöä! Anni oli puolestaan värittänyt punaisen lentokoneen ja hän mainitsi erikseen pyrstön yksityiskohdasta, kuinka se oli kuvan hienoin kohta. Hyvin oli Annikin tehtävänsä tehnyt. Oli ilo huomata, kuinka molempien lasten motoriikka oli kehittynyt puolen vuoden kuluessa. Leevi pyöritteli silmiään kummissaan, kun lauloin: "Lentokoneen ohjaaja tral-lal-la, olen mummo rohkea tral-lal-la."

Tunnin lopuksi leikimme vielä apina-leikkiä. Lapset valitsivat rytmikorteistaan kaksi korttia. Sitten toinen päätti mistä sormesta rytmikortit soitettaisiin. Molemmat etsivät äänen valmiiksi ja sitten soittaja soitti rytmin ja toinen/apina matki sen. Lapset keksivät käydä valitsemassa kieli/nuottinimipaperista aina sen äänen miltä halusivat rytmikorttinsa soittaa¹⁴. Koska seuraava oppilas oli sairaana, tunnin lopettaminen ei ollut aivan sekunneista kiinni. Anni muistuttikin, että oli ollut puhetta, että lapset saisivat tehdä nuottiniminappuloiden asettamisen kielille vielä toisen kerran. Koska Leevi oli jossain välissä ehtinyt tehdä tehtävän toistamiseen, Anni sai tietenkin tehdä tehtävän ennen kuin lähti kotiin!

Läksyksi:

1. Laula Lentokoneen ohjaaja-laulu.
2. Haukka liittää laataa-loru. Ulkoa.

Kolmas tunti: Aloitimme tiukasti nuottiniminappuloiden asettamisella kieli/ nuottinimipaperille: "paikoilleen-valmiina-nyt!" Anni voitti, mutta ei Leevilläkään paljon kauempaa kestänyt. Ja molemmat lapset osasivat tehdä tehtävän loppuun asti ihan itse. Hienoa.

Sanoin, että halusin leikkiä koulunopettajaa ja menin opettajapöydän taakse ja lapset istuivat pulpetissa kuin koululaiset. Näytin laulaessamme Lentokoneen ohjaaja -laulua ilmaan kädellä laulun eri säveltasoja. Pienen miettimisen jälkeen saimme selville, että laulussa tarvittiin ainakin 1-sormeaa. Näytin vasemmalla kädellä sen paikkaa "pohjaksi, jonka alle ei saanut mennä". Nelonenkin löytyi aika hyvin, mutta 3-sormen löytäminen vaati hieman enemmän mietintää. Kun laulussa käytettävät sormet (ja niiden summittaiset paikat ilmassa) oli selvitetty, lauloin ja näytin kädellä laulun vielä kerran. Selvitetyämme kaiken tämän, molemmat lapset tiesivätkin jo hienosti, että kappaletta lähdetäisiin kohta soittamaan D-kielen 3.sormesta, jonka nimi oli G.

Kun kysyin: "Kumpi haluaa soittaa laulun ensimmäisenä?", voitti Leevi nopeana ensimmäisen vuoron. Hänellä oli jäänyt laulun kartta kotiin, joten hän ehdotteli minulle keinoja, joilla auttaisin häntä. Leevi pyyteli: "Sano millä sorminumerolla soitan, näytä millä sormella soitan, laula mukana." Lohduttelin häntä, että auttaisin tietysti tarvittaessa.. Annikin sai tulla mukaan auttamaan ja niinpä kappaletta oli pian yhteisvoimin soitettu pizzicatona. Anni

---

¹⁴ Hauskana yksityiskohtana kävi sattumalta niin, että monista korteistaan lapset olivat valinneet ensimmäiseksi kortikseen saman ti-ti-ri -kortin ja toiseksi kortikseen *keskenään peilikuvat*. Annilla oli **ti-ri-ti ti-ri-ti** ja Leevillä **ti-ti-ri ti-ti-ri**.

puolestaan ei suostunut ottamaan karttaa esiin, vaikka se olikin mukana. Hän halusi myös yrittää laulua ulkoa.

Lopuksi kerroin lapsille tomerasti:

- Annilla oli "lötsösormia", kun sormet eivät oikein pysyneet pyöreinä kielellä -> ensi kerralla menee.
- Leevillä 4-sormi ei oikein halunnut mennä paikoilleen itse, vaan sitä piti auttaa toisella kädellä -> ensi kerralla menee.

Lapset vastasivat kuorossa: "Joo!" Molemmat ymmärsivät yskän. Olin olevinani tiukka, mutta tilanne oli ihan rento ja leppoisaa.

Tänään soitimme aika paljon H-lorua: "Haukka liittää laataa". Soitimme ensin lyhyttä pätkää moneen kertaan ja sitten otimme taas uuden pätkän käsittelyyn. Lopuksi soitimme vielä koko lorun alusta loppuun kaksiäänisesti oktaavissa; Leevi valitsi itselleen A-1 H-äänien ja Annille jäi G-2 H-ääni. Saimme lorun kuulostamaan hyvältä ja kaunisääniseltä. Molempien lasten jousenkuljetuskin oli parantunut taas huomattavasti.

Lauloimme Menin kerran Pariisiin-laulua ja taputimme tasasykettä laulun mukana. Pohdittuamme hetken asiaa, tulimme siihen tulokseen, että "Ranskassa Pariisi on vähän samanlainen iso paikka kuin Helsinki Suomessa." Sitten asettelin lapset seisomaan vastakkain ja nyt heidän piti laulaa laulu taputtaen tasasykettä toistensa käsiin. Teimme saman myös kolmestaan piirissä. Mitä pidemmälle laulu eteni, sitä vaikeammaksi tällainen taputus alkoi käydä. Pääsimme kappaleen juuri ja juuri loppuun. Viimeiseksi lauloimme koko laulun vielä istuviltamme ja harjoittelimme keskikehon ylitystä taputtamalla tasasykettä molemmilla käsillä omiin jalkoihin; normaalisti-ristiin-normaalisti-ristiin ja niin edelleen.

Läksyksi:

1. Soita H-loru molemmista tuntemistasi H-äänistä (G-2 ja A-1) jousella
2. Laula Pariisiin-laulua. Väritä Ranska-kuva.

Neljäs tunti: Viime viikolla Anni oli ollut matkoilla. Olin silloin ollut etukäteen hieman huolissani miten niin sanottu ryhmätuntimme menisi, tai mitä tekisimme, koska Leevi olisikin tunnilla yksinään¹⁵. Nyt olimme taas kaikki koolta ja aloitimme tunnin suosituksi tulleella kieli/nuottinimitehtävällä. Nuottinimet menivät paikalleen kovaa vauhtia. Koska tämä tehtävä oli osoittautunut mieleiseksi ja myös tehokkaaksi tavaksi opiskella käytännössä nuottinimiä viulun kielillä, päätinkin ottaa kyseisen tehtävän kevään tuntien aloitustehtäväksi.

Pian jatkoimme läksyjen tarkastamisella. Vain Leevi oli tehnyt Ranska -väritystehtävän ja hän sai paperiinsa leiman. Anni lupasi värittää Ranska -paperin seuraavalle kerralle. Lauloimme Menin kerran Pariisiin -laulua ja teimme kehorytmejä usean kierroksen ajan. Seuraavaksi soitimme jousella H-lorua oktaavissa kaksiaänisesti ensin puoleen väliin asti ja sitten kokonaan. Oli mukavaa huomata, että jousen käyttö alkaa jo sujua molemmilta todella hyvin.

Leevi muistutti, että Lentokoneen ohjaaja -laulukin oli läksynä. Paikalle tullut Elmeri päätti, että Leevi sai ensimmäisenä soittaa kyseisen laulun pizzicatona. Minä kysyin hiljaa kuiskausten Leeviltä: ”Mikä pitikään olla harjoiteltuna paremmaksi?” Sehän oli nelossormen paikalleen asettaminen ilman oikean käden apua. Ja juttu onnistui hyvin! Sitten Annikin sai soittaa saman laulun näppäillen. Hän muisti heti itse, että viulusormet eivät saisi olla lötösormia, vaan niiden pitäisi asettua kielelle ”pyöreänä”. Sitä sitten vahdimme kaikki kolme yhdessä! Ja jos jokin sormi meni huonosti, Anni korjasi sormen asennon heti itse. Lopuksi lapset halusivat soittaa laulun vielä yhdessä, vaikka periaatteessa tunti oli jo loppunut!

Puoli tuntia alkoi olla jo vähän lyhyen tuntuinen aika yhteistunnillemme, kun lapset keskittyivät niin hyvin. Oli myös hienoa, että lapset itse muistuttivat, jos joku läksy oli vaarassa jäädä tunnilla kysymättä. Kun tänään kerroin kaikenlaisia käytännön seikkoja muun muas-

---

¹⁵ Mutta osoittautui, että mitään syytä huoleen ei olisi tarvinnut olla. Olin kertonut Leeville, kuinka emme tekisi mitään sellaista missä Anni jäisi jälkeen. Joten olimme tehneet Leevin mielestä kivaa kieli/nuottiniminappulattehtävää sekä olimme harjoitelleet aivan uusia kappaleita Usman Viululoruja-kirjasta. Kun Leevi oli kertonut pitävänsä eläimistä, olimme värittäneet Meidän kissa -lauluun sinisellä värikynällä nuottiviivaston kolmannen ja neljännen nuottiviivan siniseksi. Kerrottuani, että kappale alkaa 2-sormesta, olimme selvittäneet hieman takkuillen muidenkin äänien sorminumerot. Tämän jälkeen olin soittanut laulun jousella. Leevin ilme oli ollut tyytyväinen, kun kehuin häntä hänen oman pizzicatosoittonsa jälkeen hyvin suoritetusta tehtävästä. Kun vahingossa olimme oppineet kuitenkin myös Meidän kissa -laulun lopussa olleen uuden asian: kertausmerkin ja mitä se tarkoittaa. Olimme ottaneet myös Kellot -laulun kakkosäänen tutkiskelun alle. Se oli ollut ainakin yksin soitettuna ihmeen helppo: vuorotellen **4 taa-nuottia A-0** ja **4 taa-nuottia E-O**. Olin värittänyt koko tahdin siniseksi, jos oli kyse vapaasta A-kielestä ja keltaiseksi, kun piti soittaa vapaata E-kieltä. Olimme myös soittaneet hedelmän nimiä hedelmämonisteesta jousella, niin että pikkuhiljaa äänistä ja rytmistä muodostui asteikko. Tuntimme oli kulunut nopeasti ja oli vaikuttanut siltä, että Leevillä oli ollut mukavaa yksinäänkin.

sa seuraavan viikon hiihtolomasta ja keväällä edessä olevasta konserttiviikosta, molemmilla lapsilla tuntui olevan jo kiire aloittaa tunti. He hoputtivat minua kyselemällä: "Koska oikein aloitetaan? Eikö aloiteta jo..." *Pidän tätä hyvänä merkinä oman kiinnostuksen syntymisestä soittoharrastukseen sekä musiikin perusteiden oppimiseen. Hyvä juttu!*

7 TULOKSET

Käytän seuraavassa musiikkiopistojen nimistä opistojen itsensä käyttämiä lyhenteitä. Kesken Uudenmaan musiikkiopisto on KUM, Hyvinkään musiikkiopisto HYMO ja Vantaan musiikkiopisto VMO. Olen koonnut haastatteluissa ja omassa opetuksessani esille tulleita seikkoja vielä seuraavaan.

Musiikkileikkikoulu

Haastatteluhetkellä jokaisessa kolmessa musiikkiopistossa varhaisiän musiikkikasvatus oli systemaattisesti järjestetty. VMO ja KUM tarjosi jatkumona opetusta aina kolmen kuukauden iässä aloitettavasta vauvamuskarista koulun aloitukseen asti. Vain HYMO:sta puuttui tällä hetkellä vauvamuskariryhmä. (Opistossa oli kiinnitetty huomiota tähän seikkaan ja kehittämistyö oli haastatteluhetkellä jo käynnissä.) Oppilaat valittiin muskareihin ilmoittautumisen perusteella ja opettajat arvelivat, että kaikki halukkaat olivat ainakin toistaiseksi mahtuneet mukaan. Tuntien pituudet voivat vaihdella jopa 30-90 minuutin välillä, mutta yleisin oli 45 minuutin tunti kerran viikossa. KUM:ssa ryhmässä oli noin kahdeksan lasta. HYMO:n 8-10 ja VMO:n ryhmäkoko oli 8-12 lasta. Jokaisessa kaupungissa muskariryhmistä saattoi löytää myös muista kulttuureista peräisin olevia lapsia. Myös erityisoppijoita oli integroituna mukana joissakin ryhmissä.

Opettajat saivat toteuttaa opetuksessaan omia henkilökohtaisia näkemyksiään ja mieltymyksiään opetusmateriaalin ja -metodin suhteen. Niinpä kullakin opettajalla ei ollut toivomiani laululistoja, koska heidän opetusmateriaalinsa saattoi vaihdella vuosittain kovastikin. Olin elätellyt etukäteen toivetta, että kaikilla muskarista tulleilla oppilailta olisi jokin tietty laulumateriaali hallussa, jota voisi käyttää apuna soitonopetuksen alkuvaiheessa. Näin ei kuitenkaan ollut.

Kaikki muskariopettajat käyttivät tunneillaan vaihtelevissa määrin solmisaatiomenetelmää ja tititointia. Käsimerkkejä voitiin myös käyttää – jos ei puhtaasti Kodaly-metodin mukaisesti niin ainakin melodialinjojen näytössä auttamaan lasta hahmottamaan milloin sävelmä

”kiipesi” korkeammalle ja milloin ”putosi” alaspäin. Omassa työssäni voinkin jatkossa lähteä oletuksesta, että muskarista tullut lapsi tietää esimerkiksi jonkin verran solmisaatiosta ja rytmien tititointi on hänelle jo ennestään tuttua. Muskariopettajat halusivat kiinnittää huomiota laulun mahdollisimman hyvään intonaatioon ja heidän tavoitteenaan oli kartuttaa oppilaiden lauluvarastoa monipuolisesti. He kokivat olevansa niin vanhan lauluperinteen säilyttäjiä kuin uudemman lauluohjelmiston esittelijöitä. Opettajat eivät tähänneet pienien ammattimuusikoiden kasvattamiseen, vaikka toivoivatkin, että heidän työnsä edesauttaisi lapsien edistymistä myöhemmin soittoharrastuksessa. Tärkeimmäksi tavoitteeksi nousi kaikissa haastatteluissa lapsien musiikin ilon ja -rakkauden herättäminen monipuolisten työtapojen avulla.

Tyttöjen ja poikien välillä saattoi muskariopettajien mielestä ilmetä eroja. Pojat pitivät usein liikunnallisemmasta toiminnasta, jostain vähän jännittävästä, autojutuista ja esimerkiksi sähkökanteleen soitosta. Tytöt pitivät ehkä rauhallisemmista tehtävistä, prinsessa- ja kukkajutuista ja niin edelleen. Näin stereotyyppinen jaottelu ei aina pitänyt paikkaansa. Oli ”raisuja” tyttöjäkin ja ”rauhallisesti keskittyviä” poikia. Usein kuitenkin tytöt olivat täysillä mukana poikien jutuissa, mutta pojat karsastivat hieman tyttöjen juttuja. Opettajat painottivat, että lapsen oma, yksilöllinen temperamentti ja persoonallisuus näkyi ja vaikutti lapsen keskittymiseen ja oppimiseen muskaritunneillakin.

Vanhemmat kyselivät muskariopettajilta usein neuvoja lapselle valittavan soittimen suhteen. Opettajat koettivat vastaila kysymyksiin parhaansa mukaan. Jokaisessa opistossa olikin tullut tavaksi järjestää keväisin jonkinlainen soitinesittelykonsertti tai -tapahtuma lapsilla ja perheille. Siellä vanhemmat ja lapset voivat kuulla ja ehkä kokeillakin mieluisia soittimia sekä heillä saattoi olla mahdollisuus myös kysellä soitonopettajilta suoraan mieltään askarruttavia kysymyksiä. Musiikkileikkikoulutunneille opettajat järjestivät silloin tällöin mahdollisuuksien mukaan erityisiä soitinesittelytuokioita. He esittelivät itse soittaen tai ääninäytteiden (satu/lasten ooppera) perusteella soittimia. Myös joku instrumenttiopettaja voi yksin tai yhdessä oppilaansa kanssa tulla muskaritunnille esittelemään soitintaan. Muskarilaisia ohjattiin aktiivisesti kuulijoiksi myös opistojen oppilaskonsertteihin.

Ne opettajista, jotka olivat opettaneet jo useita vuosia, kuvailivat työnkuvansa muuttuneen kiireisemmäksi. Ennen muskariryhmä kokoontui kaksi kertaa viikossa, mutta nykyisin lapset kävivät tunnilla vain kerran viikossa. Tästä oli seurannut automaattisesti, että yksittäisellä opettajalla oli enemmän ryhmiä kuin aiemmin ja ”pääluku” oli lisääntynyt huomattavasti. Samoin perheitä ja muuta lasten taustajoukkoa oli enemmän. Myös eri kulttuuri-

taustaiset oppilaat olivat lisääntyneet viime vuosina. Näin aikuisen näkökulmasta katsottuna, muskaritunneilla tehtiin todella monipuolisten työtapojen avulla lasten kanssa arvokasta musiikkikasvatusta. Eräs opettaja totesikin: ”Työ on antoisaa. Jos töihin mennessä harmittaa, niin kyllä siellä pian omat murheet unohtuvat, kun työ on niin intensiivistä ja lapsethan ovat ihania!”

Omaan työhöni sain haastatteluista paljon. Pääsin läheltä tutustumaan itselleni aivan uuteen muskarimaailmaan. Sain opettajilta hyviä neuvoja musiikkileikkikoulussa käytetyistä kirjoista ja työkirjoista, joista saattaa tulevaisuudessa olla hyötyä opetuksessani pienten oppilaiden kanssa. Voisin myös kuvitella jatkossa hyödyntäväni ja soveltavani muskarista joitakin mukavia itselleni uusia leikkejä.

”Välikausi”

Niin sanotun muskarin ja teoriaopetuksen väliin jäävä kausi oli järjestetty kaikissa opistoissa hieman eri tavoin.

KUM:ssa muskariopettaja jatkoi kaikkien muskarin päättäneiden halukkaiden lapsien kanssa musiikkivalmennustunteja (7-vuotiaitten ja 8-vuotiaitten ryhmät) sekä lapsikuoroa (9-vuotiaat). Kyseisille tunneille saattoi hakeutua sellaisiakin oppilaita, jotka aikaisemmin eivät olleet harrastaneet musiikkiopistossa lainkaan. Instrumenttiopintoihin päässeille lapsille nämä tunnit kuuluivat opintovelvollisuuteen. Tavoitteena oli ennen kaikkea monipuolinen musisointi – ei niinkään tiukka oikeisiin soittoasentoihin ja teknisiin asioihin paneutuminen. Tällainen systeemi tuntui minun mielestäni hyvin selkeältä ja suositeltavalta: soiton aloittaneella lapsella oli heti ympärillään vertaisryhmä musiikkivalmennuksessa ja lapsikuorossa.

HYMO:ssa muskarin jälkeinen välikausiopetus oli ollut lähes tarpeetonta, koska uudet soitto-oppilaat aloittivat musiikin perusteiden opiskelun käytännössä samanaikaisesti soitonopiskelun kanssa. Poikkeuksen tekivät kovin nuorena oman soittimen opiskelun aloittaneet lapset. He kävivät aluksi pelkästään soittotunneilla, sillä opiston musiikin perusteiden opettajan pitämät soitinvalmennusryhmät oli tarkoitettu sellaisille 6-vuotiaille lapsille, jotka vielä miettivät tulevaa soitinvalintaansa. Valmennusryhmissä opiskeltiin kaksi kertaa viikossa nokkahuilunsoittoa. Musiikkileikkikoulun lopettamisen jälkeen seitsemänvuotias op-

pilas voi jatkaa vielä vuoden muskariopettajan kanteleryhmässä. Hyvinkään systeemi ei vaikuttanut mitenkään huonolta: lapset sitoutettiin musiikkiopiston toimintaan, kun heillä oli heti alusta lähtien useampia käyntikertoja viikossa opistolla.

VMO:ssa muskariopettajat olivat voineet tarvittaessa pitää 7-8-vuotiaitten jatkomuskarin tyyppisiä musiikkivalmennusryhmiä. Lisäksi opiston varsinaisille oppilaille vapaaehtois pohjainen lapsikuoro (6-10-vuotiaille) oli toiminut jo vuosia haastatteleman opettajan johdolla. Uutuutena syksystä 2008 oli aloitettu rytmiiikka- ja musapajakokeilu, johon syksyllä aloittaneilla instrumenttioppilailla oli oikeus osallistua vapaaehtoisesti. Opettaja ei osannut nimetä (ennakkotoiveistani huolimatta) mitään tiettyjä lauluja, joita jokaisessa ryhmässä olisi laulettu. Koska rytmiiikka ja musapajatoiminta oli vasta aluillaan, en osaa vielä sanoa, miten siellä tapahtuva toiminta ehkä jatkossa tulee vaikuttamaan omiin oppilaisiini ja siten myös minun omaan opetukseeni.

Omat vasta-alkajani opiskelivat tänä vuonna minun johdollani "paperimaanantai"-tunneilla eivätkä osallistuneet rytmiiikkaan tai musapajaan. He olisivat olleet jo ikänsäkin perusteella liian nuoria osallistumaan kyseisiin ryhmiin. Omaan opetukseeni sain haastattelusta heti ideoita. Esimerkiksi kehorytmien käyttö toi uutta haastetta ja mielenkiintoa rytmitehtäviimme. Yhteistyön virittäminen rytmiiikka/musapajaopettajan kanssa tulee olemaan varteenotettavaa, jos oma "paperimaanantai"-toimintani ei ole jatkossa mahdollista. Opettaja tuntuikin olevan avoin kaikelle tulevalle yhteistyölle soitonopettajien kanssa.

Musiikin perusteet

HYMO:ssa aloitettiin musiikin perusteiden opiskelu pääsääntöisesti heti soittotuntien alettua. KUM:ssa ja VMO:ssa musiikin perusteiden tunneille hakeuduttiin vasta 10-vuotiaana. Musiikin perusteiden ryhmäkoot vaihtelivat kovasti. Pienin ryhmä saattoi koostua vain viidestä oppilasta ja jossain ryhmässä saattoi olla jopa 16 oppilasta.

Kaikissa opistoissa käytettiin toisistaan eroavaa opetusmateriaalia. Osoittautui kuitenkin, että aina molemmat opistoissa haastatteleman opettajat käyttivät keskenään samaa materiaalia. VMO:ssa mp-opetus pohjautui opiston oman musiikin perusteiden opettajan koamaan kirjaan. KUM:ssa käytettiin Hakkaraisen ja HYMO:ssa Harala & Mäkisen yleisesti kaupoista saatavilla olevia oppikirjoja. Muilla opiston opettajilla oli periaatteessa mahdolli-

suus tutustua oppimateriaaliin, jos he vaan osasivat sitä kysyä. Opettajanhuoneista näitä kirjoja ei kuitenkaan vielä löytynyt. Solmisaatiota, käsimerkkien käyttöä ja rytmien tititointia käytettiin kaikissa kolmessa opistossa.

Tyttöjen ja poikien erot alkoivat näkyä selvemmin musiikin perusteiden opiskelijoiden joukossa. Tyttöjä kuvattiin usein kilteiksi suorittajiksi, kun taas poikien motivaation ylläpitämiseen koettiin tarvittavan enemmän panostusta. Toisaalta arveltiin, että musiikkiopistoon hakeutuneet pojat saattoivat olla ehkä harrastuksissaan enemmän musiikkiin suuntautuneita ja siksi myös motivoituneita musiikin perusteiden opiskeluun. Musiikin perusteiden tietynlainen matemaattisuus voi myös innostaa poikia. Oppilaiden valitsemalla instrumentilla voi olla onkin verran vaikutusta siihen miten oppilaat pärjäsivät. Esimerkiksi viulisti saattoi laulaa puhtaasti melodiadiktaatteja, mutta intervallien ja myöhemmässä vaiheessa sointujen kuunteleminen saattoi tuntua vaikealta.

Teoriatiedon ja käytännön musisoinnin yhdistäminen musiikin perusteiden tunneilla koettiin haasteelliseksi ja jopa lähes mahdottomaksikin tehtäväksi nykyisillä tuntiresursseilla. Opettajilla ei voinut myöskään olettaa olevan asiantuntemusta jokaisen instrumentin ohjaamiseen, jos oppilaita veloitettaisiin oman instrumentin mukaan ottamiseen tunneille. Ja oman ongelmansa saattoi asettaa myös tila, jossa opetettiin. Niinpä opettajat saattoivat järjestää erilaisia musisointisessioita projekteina (ja pyytää tarvittaessa asiantuntija-apua soitonopettajilta instrumentin käsittelyyn) tai myös tehdä tietoisien ratkaisun ja pidättäytyä laulun keinoin musisoinnissa.

Omaan opetukseeni sain musiikin perusteiden opettajien haastatteluista välitöntä apua. Kun etenkin mp1-tasossa opetettavat asiat tuli käytyä läpi haastatteluissa moneenkin kertaan, osaan vaatia oppilailtani vastauksia sellaisiin teoriakysymyksiin, joista heillä pitäisi olla tietoa. Enää usein kuulemani ylimalkaiset "en mä tiedä" -vastaukset eivät mene läpi soittotunnilla. Tiedän voivani vaatia oppilasta yhdistämään musiikin perusteiden tunnilla saamaansa tietoa soittotunnin asioihin ja voin perustellusti pyytää häntä itseään ajattelemaan ja etsimään muististaan vastauksia soittotunnilla esiin tulleisiin teoreettisiin kysymyksiin.

Oma "paperimaanantai"-kokeiluni

Olen oman kokeiluni myötä vakuuttunut siitä, että oman soitonopettajan ohjaamat ryhmätunnit, joissa keskitytään musiikin perusteiden alkeisiin, on jopa näin nuorien (viisi- ja kuusivuotiaat lapset) oppilaiden ollessa kyseessä hyvä menetelmä. Varsinaisella soittotunnilla on aikaa paneutua soittamiseen liittyviin asioihin ja toiminnallisilla ryhmätunneilla voidaan opiskella soitossa tarvittavia teoria-asioita. Arvelenkin vakaasti, että pikkuoppilailani on ollut mukavaa yhdessä ja he ovat edistyneet huomattavasti nopeammin kuin olisi käynyt yhden viikoittaisen 30 minuutin tunnin puitteissa.

Liitän oheen "paperimaanantai"-tunneilla korvakuulolta soittamamme laulut mukavaan laulukorkeuteen D-duuriin nuotinnettuina. Aloitimme soitonopiskelun yhden sävelen loruista ja etenimme lisäten pikkuhiljaa kappaleiden vaikeusastetta lisäämällä aina yhden sormen vuorollaan mukaan (Liite 7).

Harjoittelimme muun muassa perussykkeen säilyttämistä sekä melodiarytmien tuottamista taputtaen ja liikkuen sekä viululla soittaen. Opettelimme rytmipelikorteista soittamaan erilaisia rytmisävellyksiä yksiaanisesti ja intervalleissa. Nuottiviivasto ehti raportoinnin loppuun mennessä (noin helmikuun alussa) tulla tutuksi vapaasta G-kielestä A-kielen neljänteen sormeen asti. Lapset ehtivät oppia oikeat nuottinimet kyseisellä välillä ja osasivat tunnistaa sekä asetella nuottinimipelikortit oikeaan järjestykseen kielille.

Yhdeksi lempitekemiseksi muodostui nuottiniminappuloiden asetteleminen paperille piirtämilleni "kielille" oikeaan järjestykseen. Olemme myös porukalla miettineet minkä nimisiä säveliä soitimme viululla missäkin kappaleessa. Lapset osaavat lukea nuotteja ja tunnistavat jo automaattisesti kappaleissa olevat rytmit ($\frac{1}{2}$ - , $\frac{1}{4}$ - ja $\frac{1}{8}$ -nuotit sekä tauot). Ja mikä parasta: kertaakaan kumpikaan oppilas ei valitellut, että paperimaanantain asiat olisivat olleet tylsiä – vaikeita joskus ehkä – mutta ei koskaan tylsiä!

8 POHDINTAA

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole välitöntä vaikutusta eikä merkitystä tutkimuksen onnistumiseen (Eskola & Suoranta 1998, 62). Haastattelututkimukseen osallistui kolmesta musiikkiopistosta yhteensä kaksitoista henkilöä (N=12), joista kymmentä henkilöä haastattelin henkilökohtaisesti. Lisäksi vierailin kahden musiikin perusteiden opettajan järjestämässä informaatiotilaisuudessa oman musiikkiopistonsa opettajille. Niinpä tavoitteenani ei ollut välttämättä tulosten yleistettävyyttä tai vertailtavuutta, vaan pyrin keräämään tiettyjä faktoja (Liite 1 ja 2) sekä valittujen haastateltavien omia mielipiteitä ja kokemuksia haastattelurunkoa apuna käyttäen. Jokainen haastattelu muodostui haastateltavasta itsestään riippuen painotukseltaan ja kestoaltaan erilaiseksi. Lisäksi ennalta arvaamattomia teemoja saattoi nousta haastattelun kuluessa pinnalle.

Koen saaneeni arvokasta tietoa muun muassa kyseisten musiikkiopistojen toimintakäytännöistä sekä haastateltavien opettajien työnkuvasta, opetuksen sisällöistä ja tavoitteista. Jo haastatteluja tehdessäni pystyin peilaamaan ja soveltamaan joitakin esille tulleita ideoita heti omaan työhöni. Esimerkiksi rytmikkaopettajan mainitsemat keskikehon ylittämistehdävät olivat ”unohtuneet” meiltä kokonaan tekemättä. Otinkin sellaisia pikkutehtäviä ensi-tilassa tunti-ilanteeseen mukaan: Menin kerran Pariisiin -laulun rytmitaputuksiin tuli uutta vaatavuutta yhdellä iskulla!

Aikuisen oppimisen ytimenä on reflektiivinen oppiminen, joka saa alkunsa kokemuksen pohdinnasta ja jatkaa ymmärryksen rakentamiseen ja toteutuu aktiivisen tekemisen kautta synnyttäen uusia kokemuksia, joista taas uuden reflektiivisen oppimisen kehä jatkuu (Poikela & Järvinen 2007, 181). En käynyt oman todellisen ajanpuutteeni vuoksi lainkaan seuraamassa haastattelemani opettajien varsinaista opetustuntityöskentelyä. Katson kuitenkin, että haastatteluiden perusteella saamani tulokset – tiedot ja ideat – olivat pieni-muotoista omaan opetustyöhöni nyt ja tulevaisuudessakin hyötyä tuovaa toimintatutkimusta.

Oma musiikin perusteiden alkeiden opetuskokeilu antoi paljon minulle itselleni. Palautin muun muassa mieleeni useita kirjoja lukemalla minkälainen esikouluikäisen lapsi ”on”. Oppitunneilla oli hauska huomata, kuinka vasta-alkajani käyttäytyivät tai suoriutuivat jos-

tain tehtävistä kuin tyypillinen kirjaesimerkkitapaus. Ja silti he olivat olleet juuri omanlaisiaan – yksilöllisiä, ihania persoonia.

Opetusmateriaalin etsiminen ja sen koekäyttäminen näillä kahdella oppilaalla, tuotti minulle uudenlaista oppimateriaalia tuleville vuosille. Varsinaisia valmiita laululistojahan en saanut keneltäkään opettajalta, vaikka olinkin elätellyt toiveita, että sellainen ”paketti” voisi jossain olla olemassa. Sen sijaan tutustuin heidän kehotuksestaan opistossani käytettyihin musiikkileikkikoulukirjoihin ja musiikin perusteiden oppikirjoihin. Uskon tulevaisuudessa käyttäväni niissäkin olevaa materiaalia valikoiden apuna opetuksessani. Haastattelin lisäksi muun muassa Rytmikylypy-kirjan tehnyttä Elina Kivelä-Taskista, kun kiinnostuin talven kuluessa enemmänkin rytmikka-asioista. Sain häneltä muutamia vinkkejä, joita voin soveltaa jatkossa omaan työhöni.

Kaikissa musiikkiopistoissa, joissa kävin tekemässä haastatteluja, tärkeän ”välikauden” opetusjärjestelyt oli ratkaistu eri tavoin. Itse voin lähes vuoden oman toimintani suomalla kokemuksen syvällä rintaäänellä sanoa, että oman opettajan johdolla aloitettu viulunsoiton ja musiikin perusteiden alkeiden opiskelu ryhmässä oli mitä antoisinta toimintaa. Ryhmätunnilla voimme paneutua sellaisiin teoria-asioihin yhdessä, jotka vanhan käytännön aikana kuitenkin olisi täytynyt opetella molempien lapsien kanssa heidän omilla tunteillaan. Mietinkin johdannossa voiko opetusta tavallaan tehostaa tällaisella käytännöllä. Niin juuri kävi – mutta mukaan tuli lisäksi bonuksena yhdessä tekemisen ilo ja sosiaaliset suhteet. Lapsista on tullut kavereita. He tapaavat toisiaan soittotuntien ulkopuolellakin ja äiditkin ovat tutustuneet toisiinsa.

Pohdin ja prosessoin mielessäni tänä keväänä paljon ollutta ja tulevaa. Miten instrumenttiopintonsa aloittava esikoulu- tai alakouluikäinen viulisti saataisiin mukaan yhteistoimintaan ja musiikin perusteiden opetukseen jo varhaisessa vaiheessa? Pitäisikö musiikin perusteiden tunnit alkaa samanaikaisesti soitonopiskelun kanssa kuten Hyvinkäällä? Olisiko musapajasta, rytmikasta tai kuorosta tehtävä oppilaille opintovelvollisuuteen kuuluva oppiaine nykyisen vapaaehtoisuuden sijasta, kuten Keski-Suomen Uudenmaan musiikkiopistossa musiikkivalmennus oli? Tai olisiko musiikin perusteiden opettajilla itsellään joku ehdotus takataskussaan, esimerkiksi teoriavalmennus? Vai voisiko soitonopettaja halutessaan muodostaa oppilaistaan kokeiluni kaltaisia 2-4 lapsen ryhmiä? Itse en osaa antaa tähän tyhjentävää vastausta, koska kaikki riippuu aina kaikesta – laman taas uhatessa etenkin rahasta! Olen kuitenkin sitä mieltä, että lapsille olisi tärkeää järjestää jotakin ”pakollista” yhteistoimintaa heti samaan aikaan kuin instrumenttiopetus alkaa. Näin he tottuisivat

työntekoon, käymään musiikkiopistossa kaksi kertaa viikossa ja ryhmätunnilla he pääsisivät tapaamaan muita musiikkia harrastavia lapsia.

Työn kehittäminenhän edellyttää ihmisten vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan lisäämistä. (Heikkinen & Roivio & Syrjälä 2007, 17.) Tähän katson antaneeni oman vaatimattoman sysäykseni työyhteisössämme, kun ehdotin rehtorille myös meillä järjestettäväksi musiikin perusteiden opettajien tiedotustilaisuutta. Tällainen vapaaehtois pohjainen tuokio järjestettiin opistossamme helmikuussa 2009. Siihen osallistui allekirjoittaneen lisäksi kaksi musiikin perusteiden opettajaa sekä musapaja/rytmiikka/kuoro-opettaja, jotka kaikki kerroimme paikalle tulleille 12 opettajakollegalle sekä opiston rehtorille toiminnastamme omilla oppitunneillamme. Rehtori innostui parituntisesta tilaisuudestamme siinä määrin, että opistossamme kokeillaan tämän kevään aikana olisiko tällaiselle aihepiiriltään vaihtuvalle, kerran kuussa tapahtuvalle rehtorin ja opettajien vapaaehtoiselle kehittämiskokoukselle enemmänkin tarvetta. Olemme ehtineet kokoontua jo toisenkin kerran noin 14 opettajan voimin.

Olen käynyt alustavia keskusteluita siitä, mikä on työpaikallani tehdyn opetuskokeiluni tulevaisuus. Haluaisin mielelläni jatkaa tulevaisuudessa tätä toimintamallia. Toivon ja luotan, että ryhmäni lapset ovat kasvaneet Szilvaynkin peräänkuuluttamaan työhön ja työhön iloon (1980, 6) ja ovat kokeneet onnistumisen elämyksiä. Joulukonsertissamme molemmat ensi kertaa esiintyvät lapset käyttäytyivät iloisesti ja suhtautuivat luottavaisia tilanteeseen ja osaamiseensa. Keväällä valloitimme Helsingin: lapset soittivat Metropolian lavalla neljä pientä duettoa! Saavutimme kokeilun aikana hyviä tuloksia niin musiikin perusteiden kuin viulunsoitonkin oppimisessa ja yhdistämisessä. Lisäksi tämän kokeilun myötä oma lievä hyljeksintäni ryhmäopetuksen suhteen haalistui: kiitos näiden reippaitten, ihanien lasten!

LÄHTEET

Almonkari, P. 2004. Teoriamatka – musiikinteorian alkeita pienille huilisteille. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heikkinen, H.L.T. 2007. Tutkiva ote toimintaan. Teoksessa Heikkinen, H.L.T. & Roivio, E & Syrjälä, L. (toim.). Toiminnasta tietoon. Vantaa: Dark Oy.

<http://www.helsinki.fi/~pjojala/koleerikko.htm> Temperamenteista. Luettu 17.2.2009.

<http://www.helsinki.fi/~pjojala/sangviinikko.htm> Temperamenteista. Luettu 17.2.2009.

Hongisto-Åberg, M & Lindeberg-Piiroinen, A & Mäkinen, L. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa – hip hoi, musisoi! Tampere: Tammer-Paino Oy.

<http://hymo.org/musiikkiopisto.htm> Hyvinkään musiikkiopiston kotisivut. Luettu 2.1.2009.

Jarasto, P & Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä II, 3-6-vuotiaat leikin maailmassa. Kauhava: Kauhavan kirjapaino.

Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti – ihmisen yksilöllisyys. Juva: WSOY.

<http://www.kolumbus.fi/keskisen.uudenmaan.musiikkiopisto/> Keskisen-Uudenmaan musiikkiopiston kotisivut. Luettu 7.12.2008.

Krokkfors, M. 1985. Lapsi ja laulaminen. Porvoo: WSOY.

Krokkfors, M & Lindeberg, A & Nieminen, R. 1981. Lapsi ja musiikki, soittaminen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Kunnallispaino.

Litja, T & Oinonen, M. 2000. Mä en haluu! Leikki-ikäisen arjen pulmia. Helsinki: Oy Edita Ab.

Lummelahti, L. 1997. Didaktiset leikkiharjoitukset esiopetuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/sml/files/Tasosuoritukset2005/MusPerusteet2005.pdf> Suomen musiikkioppilaitosten liitto. Luettu 10.4.2009.

Musiikin perusteet perusaste – ohjeita musiikin perusteiden tasosuoritusten sisällöistä ja arvioinnin perusteista 2007. Laadittu noudattaen Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry:n vuonna 2005 antamia ohjeita musiikin perusteiden tasosuoritusten sisällöistä ja arvioinnin perusteista. Vantaan musiikkiopisto.

Poikela, E & Järvinen, A. 2007. Työssä oppimisen prosessimalli oppimisen johtamisessa ja osaamisen arvioinnissa. Teoksessa: Eteläpelto, A & Collin, K & Saarinen, J. (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Priimi 2/2008-2009. Vantaan musiikkiopiston tiedotuslehti.

Repo, N. 2003. Viulumuskari. Viulunsoitonopetuksen liittäminen osaksi musiikkileikkikoulun toimintaa. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Somerkivi, U & Tynell, H & Airola, I. 2001. Lasten oma aapinen. (Alkuperäinen painos 1958. Näköispainos kymmenennestä, uudistetusta painoksesta vuodelta 1967.) Helsinki: OTAVA.

Szilvay, G. 1980. Oppilaan kirja. Helsinki: Offset Oy.

Szilvay, G. 2007. Violin ABC. Book A. Tampere: Tammerpaino Oy.

Szilvay, G. 2005. Violin ABC. Book B. Tampere: Tammerpaino Oy.

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 2002. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Juva: WSOY.

Tehtäväkirja Kujeita. 2006. Tampere: Satukustannus Oy.

Tekemistä Tenaville. 2007. Tampere: Satukustannus Oy.

Tikkanen, L. 2006. Viulu soimaan teoriatunneilla! Musiikin perusteiden integroiminen viulunsoiton alkuopetukseen. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Tuovila, A. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7-13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Sibelius Akatemia. Stadia Musica 18.

http://www.vantaa.fi/i_alaetusivu.asp?path=1;135;137;2620;218;10696;4526;17920

Vantaan musiikkiopiston kotisivut. Luettu 5.1.2009.

Vantaan musiikkiopiston opetussuunnitelma OPS. 13.6.2007.

Väritä oma Aapinen. 2007. Tampere: Satukustannus Oy.

Kirjallisuus

Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen & Salo.2005. Persoona 2, kehitys psykologia.Helsinki: Edita Prima Oy.

Asikainen, K. 2004. Säveljonon hallita ja musiikin teoria-aineiden oppimisvaikeudet. Sibelius Akatemia. Sävellyksen musiikinteorian osasto. Tutkielma.

Hintikka, M & Helenius, A & Vähänen L. 2004. Leikistä totta, omaehtoisen leikin merkitys. Hämeenlinna:Karisto Oy:n kirjapaino.

Koivusalo, M. 2003. Opettajien näkemyksiä viulunsoiton alkuopetuksesta. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Opinnäytetyö.

Lehtovirta, M & Huusari M, Peltola, L & Tattari, K.1997. Kasvurenkaaita, psykologia ja kehityspsykologia. Porvoo: WSOY.

Luukkonen, M. 29006. Hauskaa kielenhuoltoa. Kielenhuollon opas. Helsinki: WSOY.

Macmillan, B. 2006. Miksi pojat ovat poikia ja miten kehittää heidän parhaita puoliaan. Helsinki: WSOY.

Riikonen, E. 2006. Musiikinteorian ja sellonsoiton integrointi: alkeisoppimateriaalit vertailussa. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Opinnäytetyö.

Rondo Classica. 2007. Teoriaopetuksen uudet tuulet ja muita artikkeleita. Musiikkikustannus Rondo Oy. Joensuu: Punamusta.

Saaristo, S. 2003. Soitonopettajien kokemuksia musiikkileikkikoulusta tulleiden lasten opettamisesta. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Opinnäytetyö.

LIITTEET

Liite 1: Kyselyrunko musiikkileikkikoulun opettajille.

Liite 2: Kyselyrunko musiikin perusteiden opettajille.

Liite 3: Lasten piirtämät veturi-kuvat.

Liite 4. Salakirjoituksia.

Liite 5: Arvoituksia.

Liite 6: Kieli/nuottiniminappulat -tehtävä.

Liite 7: "Paperimaanantai"-tunneilla soittamamme kappaleet.